

Ministerie van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest
Directie Studiën en
Regionale Statistiek

DE RECENTE
DEMOGRAFIE VAN
HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK
GEWEST

ANNE HENAU

Nr 38

D

O

S

S

I

E

R

S

2

0

0

2

De Brusselse Statistische Indicatoren

Een overzicht van de belangrijkste beschikbare statistische gegevens over Brussel m.b.t. alle sectoren van het economisch en sociaal leven : bevolking, tewerkstelling, werkloosheid, actieve bevolking, inkomens en uitgaven van de gezinnen, gezondheidszorg, onderwijs en cultuur, productie en ondernemingen, vervoer, telecommunicatie en toerisme, vastgoed, ruimtelijke ordening en milieu, veiligheid en openbare financiën.

Al deze informatie is ondergebracht in twee volumes : het ene bevat de cijfermatige gegevens, terwijl het andere de methodologische nota's opneemt die de cijfergegevens toelicht.

**Lijst van de publicaties van de Directie Studiën en Regionale Statistiek
van het Ministerie van het Brusselse Hoofdstedelijk gewest**

Brusselse Statistische Indicatoren

Uitgave per jaar 1991,1992,1993,1994,1995,1996,1997,1998,2000,2001,2002

Tabellen en methodologie, 2 boekdelen

approx. 260blz. per boekdeel

Dossiers

Publicaties 1991

<i>Dossier nr 1:</i>	De invloedzone van de Brusselse ziekenhuizen M. TAYMANS, CERB (Centre d'Etudes Régionales Bruxelloises)	27 blz.
<i>Dossier nr 2:</i>	De werkloosheid in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest A. VANHEERSWYNGELS, Institut de Sociologie de l'ULB)	15 blz.
<i>Dossier nr 3:</i>	De inkomens van de Brusselse bevolking J. DEGADT, KUB (Katholieke Universiteit Brussel)	28 blz.
<i>Dossier nr 4:</i>	Huisvesting in Brussel: het geval van de leegstaande woningen Chr. OST en Chr. SCHAUT, ICHEC (institut Catholique des Hautes Etudes Commerciales)	36 blz.
<i>Dossier nr 5:</i>	Analyse en raming van de bruto toegevoegde waarde per bedrijfstak van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest N. FASQUELLE, DULBEA (Departement d'Economie Appliquée de l'ULB)	24 blz.
<i>Dossier nr 6:</i>	Migraties in het Brusselse stadsgewest 1980-1990 R. DE BRUYN en W. DE LANNOY, VUB (Vrije Universiteit Brussel)	35 blz.

Publicaties 1992

<i>Dossier nr 7:</i>	Profiel van de zelfstandige beroepsbevolking in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest J. DEGADT en M. COTTYN, KUB (Katholieke Universiteit Brussel)	25 blz.
<i>Dossier nr 8:</i>	De problematiek van het hotelwezen te Brussel C. HAMAIDE, ICHEC (Institut Catholique des Hautes Etudes Commerciales)	19 blz.
<i>Dossier nr 9:</i>	Structuur van de gezondheidskosten in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest C.KESTENS, J.-M. LAASMAN en Chr. LUCET, DULBEA (Département d'Economie Appliquée de l'ULB)	27blz.
<i>Dossier nr 10:</i>	De Brusselse ondernemingen A.-M. KUMPS en M. TAYMANS, CERB (Centre d'Etudes Régionales Bruxelloises)	30 blz.
<i>Dossier nr 11:</i>	Verbruiks- en belevingswaarde van openbaar groen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest W. VAN DEN PANHUYZEN en S. DE HERTOOG, VUB (Vrije Universiteit Brussel)	22 blz.
<i>Dossier nr 12:</i>	De problematiek van het huishoudelijk afval: het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest R. PATESSON, Institut de Sociologie de l'ULB	16 blz.

Publicaties 1993

- Dossier nr 13:* **De personenbelasting in de Brusselse gemeenten: een bedreigde grondslag?** 23 blz.
B. HEYNDELS, CEMS
(Centrum voor Econometrie en Management Science), VUB
- Dossier nr 14:* **Huisvesting in Brussel: een beschouwing over het geval van de tweede verblijven** 18 blz.
Chr. SCHAUT en N. VAN DROOGENBROECK, ICHEC
(Institut Catholique des Hautes Etudes Commerciales)
- Dossier nr 15:* **De tewerkstelling van de Brusselaars en de werkgelegenheid in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest** 21 blz.
A.-M. KUMPS en M. TAYMANS, CERB
(Centre d'Etudes Régionales Bruxelloises)
- Dossier nr 16:* **Impact van de huurprijs op de koopkracht van de Brusselse bevolking** 29 blz.
J. DEGADT en M. COTTYN, KUB (Katholieke Universiteit Brussel)
- Dossier nr 17:* **Studie van de appartementenmarkt te Brussel** 17 blz.
E. HESPEL en M. VAN ELEGEM, DULBEA
(Département d'Economie Appliquée de l'ULB)
- Dossier nr 18:* **De inschakeling in de arbeidsmarkt van jongeren van vreemde afkomst** 16 blz.
A. REA en N. OUALI, CESR
(Centre de Sociologie et d'Economie Régionales), ULB

Publicaties 1994

- Dossier nr 19:* **Een economische benadering van het Brussels architectonisch erfgoed** 19 blz.
N. VAN DROOGENBROECK, ICHEC
(Institut Catholique des Hautes Etudes Commerciales)
- Dossier nr 20:* **Diagnose van de Brusselse economie op middellange termijn** 29 blz.
E. HESPEL, DULBEA (Département d'Economie Appliquée de l'ULB)
- Dossier nr 21:* **De schepping van ondernemingen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest** 21 blz.
A.-M. KUMPS en M. TAYMANS, CERB (Centre d'Etudes Régionales Bruxelloises)
- Dossier nr 22:* **De vrije beroepen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest** 29 blz.
J. DEGADT, KUB (Katholieke Universiteit Brussel)
- Dossier nr 23:* **De migranten en de huisvestingsproblematiek in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest** 42 blz.
M.-N. BEAUCHESNE, Institut de Sociologie de l'ULB
- Dossier nr 24:* **Milieu-effectrapportering voor stedelijke omgevingen: het schatten van de leefbaarheid van een plaats** 25 blz.
D. DEVUYST en L. HENS, (Eenheid Menselijke Ecologie), VUB

Publicaties 1995

- Dossier nr 25:* **De atmosferische vervuiling, effecten en onkosten in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest** 35 blz.
S. FALLY, D. JOANNES, D. LEDUC en M.F. SCHARLL, ULB)
- Dossier nr 26:* **Ongelijkheidsindicatoren in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest** 34 blz.
C. SCHUPP, DULBEA (Département d'Economie Appliquée de l'ULB)
- Dossier nr 27:* **Ontwikkeling van de tertiaire sector in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest - de HORECAsector** 25 blz.
A.-M. KUMPS en M. TAYMANS, CERB (Centre d'Etudes Régionales Bruxelloises)
- Dossier nr 28:* **Impact van het zakentoeerisme op de gewestelijke economie van Brussel** 20 blz.
C. HAMAIDE, ICHEC (Institut Catholique des Hautes Etudes Commerciales)
- Dossier nr 29:* **Structuur van het secundair onderwijs te Brussel: een sociaal-economische analyse** 24 blz.
J. DEGADT; KUB (Katholieke Universiteit Brussel))
- Dossier nr 30:* **De congres-functie van Brussel** 22 blz.
S. DENDAUW en W. VAN DEN PANHUYZEN, (Centrum voor Bedrijfsbeheer), VUB

Publicaties 1996

- Dossier nr 31:* **De afhandeling van drugszaken in Brussel in 1993 en 1994** 44 blz.
W. DE PAUW, (School voor Criminologie), VUB
- Dossier nr 32:* **Sectorale spreiding en pendel van de zelfstandige
beroepsbevolking in het BHG** 28 blz.
J. DEGADT, KUB (Katholieke Universiteit Brussel)
- Dossier nr 33:* **Aanwerving, « ethniciteit », privéleven** 35 blz.
B. SMEESTERS en A. NAYER, CERP
(Créations et Recherche Pluridisciplinaire), ULB

Publicaties 1997

- Dossier nr 34:* **Veiligheids- en samenlevingscontracten
in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest** 49 blz.
D. DE FRAENE, K. LALEUX, PH. MARY, S. SMEETS
(Ecole des sciences crim., Centre de sociologie du droit et de la justice), ULB)
- Dossier nr 35:* **KMO's en het scheppen van werkgelegenheid in het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest*** 61 blz.
DEGADT, KUB (Katholieke Universiteit Brussel)

Publicaties 1998

- Dossier nr 36:* **Werkloosheidsgraden en ondertewerkstellingsgraad
in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest** 43 blz.
M. DE VILLERS (Dienst Studies en Regionale Statistiek van het MBHG)

Publicaties 2000

- Dossier nr 37:* **Atlas van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
op het einde van de 20ste eeuw** 163 blz.
S. ROUSSEAU (Dienst Studiën en Regionale Statistiek van het MBHG)

Andere Publicatie (jaarlijks)

- MINI-BRU:* **Statistisch Overzicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
in zakformaat** 28 blz.
(Directie Studiën en Regionale Statistiek van het MBHG)

DE RECENTE DEMOGRAFIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Anne HENAU

Directie Studiën en Regionale Statistiek van het M.B.H.G.

© **DSRS 2002**

M.B.H.G., CCN, Vooruitgangstraat 80,b 1, 1030 Brussel
Tel. 02/204.10.56 Fax 02/204.15.34 statbru@mbhg.irisnet.be
IRIS Uitgaven - D/2002/6374/126

Inhoudstafel

INLEIDING

1. Het bevolkingscijfer en de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

- 1.1. Het officieel bevolkingscijfer
 - 1.1.1. *De personen die ingeschreven zijn in de gemeentelijke bevolkingsregisters*
 - 1.1.2. *De vreemdelingen die werkzaam zijn bij de instellingen van de Europese Unie en de niet-Belgische leden van hun huishouden*
- 1.2. Bevolkingsevolutie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

2. Twee specifieke componenten van de Brusselse bevolking: Belgen en vreemdelingen

- 2.1. Evolutie van de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- 2.2. Een mozaïek van vreemde nationaliteiten
- 2.3. De recente immigratiegolf van vluchtelingen
- 2.4. Leeftijdsstructuur van de Belgische en vreemde bevolking
- 2.5. Geslachtsstructuur van de Belgische en vreemde bevolking

3. De statistisch onzichtbare bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

- 3.1. De kandidaat-vluchtelingen die in het wachtregister zijn ingeschreven
- 3.2. Mensen zonder papieren
- 3.3. Het buitenlandse diplomatiek personeel en de buitenlanders die verbonden zijn aan internationale instellingen (uitgezonderd de instellingen van de EU)
- 3.4. Anderen
- 3.5. De werkelijke bevolking die niet in het Gewest verblijft

4. Loop van de bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 1990 tot 2000

- 4.1. De natuurlijke bewegingen: geboorten en overlijdens
- 4.2. Migratiebewegingen
- 4.3. De administratieve rechtzettingen
 - 4.3.1. *Ambtshalve schrappingen en herinschrijvingen*
 - 4.3.2. *Veranderingen van register*
 - 4.3.3. *Statistische aanpassingen*
- 4.4. De nationaliteitswijzigingen

BESLUIT

Bibliografie

Lijst van de tabellen

- Tabel 1:* Evolutie van het officieel bevolkingscijfer van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Tabel 2:* Spreiding van de Belgische en vreemde bevolking in het Rijk op 1.1.2002
- Tabel 3:* Historische evolutie van de vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Tabel 4:* Evolutie van de Belgische en de vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Tabel 5:* De tien meest vertegenwoordigde buitenlandse nationaliteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1970-2001)
- Tabel 6:* Aandeel van de vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de vreemde bevolking van het Rijk per nationaliteit op 1.1.2001
- Tabel 7:* Aandeel van de vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de vreemde bevolking van het Rijk naar continent van nationaliteit op 1.1.2001
- Tabel 8:* Evolutie van het jaarlijks aantal asielaanvragen in België en de jaarlijks door het Commissariaat-generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen en door de Vaste Beroepscommissie erkende asielzoekers
- Tabel 9:* Evolutie van het aantal erkende vluchtelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het Rijk
- Tabel 10a:* Aandeel van de verschillende leeftijdsgroepen in de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1981-2001) (%)
- Tabel 10b:* Aandeel van de verschillende leeftijdsgroepen in de Belgische en vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1981-2001) (in %)
- Tabel 11:* Aandeel van Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per leeftijdsgroep (1981-2001) (in %)
- Tabel 12:* Evolutie van de masculiniteitindex (=aantal mannen per 100 vrouwen) van de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Tabel 13:* Evolutie van het aantal asielzoekers opgenomen in het wachtregister op 1 januari (1996-2002)
- Tabel 14:* Evolutie van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met en zonder wachtregister
- Tabel 15:* Relatief belang van het wachtregister ten opzichte van de officiële bevolkingscijfers
- Tabel 16:* Aantal vreemdelingen en aandeel van de vreemdelingen in de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, rekening houdend met het wachtregister voor kandidaat-vluchtelingen
- Tabel 17:* Het buitenlandse diplomatiek personeel en de buitenlanders die werkzaam zijn bij internationale instellingen in België (cijfers maart 2002)
- Tabel 18:* Evolutie van de geboortes, sterftes en het natuurlijk saldo van de Belgische en vreemde bevolking
- Tabel 19:* Aandeel van de Belgische en vreemde bevolking in de natuurlijke bewegingen (in %)
- Tabel 20:* Aantal geboortes van Belgen en vreemdelingen per duizend personen van de respectievelijke bevolkingsgroep
- Tabel 21:* Aantal overlijdens van Belgen en vreemdelingen per duizend personen van de respectievelijke bevolkingsgroep
- Tabel 22:* Interne en externe migratiebewegingen van en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)
- Tabel 23:* Interne en externe migratiebewegingen van de Belgische en vreemde bevolking van en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)
- Tabel 24:* Migratiesaldo van de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)
- Tabel 25:* Interne migraties van de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per provincie (in 2000)
- Tabel 26:* Interne migraties van de Belgische en vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per provincie (in 2000)
- Tabel 27:* Externe migraties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per nationaliteit (in 2000)
- Tabel 28:* Evolutie van het externe migratiesaldo van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per nationaliteit
- Tabel 29:* Aantal migraties per leeftijdsgroep van en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (in 2000)
- Tabel 30:* Veranderingen van register
- Tabel 31:* Statistische aanpassingen aan de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Tabel 32:* Evolutie van het aantal nationaliteitswijzigingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Tabel 33:* Naturalisaties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Tabel 34:* Nieuwe Belgen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar nationaliteit van oorsprong in 1992 en 2000

Lijst van de grafieken

- Grafiek 1:* Evolutie van de totale Brusselse bevolking
- Grafiek 2:* Spreiding van de Belgische bevolking in het Rijk (2002)
- Grafiek 3:* Spreiding van de vreemde bevolking in het Rijk (2002)
- Grafiek 4:* Evolutie van het aantal Belgen en vreemdelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1980-2002)
- Grafiek 5:* Aandeel van de Belgen en vreemdelingen in de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1980-2002)
- Grafiek 6:* Evolutie van het aandeel van de meest vertegenwoordigde buitenlandse nationaliteiten in de totale vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1970-2001)
- Grafiek 7:* Verdeling van de vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (op 1.1.2001)
- Grafiek 8:* Aandeel van de meest vertegenwoordigde nationaliteiten in de buitenlandse bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (op 1.1.2001)
- Grafiek 9a:* Leeftijdspiramide van de totale bevolking op 01.01.1981
- Grafiek 9b:* Leeftijdspiramide van de totale bevolking op 01.01.1991
- Grafiek 9c:* Leeftijdspiramide van de totale bevolking op 01.01.1996
- Grafiek 9d:* Leeftijdspiramide van de totale bevolking op 01.01.2001
- Grafiek 10a:* Leeftijdspiramide van de Belgische en vreemde bevolking op 01.01.1981 (basis bevolkingsgroepen van 10.000 personen)
- Grafiek 10b:* Leeftijdspiramide van de Belgische en vreemde bevolking op 01.01.1991 (basis bevolkingsgroepen van 10.000 personen)
- Grafiek 10c:* Leeftijdspiramide van de Belgische en vreemde bevolking op 01.01.1996 (basis bevolkingsgroepen van 10.000 personen)
- Grafiek 10d:* Leeftijdspiramide van de Belgische en vreemde bevolking op 01.01.2001 (basis bevolkingsgroepen van 10.000 personen)
- Grafiek 11:* Evolutie van het aantal kandidaat-vluchtelingen ingeschreven in het wachtregister
- Grafiek 12:* Evolutie van de totale Brusselse bevolking met en zonder wachtregister (1980-2002)
- Grafiek 13:* Aandeel Belgen en vreemdelingen in de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, rekening houdend met het wachtregister
- Grafiek 14:* Natuurlijk saldo van de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Grafiek 15a:* Natuurlijke bewegingen van de Belgische bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Grafiek 15b:* Natuurlijke bewegingen van de vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Grafiek 16a:* Evolutie van de geboorten en sterftes van de Belgische bevolking t.o.v. de totale Belgische bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Grafiek 16b:* Evolutie van de geboorten en sterftes van de vreemde bevolking t.o.v. de totale vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Grafiek 17a:* Migratiesaldo van de totale bevolking (zonder onbekenden) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)
- Grafiek 17b:* Migratiesaldo van de totale bevolking (met onbekenden) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)
- Grafiek 18:* Migratiebewegingen van de Belgische en vreemde bevolking in verhouding tot de respectievelijke bevolkingsgroep
- Grafiek 19a:* Migraties van de Belgische bevolking
- Grafiek 19b:* Migraties van de vreemde bevolking
- Grafiek 20:* Migratiesaldo van de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)
- Grafiek 21:* Aandeel van de migrerende bevolking in elke leeftijdsgroep voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (jaar 2000)
- Grafiek 22a:* Interne migraties van en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per leeftijdsgroep (in 2000)
- Grafiek 22b:* Externe migraties van en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per leeftijdsgroep (in 2000)
- Grafiek 23:* Evolutie van de nationaliteitswijzigingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)
- Grafiek 24a:* Nieuwe Belgen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar nationaliteit van oorsprong (1992)
- Grafiek 24b:* Nieuwe Belgen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar nationaliteit van oorsprong (2000)
- Grafiek 25a:* Evolutie van de Belgische bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met volledige of gedeeltelijke uitschakeling van de nationaliteitswijzigingen
- Grafiek 25b:* Evolutie van de vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met volledige of gedeeltelijke uitschakeling van de nationaliteitswijzigingen

De recente demografie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Anne HENAU

Directie Studiën en Regionale Statistiek van het M.B.H.G.

INLEIDING

De Directie Studiën en Regionale Statistiek (DSRS) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest publiceert jaarlijks de *Statistische Indicatoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, waarin de bevolking uitgebreid aan bod komt.

Aansluitend daarbij heeft dit dossier tot doel klaarheid te scheppen in de draagwijdte van de bevolkingsstatistieken. Dit is onontbeerlijk om tot gefundeerde conclusies te kunnen komen over de Brusselse bevolking. Men kan de cijfers immers slechts juist interpreteren en correct vergelijken indien men weet welke elementen wel en welke niet in de cijfers vervat zijn. Daartoe is het nodig de juiste definitie te kennen van de woorden die in de statistieken staan en die de cijfers een betekenis geven. Wat houden de begrippen “Belgische bevolking” en “vreemde bevolking” bijvoorbeeld juist in? Derhalve wordt doorheen dit dossier uitvoerig ingegaan op definities.

Meteen blijkt dat de officiële bevolkingscijfers die de Directie Studiën en Regionale Statistiek van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) overneemt, “per definitie” niet de volledige Brusselse bevolking omvatten. De bevolkingscijfers van het NIS beperken zich namelijk tot de personen die ingeschreven zijn in de gemeentelijke bevolkingsregisters en de vreemdelingen die werkzaam zijn

bij de instellingen van de EU en de niet-Belgische leden van hun huishouden. Aangezien niet iedereen die op het grondgebied van het Gewest verblijft, tot die twee categorieën behoort, ontbreken bepaalde categorieën van personen in het officieel bevolkingscijfer. Een voorbeeld daarvan zijn de kandidaat-vluchtelingen die in een afzonderlijk wachtregister zijn ingeschreven. Nochtans is de kennis van de exacte bevolkingsaantallen belangrijk voor beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld met betrekking tot huisvesting. Daarom wordt in hoofdstuk 3 nader ingegaan op deze problematiek.

Uiteraard brengt dit dossier ook een uitgebreide analyse van de Brusselse bevolking en twee van haar specifieke componenten, met name de Belgische en de vreemde bevolking. In hoofdstuk 2 wordt ruime aandacht besteed aan de structuur van beide bevolkingsgroepen, zoals de indeling naar leeftijdsklassen, geslacht en nationaliteit. De recente evolutie van de demografische structuren komt eveneens in hoofdstuk 2 aan bod.

Ten slotte wordt in hoofdstuk 4 de loop van de bevolking tijdens de jaren 1990 en in 2000 behandeld. De loop van de bevolking omvat de natuurlijke bewegingen (geboortes en sterftes), de migraties, de nationaliteitswijzigingen en de administratieve aanpassingen.

1. Het bevolkingscijfer en de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

1.1. Het officieel bevolkingscijfer

Jaarlijks maakt het *Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS)* de "Cijfers van de werkelijke bevolking per gemeente op 1 januari" bekend in het Belgisch Staatsblad. Die cijfers omvatten niet alleen de totale bevolking per gemeente en per geslacht, maar eveneens de loop van de bevolking per arrondissement.

Volgens de statistieken van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) telde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 978.384 inwoners op 1 januari 2002 ⁽¹⁾. Dit aantal vertegenwoordigt de *bevolking de jure of het officieel bevolkingscijfer* ⁽²⁾.

Het *officieel bevolkingscijfer* van het NIS omvat:

- de personen die ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters (inclusief de vreemdelingenregisters) van de gemeenten. Dit kunnen zowel Belgen als vreemdelingen zijn;
- de vreemdelingen die werkzaam zijn bij de instellingen van de Europese Unie en de niet-Belgische leden van hun huishouden.

1.1.1. De personen die ingeschreven zijn in de gemeentelijke bevolkingsregisters

De gemeentelijke bevolkingsregisters omvatten de *bevolkings-* en de *vreemdelingenregisters*. In de gemeentelijke bevolkingsregisters zijn dus zowel Belgen als vreemdelingen ingeschreven.

Belgen worden ingeschreven in het bevolkingsregister van de gemeente waar zij verblijven.

Vreemdelingen die legaal in België verblijven en geen kandidaat-vluchteling zijn, worden eveneens ingeschreven in de gemeente waar zij verblijven. Al naargelang hun situatie worden zij ingeschreven in het bevolkingsregister of het vreemdelingenregister.

Vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan drie maanden in het

Rijk, worden in het vreemdelingenregister van hun gemeente ingeschreven. In het vreemdelingenregister staan dus de vreemdelingen die langere tijd in België verblijven, maar er niet definitief gevestigd zijn. Het verblijf van die vreemdelingen is dus in principe tijdelijk. Het begrip "tijdelijk" blijkt evenwel elastisch te zijn en sommige vreemdelingen blijven jarenlang in het vreemdelingenregister ingeschreven.

Vreemdelingen die door de Minister van Binnenlandse Zaken gemachtigd zijn om zich in een Belgische gemeente te vestigen, worden in de bevolkingsregisters ingeschreven. Omdat de machtiging tot vestiging een onbepaalde duur heeft, komt het erop neer dat de vreemdelingen die permanent in België gevestigd zijn, in de bevolkingsregisters ingeschreven zijn ⁽³⁾.

Aangezien voor de berekening van het bevolkingscijfer de vreemdelingenregisters worden gelijkgesteld met de bevolkingsregisters heeft het verder geen belang of de vreemdeling in het bevolkingsregister of in het vreemdelingenregister ingeschreven is ⁽⁴⁾.

1.1.2. De vreemdelingen die werkzaam zijn bij de instellingen van de Europese Unie (Parlement, Ministerraad, Commissie, Economisch en Sociaal Comité) en de niet-Belgische leden van hun huishouden zijn vrijgesteld van de formaliteiten inzake bevolkingsregistratie. Dit wil zeggen dat zij niet verplicht zijn zich in de gemeentelijke bevolkingsregisters te laten inschrijven. Indien zij zich niet laten inschrijven in de bevolkingsregisters, moeten de gemeentes de bovenvermelde vreemdelingen die op hun grondgebied verblijven, in de bevolkingsregisters vermelden op basis van maandelijks lijsten die ze van het Ministerie van Binnenlandse Zaken ontvangen. Die vermelding geldt als inschrijving in de bevolkingsregisters en derhalve zijn die personen wel bij bevolking de jure geteld. Op 1 januari 2001 werd hun aantal in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op ruim 20.000 geraamd ⁽⁵⁾.

¹ Website NIS.

² Bijvoorbeeld: Belgisch Staatsblad, 22-09-2001. In de Franstalige versie gebruikt men de term "population de droit".

³ Officiële website Londerzeel: Vreemdelingen; Mededeling Dienst Demografie NIS; Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, Belgisch Staatsblad, 31-12-1980.

⁴ Wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, Belgisch Staatsblad, 21 april 1984.

⁵ Mini-Bru, 2001, p.25; Ministerie van Binnenlandse Zaken, Algemene onderrichtingen betreffende het houden van de bevolkingsregisters (gecoördineerde versie, april 2002), p. 1-2 en 79-82; Iris Consulting, EU-Impact, Actualisatie (2001), p.21-25.

Er verblijven evenwel personen op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die niet tot de twee bovenvermelde groepen behoren en dus niet in het officieel bevolkingscijfer zijn opgenomen. Men kan derhalve stellen dat het officieel bevolkingscijfer onvolledig is en bijgevolg de *feitelijk aanwezige bevolking onderschat*.

Beoordeling van het officiële bevolkingscijfer ⁽⁶⁾

Sinds 1988 berekent het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) het wettelijk bevolkingscijfer op basis van de gegevens van het *Rijksregister van natuurlijke personen*. Het Rijksregister is in feite een computerbestand dat in real time wordt beheerd. De gegevens uit de gemeentelijke bevolkingsregisters worden er samengebracht. De gemeentelijke bevolkingsregisters bevatten inlichtingen over alle burgers die in het land verblijven, zoals geboorten, overlijdens, wijzigingen van verblijfplaats, huwelijken, nationaliteit en geboortedatum. Die gegevens worden in chronologische volgorde opgenomen en bewaard. Door die gegevens met elkaar te combineren kan men zeer gedetailleerde statistieken maken, zoals bijvoorbeeld statistieken over de binnenlandse migraties naar plaats van herkomst of bestemming en nationaliteit.

De kwaliteit van het officiële bevolkingscijfer van het Rijksregister stelt weinig problemen al is die kwaliteit uiteraard afhankelijk van elke schakel in de ketting: de gemeenteregisters, de verzending naar het Rijksregister en de verwerking bij het NIS. Voor een globale beoordeling van de kwaliteit van de gegevens dient men er rekening mee te houden dat er in België dagelijks ongeveer 1500 inschrijvingen en schrappingen worden verricht, waarvan een 150-tal verhuizingen vanuit of naar het buitenland. Bovendien wordt de reële woonplaats niet streng nagegaan en zijn er in Europa maar weinig grenscontroles

De bevolking kan zowel overschat als onderschat worden. Een overschatting van het bevolkingscijfer kan ontstaan doordat personen die naar het buitenland zijn verhuisd nog in de registers voorkomen. Een onderschatting ontstaat doordat er ook niet-aangegeven personen op het grondgebied van de gemeente kunnen verblijven. Dit laatste fenomeen komt vooral voor in steden en in verstedelijkte gebieden. Bij de verwerking op het Rijksregister kunnen evenwel nog correcties worden aangebracht door informatie uit de verschillende gemeenten onderling te vergelijken. Zodoende kunnen dubbeltellingen als gevolg van gelijktijdige inschrijving in twee gemeenten worden uitgeschakeld en kunnen personen die ambtshalve door hun gemeente van oorsprong werden geschrapd in een andere gemeente worden teruggevonden.

Het officieel bevolkingscijfer is dus niet perfect, maar wel betrouwbaar.

1.2. Bevolkingsevolutie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Volgens de officiële bevolkingscijfers van het Nationaal Instituut voor de Statistiek bereikte het bevolkingsaantal van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op 1 januari 1968 zijn maximum. Op die datum woonden er officieel 1.079.181 inwoners in de 19 Brusselse gemeenten. In de loop van de jaren zeventig liep de bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest elk jaar terug. In de jaren tachtig zette die negatieve tendens zich verder door. In 1981 zakte het aantal inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onder het miljoen. Tot 1994 was er een achteruitgang of –in het beste geval – een stagnatie van de Brusselse bevolking. Vanaf de tweede helft van de jaren '90 groeide de bevolking van het Brussels Gewest opnieuw lichtjes in aantal ⁽⁷⁾.

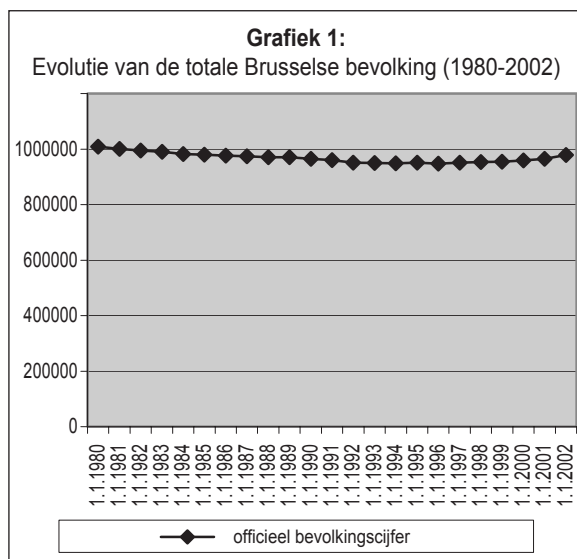
⁶ Bron: NIS, Bevolking en huishoudens, Buitenlandse bevolking op 1.1.2001, p. 3-5.

⁷ W. DE LANNOY, M. LAMMENS, R. LESTHAEGE en D. WILLAERT, Brussel in de jaren negentig en na 2000: een demografische doorlichting, p. 2.

Tabel 1: *Evolutie van het officieel bevolkingscijfer van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*

	Totale bevolking	Index (1980 =100)	Aangroei t.o.v. vorig jaar	
			Totaal	Index
1.1.1980	1.008.715	100		
1.1.1981	1.000.221	99,2	-8.494	99,2
1.3.1981	997.293	98,9	-2.928	99,7
1.1.1982	994.774	98,6	-2.519	99,7
1.1.1983	989.877	98,1	-4.897	99,5
1.1.1984	982.434	97,4	-7.443	99,2
1.1.1985	980.196	97,2	-2.238	99,8
1.1.1986	976.536	96,8	-3.660	99,6
1.1.1987	973.499	96,5	-3.037	99,7
1.1.1988	970.346	96,2	-3.153	99,7
1.1.1989	970.501	96,2	155	100,0
1.1.1990	964.385	95,6	-6.116	99,4
1.1.1991	960.324	95,2	-4.061	99,6
1.3.1991	954.045	94,6	-6.279	99,3
1.1.1992	951.217	94,3	-2.828	99,7
1.1.1993	950.339	94,2	-878	99,9
1.1.1994	949.070	94,1	-1.269	99,9
1.1.1995	951.580	94,3	2.510	100,3
1.1.1996	948.122	94,0	-3.458	99,6
1.1.1997	950.597	94,2	2.475	100,3
1.1.1998	953.175	94,5	2.578	100,3
1.1.1999	954.460	94,6	1.285	100,1
1.1.2000	959.318	95,1	4.858	100,5
1.1.2001	964.405	95,6	5.087	100,5
1.1.2002	978.384	97,0	13.979	101,4

Bron: NIS. Bevolkingsstatistieken.

2. Twee specifieke componenten van de Brusselse bevolking: Belgen en vreemdelingen

De demografie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is complexer dan tabel 1 en grafiek 1 laten vermoeden. De Brusselse bevolking is namelijk samengesteld uit twee onderscheiden bestanddelen: de Belgische bevolking en de bevolking van vreemde nationaliteit.

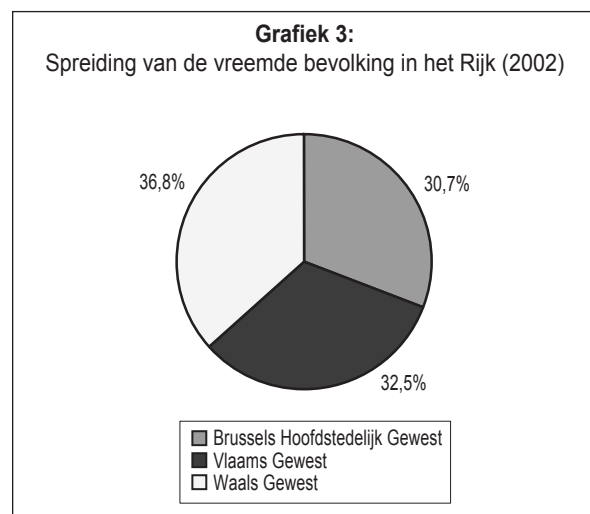
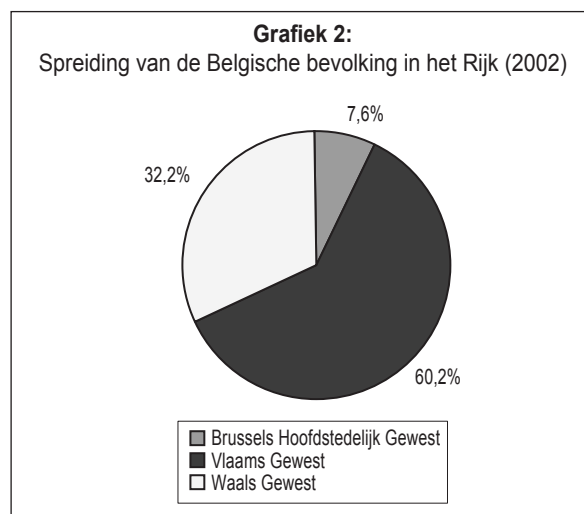
Uit de bevolkingsstatistieken blijkt dat de concentratie van vreemdelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest veel meer uitgesproken is dan in

de andere Gewesten: op 1 januari 2002 was 26,58% van de Brusselse bevolking vreemdeling, tegenover een landelijk gemiddelde van 8,21%. Meer dan 30% van de vreemdelingen die in ons land verbleven, woonden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en dit terwijl de totale Brusselse bevolking slechts 9,49% van de bevolking van het Rijk vertegenwoordigde. In totaal woonden er bijna evenveel vreemdelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als in het Vlaamse Gewest.

Tabel 2: *Spreiding van de Belgische en vreemde bevolking in het Rijk op 1.1.2002*

	Belgen			Vreemdelingen		
	Aantal	Aandeel in de bevolking van het Gewest (%)	Aandeel in de Belgische bevolking van het Rijk (%)	Aantal	Aandeel in de bevolking van het Gewest (%)	Aandeel in de Belgische bevolking van het Rijk (%)
Brussels Gewest	718.344	73,42	7,59	260.040	26,58	30,71
Vlaams Gewest	5.697.558	95,39	60,21	275.223	4,61	32,50
Waals Gewest	3.047.089	90,73	32,20	311.471	9,27	36,78
België	9.462.991	91,79	100,00	846.734	8,21	100,00

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken.

De Belgische en de vreemde bevolking

De statistiek van de Belgische en vreemde bevolking wordt opgesteld op basis van het juridische criterium van de nationaliteit. Het betreft hier een Belgische definitie, die internationaal niet zonder meer van toepassing is. Het concept "buitenlander" of "vreemdeling" is dus enkel verbonden met de nationaliteit van de betrokkene. Het begrip "nationaliteit" is niet hetzelfde als de begrippen "burgerschap" of "land van herkomst".

Onder nationaliteit verstaat men *het behoren tot een natie, of meer specifiek tot een culturele gemeenschap, gebaseerd op diverse gronden, zoals natuurlijke, etnische of historische*. Het begrip burgerschap heeft daarentegen betrekking op bepaalde rechten (zoals bijvoorbeeld het actief en passief kiesrecht) die een bepaalde staat verschaft aan individuen die op het territorium wonen waar

zij haar controle uitoefent. In de praktijk gaan nationaliteit en burgerschap meestal samen, aangezien de nationaliteit door de wetten van de Staat aan het individu wordt verleend en deze het burgerschap impliceren. De nationaliteit komt in werkelijkheid dus overeen met het burgerschap, zoals dat juridisch op de identiteitskaart van de betrokkene vermeld staat.

Door de immigratiegeschiedenis komt het criterium van de nationaliteit echter steeds minder overeen met de oorspronkelijke definitie. Het “land van herkomst” verwijst naar het oorspronkelijke land van waaruit de buitenlandse immigrant naar België is gemigreerd. Het gaat hier dus niet om de juridische positie van de migrant, maar om zijn “socio-culturele” achtergrond. Men moet verder ook een onderscheid maken tussen de immigranten die werkelijk naar België zijn gemigreerd en de migranten die het resultaat zijn van de immigratie, met name zij die in het gastland zijn geboren. Dit zijn personen van “buitenlandse origine” of “tweede en derde generatie immigranten” ⁽⁸⁾.

Allochtonen zijn personen die zich legaal in België bevinden en -die ongeacht of zij de Belgische nationaliteit hebben - aan de volgende voorwaarden voldoen:

- minstens één van hun ouders of grootouders is geboren buiten België;
- zij bevinden zich in een achterstandspositie vanwege hun etnische afkomst en hun zwakke sociaal-economische situatie ⁽⁹⁾.

Statistisch gezien zijn alleen de personen die enkel een buitenlandse nationaliteit hebben, vreemdelingen. Personen die naast een buitenlandse nationaliteit ook de Belgische nationaliteit bezitten, dit zijn de personen met de zogenaamde “dubbele nationaliteit”, worden in de statistieken als Belgen beschouwd. Dit betekent dat bepaalde personen van vreemde herkomst in de statistieken zonder meer tot de Belgische bevolking worden gerekend. Die benaderingswijze brengt mee dat de officiële bevolkingscijfers over beide bevolkingsgroepen kunnen verschillen van het subjectieve straatbeeld. Bovendien leidt ze tot een verlies aan informatie, aangezien eens de nationaliteitswijziging heeft plaatsgevonden, alle sporen van een vreemde herkomst uit de officiële bevolkingstatistieken verdwijnen.

De statistische berekeningsmethode van de Belgische en vreemde bevolking heeft tot gevolg dat elke vreemdeling die de Belgische nationaliteit verwerft, in de statistieken wordt overgeheveld van de vreemde naar de Belgische bevolking, ongeacht of hij zijn oorspronkelijke nationaliteit behoudt. In feite heeft elke nationaliteitswijziging statistisch gezien een dubbel effect: bij elke nationaliteitswijziging verdwijnt er één vreemdeling uit de statistieken en verschijnt er één Belg in de plaats. Dit gegeven is wel relevant voor de interpretatie van evolutie van de Belgische en de vreemde bevolking.

2.1. Evolutie van de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het grote aandeel vreemdelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een vrij recent fenomeen. In 1961 was nog geen 7% van de Brusselse bevolking van vreemde nationaliteit. Die vreemdelingen waren hoofdzakelijk Europeanen. Het aantal vreemdelingen groeide verder aan in de volgende twee decennia en stabiliseerde zich in het begin van de jaren '90 uiteindelijk rond een kleine 30% in de statistieken. Op 1.1.1995 werd de hoogste concentratie aan vreemdelingen geregistreerd. Toen was 30,02% van de Brusselse bevolking van vreemde nationaliteit. Op 1.1.2002 telde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in absolute aantallen uitgedrukt, 3,8 maal meer vreemdelingen dan in 1961.

Tabel 3: *Historische evolutie van de vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.*

	Aantal vreemdelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Aandeel in de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (in %)	Aandeel in de vreemde bevolking van het Rijk (in %)
1920	35.145	4,4	23,5
1930	75.945	8,5	23,8
1947	70.880	7,4	19,3
1961	68.989	6,8	15,2
1970	173.507	16,1	24,9
1981	237.875	23,9	27,1
1991	271.587	28,5	30,1
1996	281.916	29,7	31,0
2001	262.771	27,3	30,5
2002	260.040	26,6	30,7

Bron: T. EGGERICKX, e.a., De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991, Monografie, nr.3, p.20.

⁸ T. EGGERICKX, e.a. De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991, Monografie, nr. 3, p. 57.

⁹ Zie: Decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaams Beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden, Belgisch Staatsblad, 19 juni 1998.

Die laattijdige aangroei van de vreemde bevolking is historisch te verklaren. De immigratiebeweging die na de Tweede Wereldoorlog op gang was gekomen moest immers vooral de nood aan arbeidskrachten in de extractieve industrie lenigen. Die vreemdelingen vestigden zich dus vooral in de mijngebieden en niet in Brussel. Met de economische groei van de jaren '60 verhoogde de vraag naar laaggeschoolde buitenlandse arbeidskrachten in de bouwsector en in enkele dienstensectoren. Die vreemdelingen kwamen wel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest terecht. Onder invloed van de economische recessie besloot België in 1974 zijn grenzen te sluiten voor de immigratie van ongeschoolde arbeidskrachten. Rekening houdend met de kritieke economische situatie in hun land van oorsprong wensten de meeste gastarbeiders niet terug te keren. De regering liet wel gezinshergroeperingen en huwelijksmigraties toe, waardoor de vreemde bevolking verder kon aangroeien ⁽¹⁰⁾.

componenten van de Brusselse bevolking. Bij de interpretatie van de cijfergegevens met betrekking tot het aantal Belgen en vreemdelingen, dient men er rekening mee te houden dat de statistiek van de Belgische en vreemde bevolking enkel op basis van het juridische criterium van de nationaliteit wordt opgesteld en dat elke nationaliteitswijziging een dubbel effect heeft. In de periode van 1980 tot 2001 waren er immers drie grote golven van nationaliteitswijzigingen, met name op 1 januari 1985 (als gevolg van de wet van 28 juni 1984), op 1 januari 1992 (als gevolg van de wet van 13 juni 1991) en op 1 mei 2000 (als gevolg van de wet van 1 maart 2000) Die drie golven van nationaliteitswijzigingen gingen enkel in de richting van vreemdeling naar Belg. Het saldo van de nationaliteitswijzigingen zorgde vanaf de eerste belangrijke wijziging van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit in 1984 tot einde 2000 in totaal reeds voor 124.751 "nieuwe Belgen" in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Parallel daarmee verminderde uiteraard het aantal vreemdelingen met 124.751 eenheden.

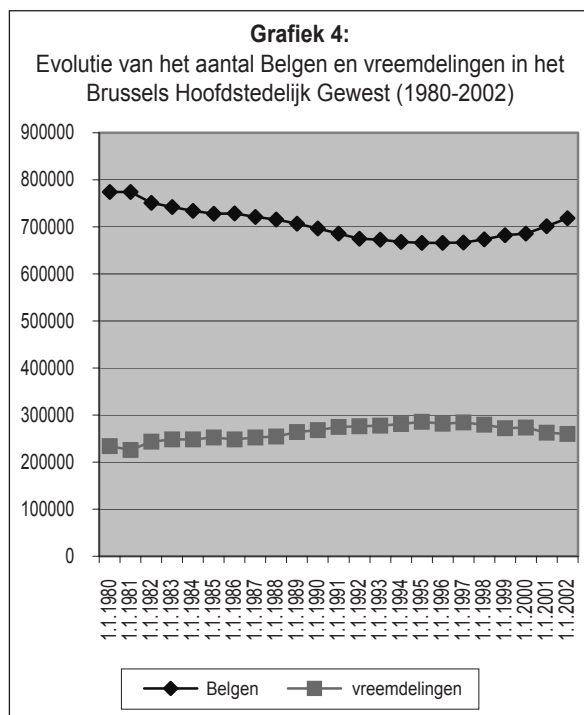
Tabel 4 en grafieken 4 en 5 geven een meer gedetailleerd beeld van de evolutie van de beide

Tabel 4: *Evolutie van de Belgische en de vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*

	Aantal Belgen	Aantal vreemdelingen	Totale bevolking	Vreemdelingen			
				Aandeel (%)	Index (1980=100)	Groei	Index tov. vorig jaar
1.1.1980	774.440	234.275	1.008.715	23,23	100,0		
1.1.1981	774.440	225.781	1.000.221	22,57	96,4	-8.494	96,4
1.3.1981	759.418	237.875	997.293	23,85	101,5	12.094	105,4
1.1.1982	751.150	243.624	994.774	24,49	104,0	5.749	102,4
1.1.1983	741.875	248.002	989.877	25,05	105,9	4.378	101,8
1.1.1984	734.217	248.217	982.434	25,27	106,0	215	100,1
1.1.1985	727.938	252.258	980.196	25,74	107,7	4.041	101,6
1.1.1986	728.405	248.131	976.536	25,41	105,9	-4.127	98,4
1.1.1987	721.230	252.269	973.499	25,91	107,7	4.138	101,7
1.1.1988	715.937	254.409	970.346	26,22	108,6	2.140	100,8
1.1.1989	706.479	264.022	970.501	27,20	112,7	9.613	103,8
1.1.1990	696.616	267.769	964.385	27,77	114,3	3.747	101,4
1.1.1991	685.734	274.590	960.324	28,59	117,2	6.821	102,5
1.3.1991	682.458	271.587	954.045	28,47	115,9	-3.003	98,9
1.1.1992	674.758	276.459	951.217	29,06	118,0	4.872	101,8
1.1.1993	672.684	277.655	950.339	29,22	118,5	1.196	100,4
1.1.1994	667.825	281.245	949.070	29,63	120,0	3.590	101,3
1.1.1995	665.909	285.671	951.580	30,02	121,9	4.426	101,6
1.1.1996	666.206	281.916	948.122	29,73	120,3	-3.755	98,7
1.1.1997	666.559	284.038	950.597	29,88	121,2	2.122	100,8
1.1.1998	673.365	279.810	953.175	29,36	119,4	-4.228	98,5
1.1.1999	682.314	272.146	954.460	28,51	116,2	-7.664	97,3
1.1.2000	685.705	273.613	959.318	28,52	116,8	1.467	100,5
1.1.2001	701.634	262.771	964.405	27,25	112,2	-10.842	96,0
1.1.2002	718.344	260.040	978.384	26,58	111,0	-2.731	98,9

Bron: NIS, Bevolkingstatistieken

¹⁰ T. EGGERICKX, e.a., De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991, Monografie, nr.3, p 15-17.

Uit tabel 4 en grafieken 4 en 5 blijkt dat de jaarlijkse afname van de Belgische bevolking vanaf 1991 begint te vertragen

Tot 1980 daalde de Belgische bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nog met ongeveer 15.000 eenheden per jaar. In de jaren 1980 bedroeg de daling van de Belgische bevolking in het Gewest nog jaarlijks gemiddeld ruim 7.000 eenheden. Vanaf 1995 boog die dalende trend zich stilaan om en begon de Belgische bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zelfs aan te groeien. In 1995 en 1996 was er slechts sprake van een aarzelend herstel. In die jaren nam de Belgische bevolking slechts met een 300-tal eenheden toe. Vanaf 1997 zette de groei zich echt door en van 1997 tot 1999 steeg de Belgische bevolking in het Gewest jaarlijks met gemiddeld ruim 6.000 personen. In de loop van het jaar 2000 groeide de Belgische bevolking zelfs aan met 15.929 eenheden. Die spectaculaire stijging van de Belgische bevolking is het gevolg van de wijziging in de nationaliteitswetgeving van 1 maart 2000, waardoor nieuwe groepen vreemdelingen de Belgische nationaliteit konden verwerven. Hoewel er een zekere kentering merkbaar is, is het wellicht voorbarig om nu al definitieve conclusies te trekken. Op 1 januari 2002 woonden er nog steeds 56.096 (of 7,2%) minder Belgen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan op 1 januari 1980. Ondanks de forse toename van het aantal Belgen sinds 1995, was de Belgische bevolking van het Gewest op 1 januari 2002 nog steeds minder talrijk dan op 1 januari 1989.

In de loop van de jaren 1980 evolueerde de vreemde bevolking in de tegengestelde richting. In dat decennium groeide de vreemde bevolking geleidelijk aan van 225.781 personen op 1 januari 1980 tot 267.769 personen op 1 januari 1990. Dit is een toename met 41.988 eenheden (of 18,6%). In het begin van de jaren 1990 bleef de vreemde bevolking aangroeien. Parallel met de eerste aarzelende positieve kentering die vanaf 1995 optrad in de evolutie van de Belgische bevolking, daalde de vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een eerste maal in de loop van 1995. Toen de aangroei van de Belgische bevolking zich vanaf 1997 sterker doorzette, begon de vreemde bevolking in het Gewest sneller terug te lopen. Tussen 1 januari 1990 en 1 januari 1997 was het aantal buitenlanders in het Gewest nog met 16.629 eenheden gestegen. Op dat ogenblik verbleven er 284.038 buitenlanders in het Gewest of 58.257 meer dan op 1 januari 1980. Daarentegen woonden er op 1 januari 2000 nog slechts 273.613 vreemdelingen in het Gewest. Het aantal vreemdelingen verminderde van 1997 tot 2000 dus jaarlijks gemiddeld met ruim 6.000 eenheden.

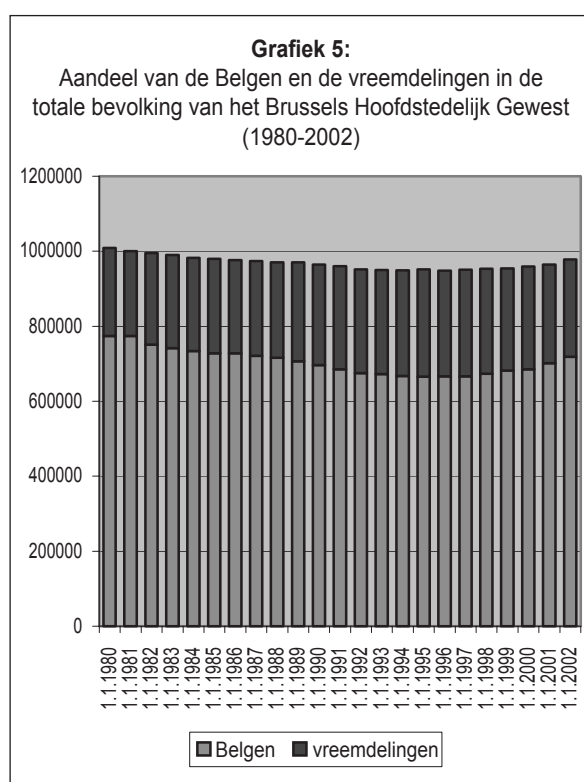
De versoepeling van de nationaliteitswetgeving van 1 maart 2000 (die op 1 mei 2000 van kracht werd) bewerkstelligde een nog veel sterkere terugval van het aantal vreemdelingen in het Gewest in de loop van het jaar 2000. Tussen 1 januari 2000 en 1 januari 2002 verminderde het aantal vreemdelingen in het Gewest met 13.573 eenheden. Uiteindelijk verbleven er op 1 januari 2002 nog altijd 25.765 meer buitenlanders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan op 1 januari 1980, wat een toename van 11% betekent. De terugval van het aantal vreemdelingen in de loop van het jaar 2000 maakt duidelijk dat de laatste wijziging in de nationaliteitswetgeving een zeer direct en ingrijpend effect had op de evolutie van de Belgische en de vreemde bevolking in het Gewest. Daarentegen had de vorige wijziging van de nationaliteitswetgeving die op 1 januari 1992 van kracht werd, geen onmiddellijke kentering teweeggebracht in de evolutie van de beide bevolkingsgroepen in het Gewest. In de loop van 1992 was het aantal Belgen immers verder teruggelopen en het aantal vreemdelingen verder aangegroeid.

Behalve de evolutie van beide bevolkingsgroepen, is het ook van belang na te gaan welk aandeel de Belgische en de vreemde bevolkingsgroep in de totale bevolking vertegenwoordigen. Tabel 4 en grafiek 5 tonen aan dat het aandeel van de vreemde bevolking in de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet significant gedaald is, ondanks de versoepeling van de nationaliteitswetgeving en de talrijke nationaliteitswijzi-

gingen die vrijwel uitsluitend in de richting van vreemdeling naar Belg gaan. Tenzij men de individuele historische van de nationaliteit gaat onderzoeken, is het onmogelijk na te gaan hoeveel "nieuwe Belgen" nog effectief in het Brussels Gewest wonen. Men kan logischerwijze aannemen dat het aantal vreemdelingen zonder aanpassing van de nationaliteitswetgeving hoger zou liggen. Dit valt des te sterker op wanneer men de bevolking lokaliseert naar de typische migrantenwijken toe, zoals de Kanaal-as. De forse toename van de Belgische bevolking en sterke afname van de buitenlandse bevolking in die wijken in de loop van de jaren 1990 is immers niet het resultaat van grote migratiebewegingen, maar van het grote aantal migranten die de Belgische nationaliteit aannemen ⁽⁹⁾.

2.2. Een mozaïek van vreemde nationaliteiten

Zoals uit tabel 5 blijkt, bestaat de vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest uit een mozaïek van nationaliteiten en vormt ze dus een zeer heterogene groep. In de naoorlogse periode heeft de indeling van de vreemdelingen naar nationaliteit sterke wijzigingen ondergaan. Bij de interpretatie van de tabellen en grafieken dient men er steeds rekening mee te houden dat de vreemde bevolking volgens het juridische criterium van de nationaliteit wordt opgedeeld. De nationaliteit stemt niet noodzakelijk overeen met het land van herkomst.

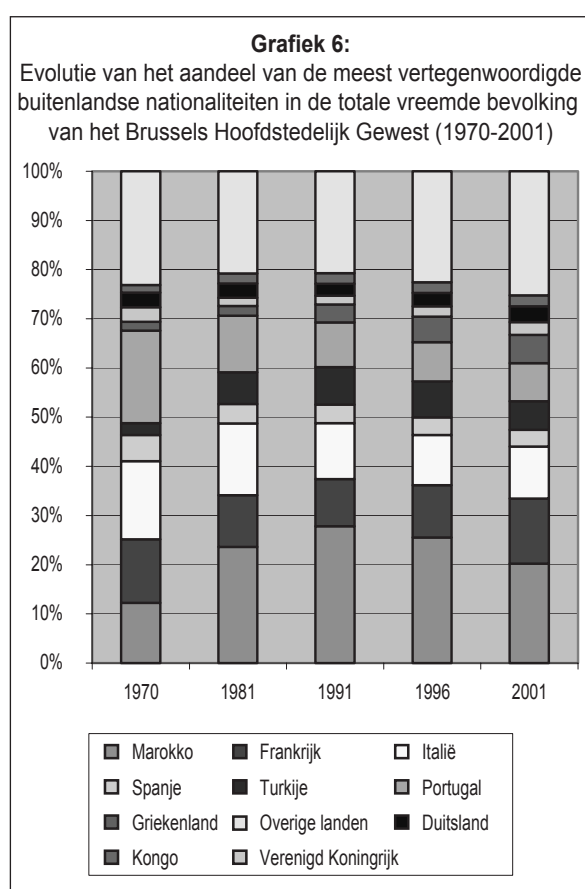
Bij de interpretatie van de cijfers van de vreemde bevolking en het aandeel van de buitenlanders in de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dient men er ook rekening mee te houden dat de lacunes in de officiële bevolkingstatistieken vooral buitenlanders betreffen. In werkelijkheid zijn er dus meer vreemdelingen in het Gewest en is hun aandeel in de totale bevolking ook groter.

¹¹ S. ROUSSEAU, Atlas van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op het einde van de 20ste eeuw, p. 86-91.

Tabel 5: **De tien meest vertegenwoordigde buitenlandse nationaliteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1970-2001)**

1970		1981		1991		1996		2001	
Spanje	33.641	Marokko	57.874	Marokko	77.409	Marokko	74.070	Marokko	54.980
Italië	28.354	Italië	35.809	Italië	31.648	Frankrijk	30.837	Frankrijk	35.811
Frankrijk	23.188	Spanje	28.156	Frankrijk	26.742	Italië	29.664	Italië	28.771
Marokko	21.852	Frankrijk	25.759	Spanje	25.367	Spanje	23.188	Spanje	21.019
Griekenland	9.496	Turkije	15.820	Turkije	21.182	Turkije	21.201	Turkije	15.799
Nederland	6.917	Griekenland	9.629	Griekenland	10.444	Portugal	15.025	Portugal	15.677
West-Duitsland	5.291	Verenigd Koninkrijk	7.093	Portugal	10.146	Griekenland	10.293	Griekenland	9.235
Verenigd Koninkrijk	5.263	Zaire	4.992	Verenigd Koninkrijk	6.753	Verenigd Koninkrijk	8.028	Verenigd Koninkrijk	8.818
Turkije	4.347	Portugal	4.793	Zaire	6.066	Zaire	6.159	Duitsland	6.959
USA	4.204	Nederland	4.566	Duitsland	4.919	Duitsland	5.972	Kongo	5.980

Bron: T. EGGERICX, e.a., De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991, Monografie, nr.3, p.23 en NIS, Bevolkingsstatistieken, 2001.

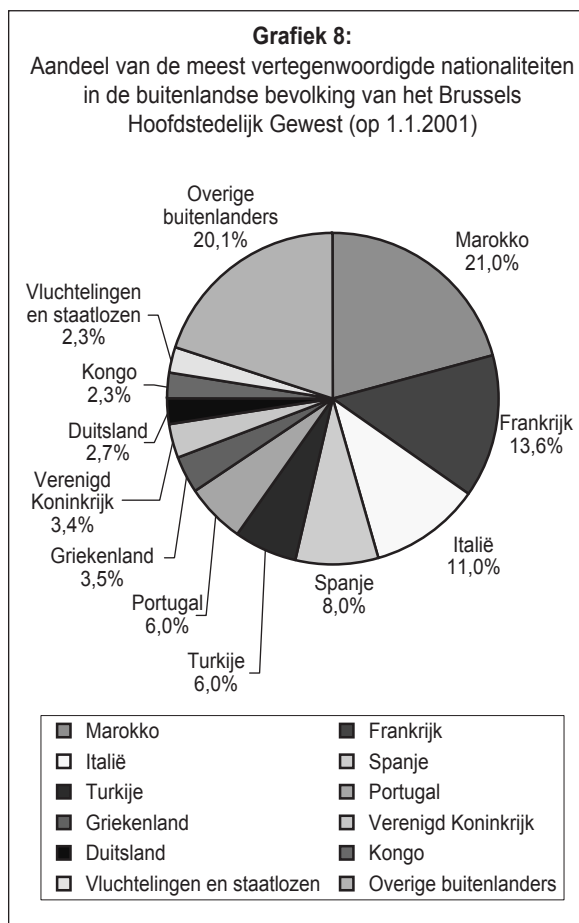
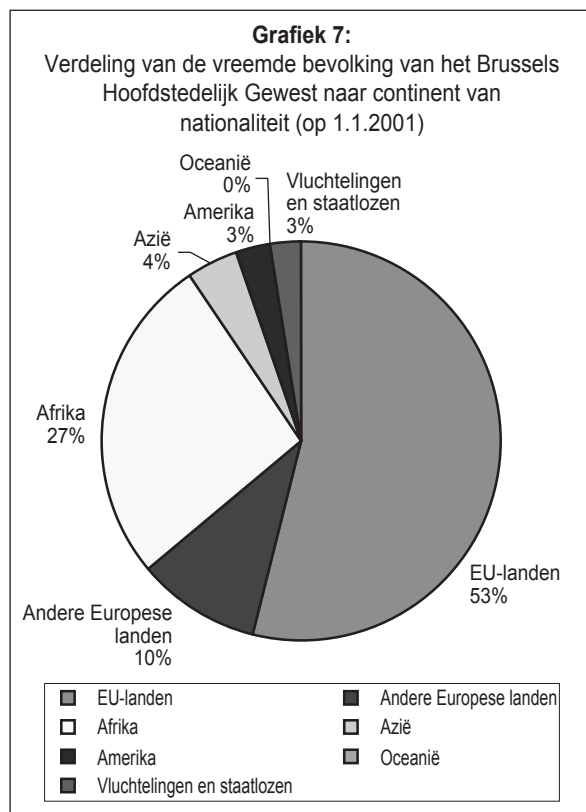
Vlak na de Tweede Wereldoorlog waren de Fransen de meest vertegenwoordigde vreemde nationaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en kwamen de Polen er op de tweede plaats. Bij de volkstelling van 1970 was de samenstelling van de buitenlandse bevolking in het Gewest gewijzigd ten gevolge van nieuwe migratiegolven. De Spanjaarden vormden toen de best vertegen-

woordigde groep buitenlanders in de hoofdstad (19%) gevolgd door de Italianen (16%), de Fransen (13%) en de Marokkanen (13%). In de jaren '70 deed zich een sterke inwijking van Marokkanen voor en bij de Volkstelling van 1981 vormden de Marokkanen de grootste groep vreemdelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (¹²). Vandaag zijn de Marokkanen nog steeds de best vertegenwoordigde bevolkingsgroep van vreemde nationaliteit.

Op 1 januari 2001 hadden iets meer dan de helft (of 53,9%) van de buitenlanders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een nationaliteit van een vreemde EU-lidstaat. De vreemdelingen met de nationaliteit van een ander Europees land (buiten de EU) vertegenwoordigden 10% van de buitenlandse bevolking, zodat 63,9% van de buitenlanders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest eigenlijk Europeanen waren. Daarbij dient men wel op te merken dat het Nationaal Instituut voor de Statistiek sinds 1.1.1995 Turkije in de Bevolkingsstatistieken niet langer bij de "landen van Azië" rekt, maar bij de "andere Europese landen". Indien men Turkije als een Aziatisch land beschouwt, zou het aandeel van de Aziatische vreemdelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot 10,2% klimmen en het aandeel van de "overige Europese vreemdelingen" naar 3,9% zakken. De Turken zouden dan ook veruit de grootste groep onder de Aziatische nationaliteiten vormen. Voorts woonden er op 1 januari 2001 meer Marokkanen in Brussel dan in de beide andere Gewesten samen, met name 54.980 tegenover 51.932 in de rest van het land. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zelf vertegenwoordigden de Marokkanen aldus 78,6% van de Afrikaanse vreemdelingen en

¹² T. EGGERICX, e.a., De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991, Monografie, nr.3, p.20-21.

21% van de totale buitenlandse bevolking. Na de Marokkanen waren op 1 januari 2001 de Fransen, Italianen en Spanjaarden de best vertegenwoordigde groepen vreemdelingen in de hoofdstad, gevolgd door de Turken en de Portugezen. Ook de Kongolese gemeenschap was toen met 5.980 eenheden relatief goed vertegenwoordigd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het Brussels Gewest herbergt het grootste gedeelte van de Portugezen (61,2%), Grieken (51,4%), Spanjaarden (46,3%) en Scandinaviërs die in ons land wonen. Britten en Turken wonen meer in Vlaanderen.

De samenstelling van de vreemde bevolking naar nationaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verschilt overigens van die van de andere gewesten. Wat de EU- onderdanen betreft, moet men eigenlijk een onderscheid maken tussen de aangrenzende en de niet-aangrenzende landen. Aangezien de meeste migraties op korte afstand gebeuren, is de lengte van de gemeenschappelijke grenzen een bepalende factor in de spreiding over de Gewesten van de onderdanen uit de buurlanden. De Duitsers en de Fransen kiezen eerder voor Wallonië, terwijl de Nederlanders meer in Vlaanderen wonen. Nog geen 6% van de Nederlanders in ons land woont in het Brussels Gewest.

Vreemdelingen uit andere continenten zijn relatief zeer sterk vertegenwoordigd in het Brussels Gewest. Bijna de helft van de Afrikanen in ons land woont in Brussel. Van de Amerikanen en de Aziaten die in België verblijven, woont ongeveer 40% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ⁽¹³⁾.

¹³ NIS, Bevolkingsstatistieken, Buitenlandse bevolking op 1.1.2001.

Tabel 6: **Aandeel van de vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de vreemde bevolking van het Rijk per nationaliteit op 1.1.2001**

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Rijk	Aandeel Brussels Hoofdstedelijk Gewest per nationaliteit (in %)
Marokko	54.980	106.822	51,5
Frankrijk	35.811	109.322	32,8
Italië	28.771	195.586	14,7
Spanje	21.019	45.356	46,3
Turkije	15.799	56.172	28,1
Portugal	15.677	25.634	61,2
Griekenland	9.235	17.954	51,4
Verenigd Koninkrijk	8.818	26.600	33,2
Duitsland	6.959	34.579	20,1
Kongo	5.980	11.337	52,7
Nederland	5.063	88.813	5,7
VSA	3.038	11.852	25,6
Japan	2.500	3.733	67,0
Zweden	2.335	4.391	53,2

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken, Buitenlandse bevolking op 1.1.2001, p. 66-73.

Tabel 7: **Aandeel van de vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de vreemde bevolking van het Rijk naar continent van nationaliteit op 1.1.2001**

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Rijk	Aandeel Brussels Hoofdstedelijk Gewest (in %)
Vreemde EU-landen	141.388	564.134	25,1
Andere Europese landen	26.121	87.020	30,0
Totaal Europa	167.509	651.154	25,7
Afrika	69.952	143.745	48,7
Azië	10.949	27.651	39,6
Amerika	3.440	8.162	42,1
Oceanië	301	846	35,6
Vluchtelingen en staatlozen	6.568	15.729	43,9
Totale vreemde bevolking	262.771	861.685	30,5

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken, Buitenlandse bevolking op 1.1.2001, p. 66-73.

2.3 De recente immigratiegolf van vluchtelingen

De immigratie van de gezinshergroeperingen werd in de jaren 1990 geleidelijk aangevuld met een immigratiefase van politieke en economische vluchtelingen. Algemeen zorgde de verscherping van de economische kloof tussen Noord en Zuid voor een toename van het aantal asielzoekers.

Voor de kandidaat-immigranten wordt de asielaanvraag één van de enige legale mogelijkheden om in een West-Europees land te verblijven en burgers uit Derdewereldlanden wagen dan ook hun kans met een politieke asielaanvraag. De val van de Berlijnse Muur en de omverwerping van de communistische regimes in de Centraal- en Oost-Europese landen brachten een extra migratiegolf op gang. Naargelang de actualiteit komen de asielzoekers uit andere landen.

De UNCHR (Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen) definieert het begrip "vluchteling" juridisch als volgt: "Een vluchteling is een persoon die zich buiten zijn land van herkomst bevindt en die de bescherming van dat land niet meer wil of kan inroepen omdat hij een gegronde vrees voor vervolging koestert omwille van zijn ras, zijn religie, zijn nationaliteit, zijn politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde sociale groep". Vanuit het standpunt van de bevolkingsstatistiek is een vluchteling een persoon die van rechtswege deel uitmaakt van de bevolking en die in het vreemdelingenregister ingeschreven is als vluchteling (in de zin van de Conventie van Genève (1951)). Een vluchteling die de Belgische nationaliteit aanneemt, wordt niet langer als vluchteling geregistreerd.

Een vluchteling is dus geen asielzoeker (of kandidaat-vluchteling). Een *asielzoeker* is een persoon die het statuut van vluchteling heeft aangevraagd en zijn eventuele erkenning afwacht. De asielzoeker is niet ingeschreven in het bevolkingsregister maar in een afzonderlijk wachtregister, dat niet in rekening wordt gebracht voor de bepaling van de officiële bevolkingscijfers. Derhalve maakt een asielzoeker geen deel uit van de bevolking de jure. Alleen indien hij erkend wordt, bekomt de asielzoeker het statuut van vluchteling.

Het jaarlijks aantal asielaanvragen in België is in het begin van de jaren 1980 sterk gestegen: van 2.449 in 1981 tot 7.456 in 1986. In 1987 en 1988 verminderde het aantal asielaanvragen omwille van een reeks maatregelen om de procedures te versnellen en een efficiëntere controle van de aangekomen vluchtelingen te verzekeren. Vanaf 1989 verhoogde het aantal asielaanvragen opnieuw gestaag om een hoogtepunt te bereiken in 1993 met 26.882 aanvragen. Halverwege de jaren '90 daalde het aantal aanvragen opnieuw tot 11.000 à 12.000 per jaar. Vanaf 1998 steeg het aantal asielaanvragen opnieuw fors. In 2000 bereikte het aantal asielaanvragen een absoluut hoogtepunt. Dat jaar werden 42.691 aanvragen ingediend. In 2001 zakte dit aantal tot 24.549.

Tabel 8: *Evolutie van het jaarlijks aantal asiel-aanvragen in België en de jaarlijks door het Commissariaat-generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen en door de Vaste Beroepscommissie erkende asielzoekers*

Jaar	Aantal aanvragen	Aantal erkenningen	% erkenningen tov het aantal aanvragen die dat jaar werden ingediend
1981	2.449		
1982	3.056		
1983	2.048		
1984	3.696		
1985	5.357		
1986	7.456		
1987	5.352		
1988	4.784		
1989	8.112		
1990	12.964	525	4,0
1991	15.173	619	4,1
1992	17.647	897	5,1
1993	26.882	1.125	4,2
1994	14.383	1.588	11,0
1995	11.420	1.406	12,3
1996	12.433	1.677	13,5
1997	11.787	1.865	15,8
1998	21.964	1.697	7,7
1999	35.776	1.500	4,2
2000	42.691	1.205	2,8
2001	24.540	901	3,7

Bron: website Klein kasteeltje (Aantal erkenningen in 2000 en 2001: enkel cijfers Commissariaat-generaal).

Toch verbleven er op het einde van de jaren '90 en in het begin van deze eeuw niet meer vluchtelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in 1981. Dit is grotendeels te verklaren door het relatief beperkt aantal erkenningen. De kans dat een asielzoeker daadwerkelijk het statuut van vluchteling bekomt en als dusdanig in de bevolkingsregisters wordt opgenomen is dus klein. Ook leidde de invoering van het wachtregister op 1 februari 1995 ertoe dat kandidaat-vluchtelingen niet langer in de bevolkingsregisters worden ingeschreven. Voordien gebeurde het soms dat kandidaat-vluchtelingen in de gemeentelijke bevolkingsregisters werden ingeschreven.

Het aandeel van het Brussels Gewest in de totale vluchtelingenpopulatie van het Rijk is gedaald van 51,4% tot ruim 40%. Dit houdt geen verband met het spreidingsbeleid van de Belgische regering, aangezien dat eigenlijk bedoeld is voor asielzoekers die nog niet als vluchteling zijn erkend en dus ook niet in de bevolkingsregisters zijn ingeschreven. Het kan wel het gevolg zijn van migratiebewegingen van erkende vluchtelingen die beslissen om uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verhuizen naar een ander Belgisch gewest.

Tabel 9: *Evolutie van het aantal erkende vluchtelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het Rijk*

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	België	Aandeel Brussels Hoofdstedelijk Gewest (%)
1970	--	--	--
1981	7.542	14.685	51,4
1991	10.073	20.404	49,4
1992	9.957	20.275	49,1
1993	9.849	19.925	49,4
1994	9.957	20.565	48,4
1995	9.914	20.855	47,5
1996	9.858	21.134	46,6
1997	10.056	21.560	46,6
1998	8.574	19.697	43,5
1999	7.477	17.901	41,8
2000	7.572	17.909	42,3
2001	6.567	14.957	43,9

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken

2.4. Leeftijdsstructuur van de Belgische en vreemde bevolking

De leeftijd die in aanmerking wordt genomen is de leeftijd van de persoon op 31 december van het voorgaande jaar, met name het verschil in jaartal.

De leeftijdspiramide van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt, gezien het gewicht van de aantallen, grotendeels bepaald door de leeftijdsstructuur van de Belgische bevolking. De leeftijdsstructuur van de Brusselse bevolking is logischerwijze verwant met het nationaal demografisch patroon van een vergrijsde bevolking: een vrij smalle basis en een top die slechts langzamerhand versmalt. Voorts weerspiegelen de leeftijdspiramides de lage geboortecijfers van de beide Wereldoorlogen, het hogere geboortecijfer van de periode 1945-1965 en het lage geboortecijfer na 1970.

De Brusselse leeftijdspiramide van 1 januari 2001 wijkt nochtans enigszins af van die van Vlaanderen of Wallonië. Op 1 januari 2001 telde de hoofdstad 16% meer kinderen beneden de 5 jaar dan het landelijk gemiddelde. Er waren eveneens relatief veel jongvolwassenen tussen 20 en 34 jaar -met een piek bij de groep van 25 tot 29 jaar - en relatief veel hoogbejaarden ⁽¹⁴⁾.

De relatieve oververtegenwoordiging van 20 tot 34-jarigen is te verklaren door de aantrekkingskracht van de hoofdstad op die groep. De jongvolwassenen verhuizen naar het Brussels Gewest om te studeren of omdat ze er werk hebben gevonden. Ook het alleen gaan wonen of het huwelijk kunnen de aanleiding vormen om naar de hoofdstad te verhuizen. Eens men 35 wordt, een vaste

¹⁴ NIS, Bevolkingsstatistieken. Totale en Belgische bevolking op 01.01.2001.

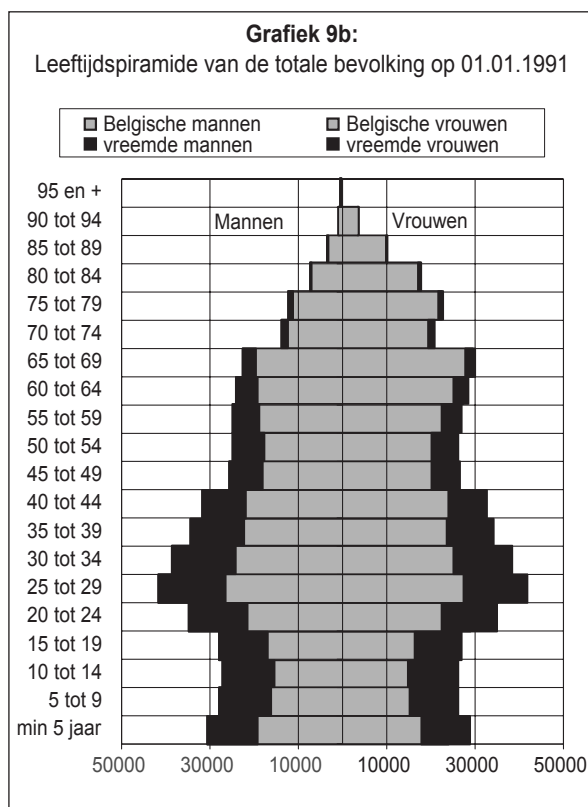
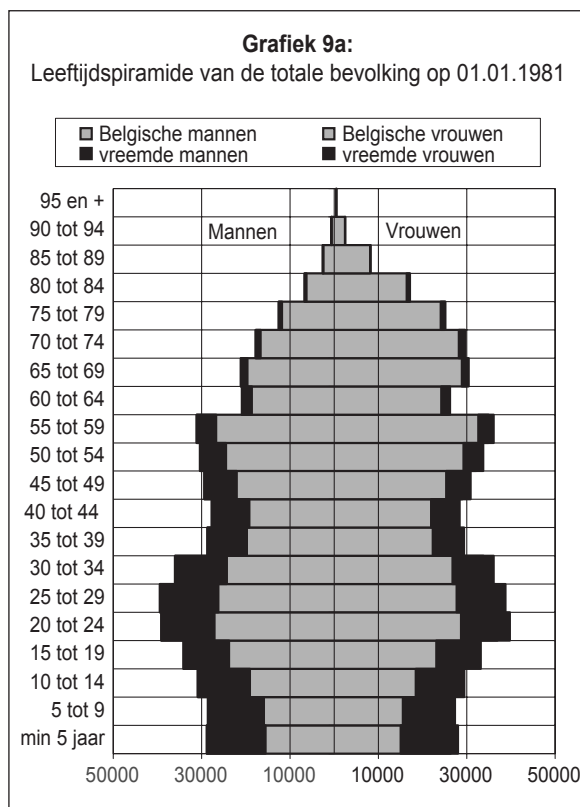
betrekking gevonden heeft en het gezin ongeveer volledig is samengesteld, verlaat men de hoofdstad. De wens om een betaalbare eigendom te verwerven, drijft de jonge gezinnen uit de hoofdstad. Dit brengt een relatieve ondervertegenwoordiging van de 35 tot 45-jarigen mee. Omdat de kinderen samen met hun ouders verhuizen, telt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest relatief ook minder 5 tot 20-jarigen. De ouders van de kinderen beneden de 5 jaar hebben daarentegen de hoofdstad nog niet verlaten, zodat de allerjongsten redelijk goed vertegenwoordigd zijn ⁽¹⁵⁾.

De leeftijdsstructuur van de Brusselse bevolking is in de loop van de laatste twee decennia enigszins gewijzigd. In 1981 waren er binnen de groep van de 0 tot 19 jarigen relatief meer 10 tot 19-jarigen. De groep van de 20 tot 64-jarigen was ook anders samengesteld. In 1981 waren er binnen die groep relatief minder 25 tot 44-jarigen en meer vijftigers en zestigers. Voorts telde de bejaarde bevolking in 1981 relatief meer jongere bejaarden en minder hoogbejaarden dan in de jaren 1990 en 2001.

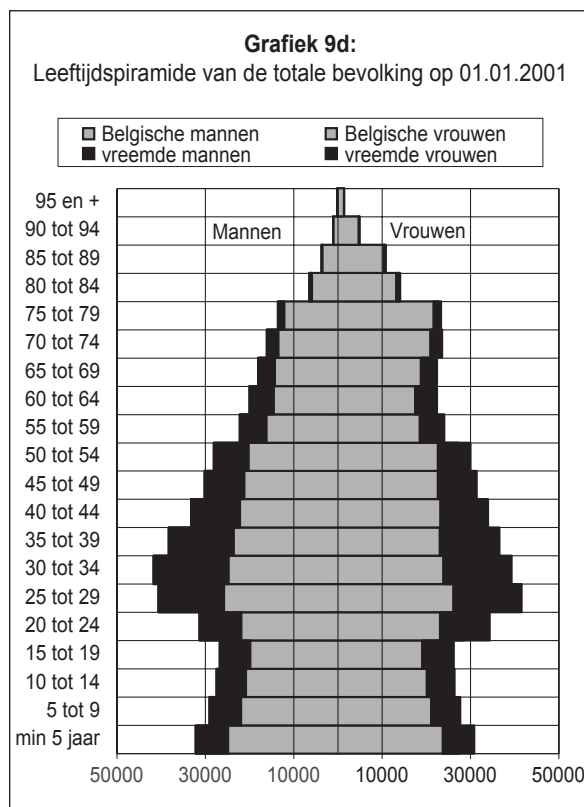
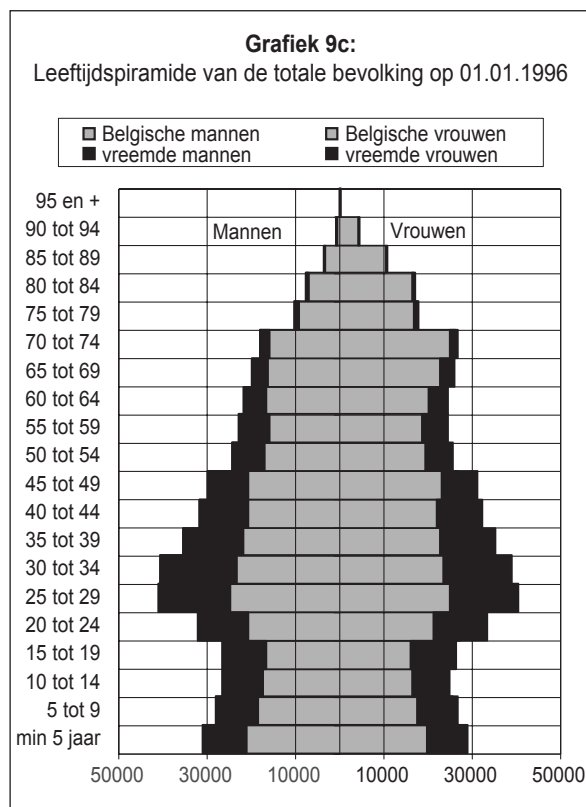
Tabel 10a: **Aandeel van de verschillende leeftijdsgroepen in de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1981-2001) (%)**

Leeftijd	1.1.1981	1.1.1991	1.1.1996	1.1.2001
min 5 jaar	5,7	6,2	6,3	6,5
5 tot 9 jaar	5,6	5,6	5,8	5,9
10 tot 14 jaar	6,0	5,6	5,4	5,6
15 tot 19 jaar	6,7	5,7	5,6	5,5
20 tot 24 jaar	7,9	7,3	6,9	6,8
25 tot 29 jaar	7,8	8,7	8,6	8,5
30 tot 34 jaar	7,2	8,0	8,4	8,4
35 tot 39 jaar	5,8	7,1	7,4	7,8
40 tot 44 jaar	5,6	6,7	6,8	7,0
45 tot 49 jaar	6,0	5,5	6,4	6,4
50 tot 54 jaar	6,4	5,3	5,2	6,0
55 tot 59 jaar	6,7	5,4	5,0	4,8
60 tot 64 jaar	4,7	5,5	4,9	4,4
65 tot 69 jaar	5,2	5,5	4,8	4,2
70 tot 74 jaar	4,7	3,6	4,7	4,1
75 tot 79 jaar	3,8	3,7	3,0	3,8
80 tot 84 jaar	2,4	2,7	2,6	2,1
85 tot 89 jaar	1,1	1,4	1,5	1,5
90 tot 94 jaar	0,3	0,5	0,6	0,6
95 jaar en +	0,1	0,1	0,1	0,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken

¹⁵ M. DEBUISSON, e.a. L'évolution de la population, l'âge et le sexe, p. 38.

Wanneer men de leeftijdsstructuur van de Belgische en de vreemde bevolking afzonderlijk beschouwt door ze naar éénzelfde basis van bevolkingsgroepen van 10.000 inwoners te herleiden, stelt men vast dat er zich in de loop van de twee laatste decennia belangrijke verschuivingen voordoen in de leeftijdsstructuur van elke bevolkingsgroep. Zoals uit de leeftijdspiramiden (10a, b, c en d), en tabel-

len 10b en 11 blijkt, had de vreemde bevolking lange tijd een jongere leeftijdsstructuur dan de Belgische bevolking. De verjonging van de buitenlandse bevolking was in de jaren '70 bevorderd door de gezinshergroeperingen en door de komst van bevolkingsgroepen met een hoge vruchtbaarheid, meer bepaald de Marokkanen en Turken.

Tabel 10b: Aandeel van de verschillende leeftijdsgroepen in de Belgische en vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1981-2001) (in %)

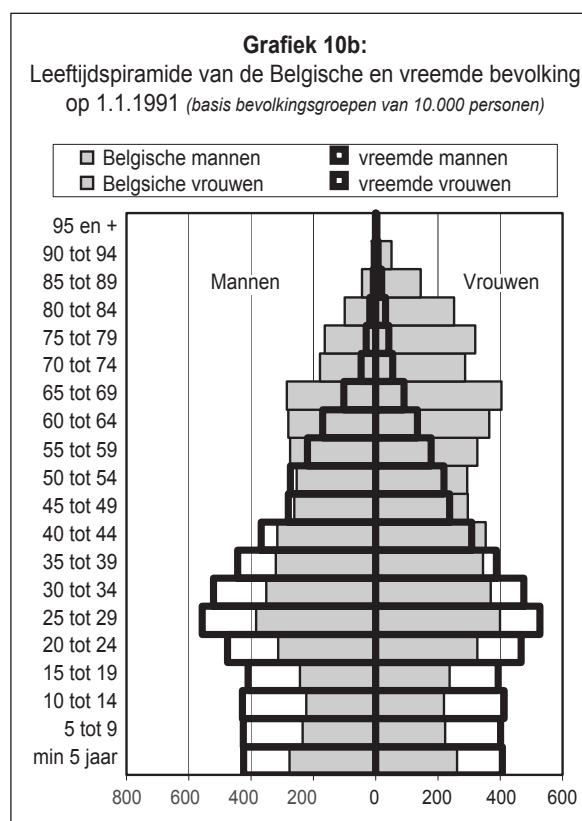
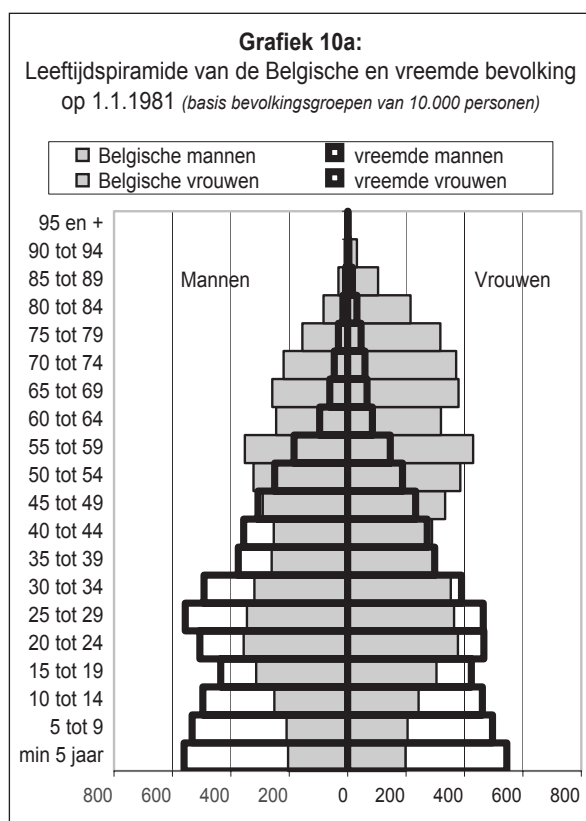
	1.1.1981		1.1.1991		1.1.1996		1.1.2001	
	Belgen	vreemden	Belgen	vreemden	Belgen	vreemden	Belgen	vreemden
min 5 jaar	4,0	11,1	5,4	8,3	6,1	6,9	6,9	5,5
5 tot 9 jaar	4,1	10,3	4,6	8,3	5,4	6,8	6,1	5,3
10 tot 14 jaar	4,9	9,6	4,4	8,4	5,0	6,4	5,8	4,9
15 tot 19 jaar	6,2	8,6	4,8	8,0	4,9	7,3	5,5	5,3
20 tot 24 jaar	7,3	9,7	6,4	9,4	6,3	8,3	6,4	7,9
25 tot 29 jaar	7,1	10,2	7,8	10,8	7,4	11,3	7,4	11,5
30 tot 34 jaar	6,7	8,8	7,2	10,0	7,0	11,6	6,9	12,4
35 tot 39 jaar	5,5	6,7	6,6	8,3	6,6	9,4	6,6	10,8
40 tot 44 jaar	5,4	6,3	6,7	6,8	6,4	7,6	6,4	8,3
45 tot 49 jaar	6,2	5,4	5,6	5,2	6,5	6,2	6,2	6,8
50 tot 54 jaar	7,1	4,4	5,5	4,9	5,4	4,8	6,1	5,8
55 tot 59 jaar	7,8	3,3	6,0	4,0	5,2	4,5	4,9	4,4
60 tot 64 jaar	5,6	1,8	6,5	3,0	5,5	3,4	4,5	4,0
65 tot 69 jaar	6,4	1,3	6,9	1,9	5,8	2,4	4,7	2,9
70 tot 74 jaar	5,9	1,0	4,7	1,0	6,1	1,5	4,9	2,0
75 tot 79 jaar	4,7	0,8	4,8	0,7	3,9	0,7	4,8	1,2
80 tot 84 jaar	3,0	0,5	3,5	0,5	3,5	0,5	2,7	0,6
85 tot 89 jaar	1,4	0,2	1,9	0,3	2,1	0,3	2,0	0,3
90 tot 94 jaar	0,4	0,1	0,6	0,1	0,8	0,1	0,8	0,1
95 jaar en +	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken.

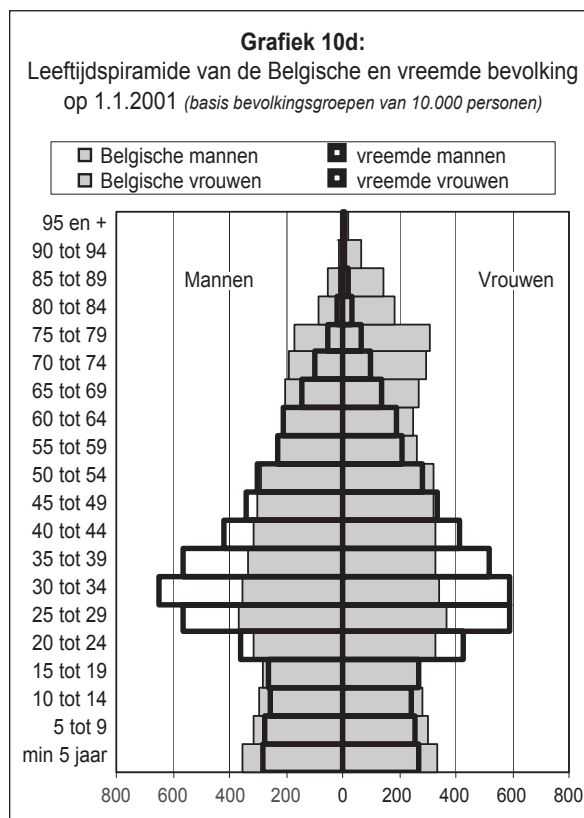
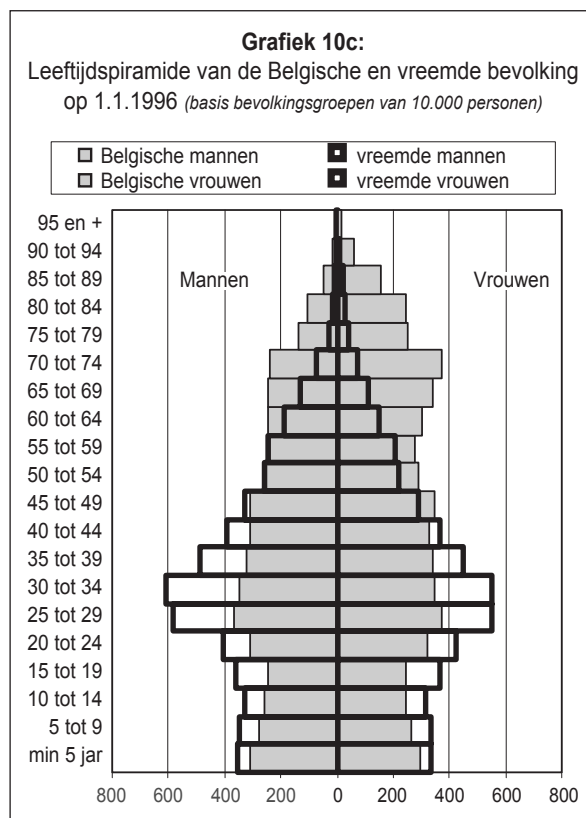
In de loop van de laatste twee decennia is de buitenlandse bevolking echter verouderd. De groep buitenlanders van 25 tot 40 jaar is aange-groeid. Ook is het aandeel bejaarden onder de vreemde bevolking toegenomen. Nochtans wordt de veroudering van de vreemde bevolking vooral veroorzaakt door een erosie aan de basis van de leeftijds-piramide. In de jaren '90 was er een sterke daling van het aantal kinderen en jongeren met een vreemde nationaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, terwijl het aantal Belgische kinderen en jongeren fors steeg. In 2001 vertegenwoordigden de kinderen en jongeren (0 tot 19 jaar) van vreemde nationaliteit slechts 24,5% van de totale bevolkingsgroep van die leeftijd, terwijl het aan-deel buitenlandse kinderen en jongeren in 1991 nog meer dan 40% bedroeg. De daling van het

aantal vreemde jongeren vindt zijn oorsprong slechts gedeeltelijk in een verminderde vrucht-baarheid. De vermindering van het aantal vreemde jongeren is vooral toe te schrijven aan de recente wijzigingen in het wetboek van natio-naliteit, waardoor duizenden jonge buitenlanders kunstmatig naar de Belgische kant werden over-geheveld (¹⁶).

In 2001 was er bij de Belgische bevolking een over-wicht van vrouwen in de leeftijdsgroep van 40 tot 55 jaar. Bij de buitenlandse bevolking waren de mannen oververtegenwoordigd in de leeftijdsgroep van 30 tot 40 jaar. In tegenstelling tot de bejaarde Belgische bevolking is er bij de oude buitenlandse bevolking geen uitgesproken overwicht van vrouwen.

¹⁶ T. EGGERICKX, e.a., De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991, Monografie, nr. 3, p.43-46.

Tabel 11: Aandeel van Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per leeftijdsgroep (1981-2001) (in %)

	1981		1991		1996		2001	
	Belgen	vreemden	Belgen	vreemden	Belgen	vreemden	Belgen	vreemden
min 5 jaar	53,7	46,3	61,8	38,2	67,4	32,6	77,0	23,0
5 tot 9 jaar	56,3	43,7	58,1	41,9	65,1	34,9	75,6	24,4
10 tot 14 jaar	62,2	37,8	56,7	43,3	65,1	34,9	75,9	24,1
15 tot 19 jaar	69,7	30,3	59,9	40,1	61,4	38,6	73,4	26,6
20 tot 24 jaar	70,7	29,3	62,9	37,1	64,0	36,0	68,4	31,6
25 tot 29 jaar	68,9	31,1	64,3	35,7	60,7	39,3	63,1	36,9
30 tot 34 jaar	70,9	29,1	64,4	35,6	58,8	41,2	59,9	40,1
35 tot 39 jaar	72,4	27,6	66,7	33,3	62,4	37,6	62,2	37,8
40 tot 44 jaar	73,3	26,7	71,2	28,8	66,7	33,3	67,4	32,6
45 tot 49 jaar	78,7	21,3	72,9	27,1	71,4	28,6	71,1	28,9
50 tot 54 jaar	83,8	16,2	73,5	26,5	72,6	27,4	73,8	26,2
55 tot 59 jaar	88,3	11,7	79,1	20,9	73,1	26,9	74,9	25,1
60 tot 64 jaar	90,9	9,1	84,1	15,9	79,3	20,7	75,3	24,7
65 tot 69 jaar	94,1	5,9	89,9	10,1	85,3	14,7	81,4	18,6
70 tot 74 jaar	94,8	5,2	92,0	8,0	90,7	9,3	86,6	13,4
75 tot 79 jaar	95,1	4,9	94,3	5,7	92,4	7,6	91,4	8,6
80 tot 84 jaar	95,2	4,8	94,6	5,4	94,5	5,5	92,9	7,1
85 tot 89 jaar	94,9	5,1	94,6	5,4	94,5	5,5	94,4	5,6
90 tot 94 jaar	95,3	4,7	93,5	6,5	94,5	5,5	94,4	5,6
95 jaar en +	96,1	3,9	91,3	8,7	92,5	7,5	92,6	7,4

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken

2.5. Geslachtsstructuur van de Belgische en vreemde bevolking

De bevolkingsgroepen van buitenlandse origine worden vaak voorgesteld als hoofdzakelijk samengesteld uit mannen. Wat de geslachtsstructuur van de buitenlandse bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft, blijkt de oververtegenwoordiging van de buitenlandse mannen steeds minder uitgesproken: op 1 januari 1990 telde men 109 mannen voor 100 vrouwen bij de migranten tegen 82 bij de Belgen. Op 1 januari 2001 waren er nog slechts 102 mannen voor 100 vrouwen bij de vreemde bevolking tegen 88 bij de Belgische bevolking. In die evolutie hebben de nationaliteitswijzigingen een rol gespeeld. De migranten van de derde generatie worden niet langer als vreemdeling maar als Belg geboren. In 1995 bedroeg de masculiniteitsgraad van de geboorten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 51,1% ⁽¹⁷⁾.

De vervrouwelijking van de Belgische bevolking manifesteert zich vanaf 50 jaar en is essentieel verbonden met de oversterfte bij de mannen: tussen 45 en 75 jaar heeft een man twee maal meer 'kans' om te sterven dan een vrouw ⁽¹⁸⁾. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telde men op 1 januari 2001 evenwel meer vrouwen dan mannen in de leeftijdsgroep van 20 tot 29 jaar.

Tabel 12: *Evolutie van de masculiniteitsindex (=aantal mannen per 100 vrouwen) van de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.*

	Belgische bevolking	Vreemde bevolking	Totale bevolking
1.1.1990	82	109	89
1.1.1991	82	109	89
1.1.1992	82	108	89
1.1.1993	83	109	90
1.1.1994	83	108	90
1.1.1995	84	107	90
1.1.1996	84	106	90
1.1.1997	85	105	90
1.1.1998	86	104	91
1.1.1999	87	103	91
1.1.2000	87	102	91
1.1.2001	88	102	92

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken

In vergelijking met de twee andere gewesten ligt de masculiniteitsindex van de Belgen het laagst in de hoofdstad.

De oververtegenwoordiging van mannen bij de vreemdelingen is een erfenis uit de migratiegeschiedenis van het Brussels Gewest. Met de economische groei van de jaren '60 werden er laaggeschoolde buitenlandse arbeidskrachten in de bouwsector en in enkele dienstensectoren aangetrokken. Die vreemde arbeiders waren hoofdzakelijk mannen.

¹⁷ NIS, Bevolkingsstatistieken, Geboorten in 1995, p. 22.

¹⁸ T. EGGERICKX, e.a., De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991, Monografie, nr. 3, p.37.

3. De statistisch onzichtbare bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In werkelijkheid wonen er meer mensen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan er officieel geregistreerd zijn. Om de werkelijk aanwezige bevolking te bepalen, is het nodig om, naast de officieel getelde bevolking, de **bevolkingsgroepen** te bepalen **die niet bij de bevolking de jure worden gerekend**. Voorzichtigheidshalve dient men er rekening mee te houden dat er ook mensen zijn die ingeschreven zijn in de Brusselse bevolkingsregisters, maar niet daadwerkelijk in het Gewest verblijven.

Het probleem van de niet-getelde bevolking of **statistisch onzichtbare bevolking** betreft vooral de vreemde bevolking, zodat vooral het aantal vreemdelingen officieel wordt onderschat. Dit zorgt nog voor de bijkomende moeilijkheid dat de bevolkingscijfers de verhoudingen tussen de Belgische en de vreemde bevolking niet correct weergeven. De officiële cijfers van de Belgische bevolking zijn echter ook niet perfect.

Men kan de statistisch onzichtbare bevolking in vier groepen onderverdelen:

1. de kandidaat-vluchtelingen die in het wachtregister zijn ingeschreven;
2. de mensen zonder papieren;
3. het buitenlands diplomatiek personeel en het buitenlands personeel van internationale instellingen (uitgezonderd de instellingen van de EU);
4. anderen.

3.1. De kandidaat-vluchtelingen die in het wachtregister zijn ingeschreven

Een eerste groep personen die niet meetelt voor de bepaling van het officiële bevolkingscijfer, zijn de kandidaat-vluchtelingen of asielzoekers. Krachtens de wet van 24 mei 1994 worden zij niet in de bevolkingsregisters, maar in een afzonderlijk wachtregister ingeschreven. Dit wachtregister, dat wordt bijgehouden op het Rijksregister, wordt niet in aanmerking genomen voor de berekening van de bevolking de jure ⁽¹⁹⁾.

Vòòr de invoering van het wachtregister hadden sommige gemeenten wel kandidaat-vluchtelingen in de bevolkingsregisters ingeschreven. De aldus ingeschreven kandidaat-vluchtelingen werden in de loop van 1995 overgeheveld van het bevolkingsregister naar het wachtregister. Zodoende werden 2.774 kandidaat-vluchtelingen in de loop van 1995 statistisch onzichtbaar in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ⁽²⁰⁾.

¹⁹ Belgisch Staatsblad, 21-07-1994.

²⁰ MBHG, DSRS, De demografie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 1977 tot 1996

Wie staat er in het wachtregister? ⁽²¹⁾

De wet van 24 mei 1994, die van kracht werd op 1 februari 1995, legt de verplichting op om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven. De wetgever besliste dat het wachtregister niet in rekening mag worden genomen om de totale bevolking te bepalen. Bijgevolg maken de asielzoekers sinds 1 februari 1995 geen deel meer uit van de bevolking de jure.

Een *kandidaat-vluchteling of asielzoeker* is een persoon die in België aankomt en ten aanzien van de grensautoriteiten of een ambtenaar van de Dienst Vreemdelingenzaken verklaart dat hij asiel wil krijgen. Op termijn wil de asielzoeker als vluchteling worden erkend en daartoe dient hij de procedure tot erkenning van de staat van vluchteling te volgen. Bij de oprichting van de UNCHR (Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen) in 1951 werd het begrip "vluchteling" juridisch als volgt gedefinieerd: "Een vluchteling is een persoon die zich buiten zijn land van herkomst bevindt en die de bescherming van dat land niet meer wil of kan inroepen omdat hij een gegronde vrees voor vervolging koestert omwille van zijn ras, zijn religie, zijn nationaliteit, zijn politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde sociale groep". Tijdens de behandeling van zijn dossier heeft de asielzoeker recht op verblijf in België.

De Dienst Vreemdelingenzaken van het Ministerie van Binnenlandse Zaken schrijft de asielzoekers bij binnenkomst in het wachtregister in. Elke kandidaat-vluchteling wordt op een bepaald adres ingeschreven. Dit adres is een gewoon adres in een Belgische gemeente, een opvangcentrum voor kandidaat-vluchtelingen of een gesloten centrum. De kandidaat-vluchteling die op het ogenblik van zijn aanvraag geen verblijfplaats kan opgeven wordt voorlopig ingeschreven bij de Dienst Vreemdelingenzaken (W.T.C., Antwerpsesteenweg 59B, 1000 Brussel). Het adres van de kandidaat-vluchteling is zijn administratieve verblijfplaats. Het bepaalt welk OCMW bevoegd is voor een eventuele dienstverlening aan de asielzoeker. De toewijzing van die administratieve verblijfplaats gebeurt in het kader van de uitvoering van het spreidingsplan, waarbij aan elke gemeente een quotum asielzoekers wordt toegewezen.

In het wachtregister staan enkel de asielzoekers die zich in de procedure tot erkenning van de staat van vluchteling bevinden. Die procedure tot erkenning verloopt in twee opeenvolgende fasen, met name:

- 1° het onderzoek naar de *ontvankelijkheid* van de asielaanvraag en
- 2° het onderzoek naar de *gegrondheid* van deze aanvraag.

Het onderzoek naar de *ontvankelijkheid* gebeurt door de Dienst Vreemdelingenzaken. Het doel van dit onderzoek is enkel te bepalen of de asielaanvrager voldoet aan de voorwaarden om tot het gegrondheidsonderzoek te worden toegelaten. De Dienst Vreemdelingenzaken heeft dus geen bevoegdheid om te bepalen of de aanvrager een vluchteling is in de zin van het Verdrag van Genève van 28 juli 1951. Indien de asielaanvraag ontvankelijk wordt verklaard, mag de aanvrager in België verblijven in het kader van het gegrondheidsonderzoek. Indien de asielaanvraag onontvankelijk wordt verklaard, moet de betrokkene het grondgebied verlaten. Hij kan evenwel een beroep instellen bij het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

De aanvraag die ontvankelijk werd verklaard wordt het voorwerp van een verder onderzoek naar de *gegrondheid* van de angst op vervolging. Het onderzoek naar de gegrondheid gebeurt door het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen. De Commissaris-Generaal beslist of de hoedanigheid van vluchteling kan toegekend worden aan de aanvrager.

Tegen elke negatieve beslissing betreffende de gegrondheid van de asielaanvraag staat er beroep open bij de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen. De wet stelt dat dit beroep van rechtswege een schorsende werking heeft. Dit betekent dat er geen enkele uitwijzingsmaatregel getroffen mag worden voordat er een nieuwe beslissing ten gronde wordt genomen.

²¹ Voor meer uitleg, zie: P. BURNET, Het ABC van de procedure tot erkenning van de staat van vluchteling; Ministerie van Binnenlandse Zaken, Algemene onderrichtingen betreffende het houden van de bevolkingsregisters, p. 112 en 122; Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Onthaalbeleid voor nieuwkomers, p. 2.-3. en Belgisch Staatsblad, 21-07-1994.

De asielaanvrager die geweigerd wordt door de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen beschikt nog over een laatste rechtsmiddel, met name het annulatieberoep voor de Raad van State (afdeling Administratie). Dit beroep moet ingesteld worden binnen een termijn van 60 werkdagen te rekenen vanaf de betekening van de beslissing van de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen. De Raad van State treedt echter enkel op als cassatierechter in administratieve zaken. Dit betekent dat de Raad van State de feiten niet onderzoekt, maar enkel de wettelijkheid van de bestreden beslissing controleert. Indien de asielzoeker in beroep gelijk krijgt, kan hij in België blijven, zo niet wordt hij een uitgeprocedeerde asielzoeker. Een uitgeprocedeerde asielzoeker is een kandidaat-vluchteling die alle procedures doorlopen heeft en definitief afgewezen wordt. Hij moet het Belgisch grondgebied verlaten.

Uiteindelijk mondt de procedure uit in een positieve of een negatieve beslissing voor de kandidaat-vluchteling. In het eerste geval verkrijgt de asielzoeker het statuut van erkende vluchteling en wordt hij van het wachtregister overgeheveld naar de gemeentelijke bevolkingsregisters. In het andere geval bekommt de asielzoeker het vluchtelingenstatuut niet en moet hij het Belgisch grondgebied verlaten. De niet-erkende asielzoekers worden pas uit het wachtregister geschrapt vanaf het ogenblik dat zij het Belgisch grondgebied werkelijk hebben verlaten.

De statistiek van het wachtregister ⁽²²⁾.

De cijfers van het wachtregister zijn officiële (en in principe dus ook betrouwbare) cijfers. Het Rijksregister slaat de gegevens uit het wachtregister op, maar maakt standaard geen statistieken op van het wachtregister.

Om de gegevens van het wachtregister naast de bevolkingscijfers te kunnen plaatsen, heeft men de cijfers van het wachtregister op 1 januari nodig. De bevolkingscijfers van het NIS geven immers steeds de toestand op 1 januari weer. Aangezien het wachtregister sinds 1 februari 1995 bestaat, is de begindatum logischerwijze op 1 januari 1996 vastgelegd.

Bij de interpretatie van de cijfers uit het wachtregister dient men met het volgende rekening te houden:

De statistiek van het wachtregister geeft enkel de stock weer van de personen die zich op een gegeven ogenblik in de erkenningprocedure tot de staat van vluchteling bevinden. De statistiek van het wachtregister is geen weerspiegeling van het aantal nieuwkomers, noch van het aantal vluchtelingen die officieel in ons land verblijven.

Binnen de statistiek van het wachtregister is er een continu verloop van personen. Het aantal personen dat zich in het wachtregister bevindt is immers afhankelijk van de snelheid waarmee de dossiers worden afgehandeld. Wanneer er vertragingen optreden bij de afhandeling van de dossiers, stapelen die zich op en groeit aldus het bestand van de personen die ingeschreven zijn in het wachtregister. Derhalve variëren de cijfers van het wachtregister in de loop van het jaar sterker dan de klassieke bevolkingscijfers.

Ten slotte registreert het wachtregister de administratieve verblijfplaats van de asielzoeker. Aangezien in België het beginsel van de vrije keuze van de woonplaats geldt, is de kandidaat-vluchteling niet verplicht om effectief op zijn administratief adres te verblijven. De administratieve en de feitelijke verblijfplaats van de kandidaat-vluchteling vallen dus niet noodzakelijk samen. Volgens sommige bronnen vestigen meer dan 50% van de asielzoekers zich elders dan in de gemeente van toewijzing. Dit is een belangrijk gegeven voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest omdat grote steden door hun multifunctionaliteit, hun multicultureel karakter en hun anonimiteit in het algemeen belangrijke aantrekkingspolen zijn voor kandidaat-vluchtelingen.

²² Belgisch Staatsblad, 21-07-1994; NIS, Bevolking en huishoudens, buitenlandse bevolking op 1.1.2001, p.3 en Statistische indicatoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Methodologie, 2001, p. 17, en Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Onthaalbeleid voor nieuwkomers, p. 2.-3.

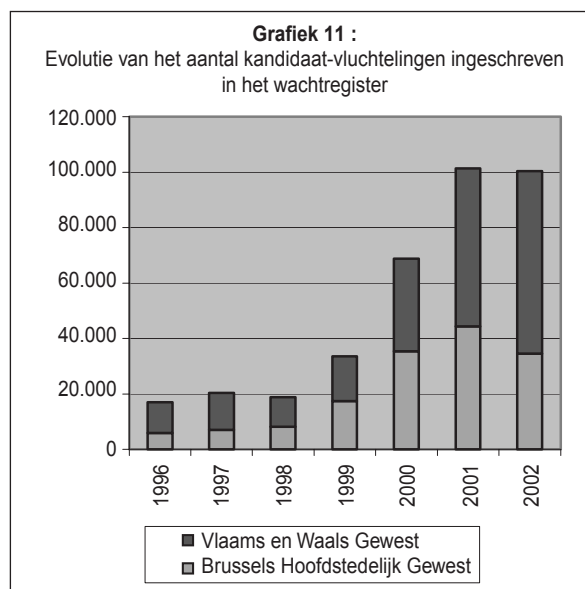
Uit tabel 13 en grafiek 11 blijkt dat het aantal asielzoekers in het wachtregister vrij groot is. Sinds 2000 waren er op 1 januari steeds meer dan 34.000 personen in het wachtregister ingeschreven op een administratief adres in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De cijfers van het wachtregister zijn dus essentieel om de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te kunnen reconstrueren.

Het niet in aanmerking nemen van het wachtregister voor het bepalen van het officiële bevolkingscijfer vormt overigens een groter probleem voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan voor de andere gewesten. In de periode van 1 januari 1996 tot 1 januari 2002 was steeds minstens 34,5% van de asielzoekers in het wachtregister ingeschreven op een adres in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, terwijl de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nog geen 10% van de totale bevolking van het Rijk vertegenwoordigt. Dit hoge cijfer is onder meer te verklaren doordat de kandidaat-vluchtelingen zonder adres voorlopig worden ingeschreven op het adres van de Dienst Vreemdelingenzaken, Antwerpsesteenweg 59B te 1000 Brussel.

Tabel 13: **Evolutie van het aantal asielzoekers opgenomen in het wachtregister op 1 januari (1996-2002):**

	Rijk	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Aandeel Brussels Hoofdstedelijk Gewest (in %)
1/01/96	16.988	5.884	34,6
1/01/97	20.352	7.083	34,8
1/01/98	18.828	8.136	43,2
1/01/99	33.496	17.438	52,1
1/01/00	68.699	35.331	51,4
1/01/01	101.334	44.316	43,7
1/01/02	100.384	34.601	34,5

Bron: Rijksregister, Wachtregister.

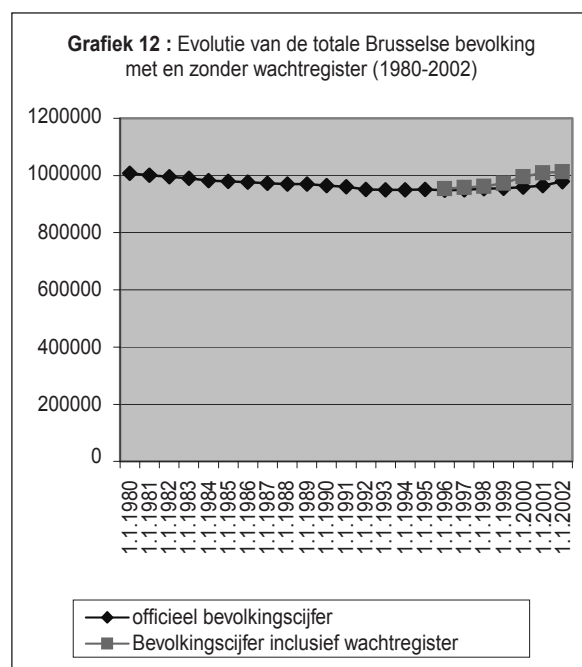

Indien men het wachtregister in aanmerking neemt om de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te bepalen, komt de kentering die halfweg de jaren 1990 optrad in de evolutie van de Brusselse bevolking nog scherper tot uiting. De bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stijgt aldus sterker dan volgens de officiële bevolkingsstatistieken en overschrijdt zo sinds 1 januari 2001 zelfs opnieuw de kaap van de 1 miljoen.

Tabel 14: **Evolutie van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met en zonder wachtregister**

	Officieel bevolkingscijfer NIS	Bevolking in wachtregister	Totale bevolking (inclusief wachtregister)	Aangroei (inclusief wachtregister) tov vorig jaar	Index aangroei (inclusief wachtregister) tov vorig jaar
1.1.1996	948.122	5.884	954.006	-	-
1.1.1997	950.597	7.083	957.680	3.674	100,4
1.1.1998	953.175	8.136	961.311	3.631	100,4
1.1.1999	954.460	17.438	971.898	10.587	101,1
1.1.2000	959.318	35.331	994.649	22.751	102,3
1.1.2001	964.405	44.316	1.008.721	14.072	101,4
1.1.2002	978.384	34.601	1.012.985	4.264	100,4

Bronnen: NIS. Bevolkingsstatistieken en Rijksregister. Statistiek van de personen ingeschreven in het wachtregister

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vertegenwoordigt het aantal personen dat in het wachtregister is ingeschreven, de laatste drie jaren toch 3,5 tot 4,6% van de totale bevolking de jure van het Gewest en 12,9 tot 16,9% van het officieel aantal vreemdelingen in het Gewest.

Tabel 15: *Relatief belang van het wachtregister ten opzichte van de officiële bevolkingscijfers*

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest			Overige Gewesten			Rijk		
	Aantal personen in wachtregister	in % van de totale bevolking de jure	in % van de vreemde bevolking de jure	Aantal personen in wachtregister	in % van de totale bevolking de jure	in % van de vreemde bevolking de jure	Aantal personen in wachtregister	in % van de totale bevolking de jure	in % van de vreemde bevolking de jure
1.1.1996	5.884	0,62	2,09	11.104	0,12	1,77	16.988	0,17	1,87
1.1.1997	7.083	0,75	2,49	13.269	0,14	2,11	20.352	0,20	2,23
1.1.1998	8.136	0,85	2,91	10.692	0,11	1,72	18.828	0,18	2,08
1.1.1999	17.438	1,83	6,41	16.058	0,17	2,59	33.496	0,33	3,76
1.1.2000	35.331	3,68	12,91	33.368	0,35	5,35	68.699	0,67	7,66
1.1.2001	44.316	4,60	16,86	57.018	0,60	9,52	101.334	0,99	11,76
1.1.2002	34.601	3,54	13,31	65.783	0,70	11,21	100.384	0,97	11,86

Bronnen: NIS, Bevolkingsstatistieken en Rijksregister. Statistiek van de personen ingeschreven in het wachtregister

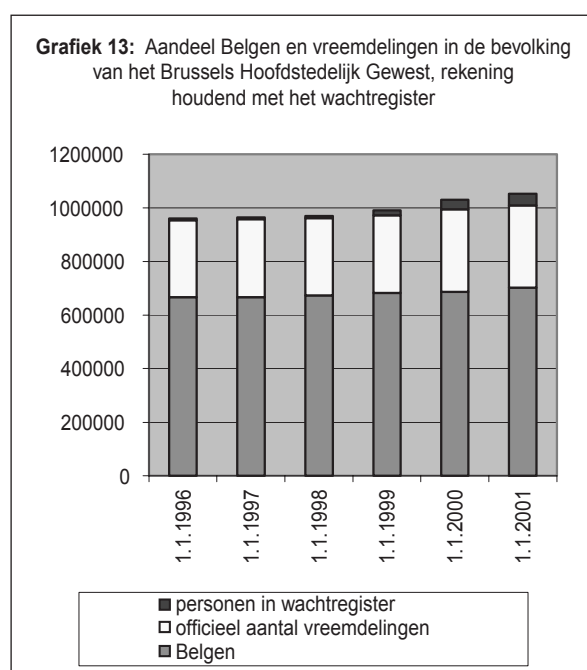
Indien men rekening houdt met de personen die in het wachtregister ingeschreven zijn, stijgt ook het aandeel vreemdelingen in de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De toe-

name van het aandeel vreemdelingen in de Brusselse bevolking komt het sterkst tot uiting in de periode 2000-2002, wanneer de toename 2,5 tot 3,1% bedraagt.

Tabel 16: *Aantal vreemdelingen en aandeel van de vreemdelingen in de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, rekening houdend met het wachtregister voor kandidaat-vluchtelingen*

	Belgen	vreemde-lingen	Totale bevolking (inclusief wachtregister)	% Belgen	% vreemdelingen	% vreemdelingen zonder wachtregister
1.1.1996	666.206	287.800	954.006	69,8	30,2	29,7
1.1.1997	666.559	291.121	957.680	69,6	30,4	29,9
1.1.1998	673.365	287.946	961.311	70,0	30,0	29,4
1.1.1999	682.314	289.584	971.898	70,2	29,8	28,5
1.1.2000	685.705	308.944	994.649	68,9	31,1	28,5
1.1.2001	701.634	307.087	1.008.721	69,6	30,4	27,2
1.1.2002	718.344	294.641	1.012.985	70,9	29,1	26,6

Bronnen: NIS, Bevolkingsstatistieken en Rijksregister, Wachtregister.

3.2. Mensen zonder papieren

Het fenomeen van het illegale verblijf is zo oud als de verblijfwetgeving zelf, maar de overheid kan er min of meer belang aan hechten naarmate het de migraties en het verblijf van vreemdelingen onder controle wil houden.

Mensen zonder papieren zijn per definitie niet geregistreerd en dus ook onzichtbaar in de officiële bevolkingscijfers. Er bestaan verschillende categorieën van mensen zonder papieren, met name:

- **Illegalen:** dit zijn personen die vroeger ooit het recht hadden om in België te verblijven, maar dat recht zijn kwijtgespeeld en toch in België bleven. Voorbeelden daarvan zijn uitgeprocedeerde asielzoekers, ex-studenten, afgewezen gezinsherenigers, vreemdelingen die hun diplomatiek of consulaire statuut verloren zijn, vreemdelingen die omwille van een misdrijf

een tienjarig uitwijzingsbesluit kregen en ex-arbeidsmigranten.

- Clandestiene immigranten: dit zijn personen die nooit een verblijfsrecht in België gehad hebben en van meet af aan illegaal in België verblijven. Hierbij worden zowel de personen gerekend die het land illegaal binnenkwamen als diegenen die legaal als toerist binnenkwamen en nadien illegaal in het land gebleven zijn.

Het is zeer moeilijk om het aantal mensen zonder papieren te schatten. Allicht verblijven er tienduizenden mensen zonder papieren in ons land. De eenmalige regularisatieoperatie van mensen zonder papieren die de regering in januari 2000 organiseerde in toepassing van de regularisatiewet van 22 december 1999, kan enige aanwijzingen geven over de omvang van het probleem.

De vreemdelingen zonder wettig verblijf zijn vooral geconcentreerd in de grotere steden, wat relevant is voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De aantrekkingskracht van de grote steden is onder meer te verklaren door de mogelijkheden tot huisvesting, onderduikadressen bij landgenoten, de anonimiteit van de stad en de mogelijkheden tot niet-legale tewerkstelling ⁽²³⁾.

Aanwijzingen over het aantal, mensen zonder papieren in het licht van de regularisatiewet van 22 december 1999

In toepassing van de regularisatiewet van 22 december 1999 en van het koninklijk besluit van 5 januari 2000 organiseerde de regering in januari 2000 een eenmalige regularisatieoperatie voor mensen zonder papieren. Vanaf 10 januari 2000 hadden die personen drie weken tijd om een aanvraag tot regularisatie in te dienen. De wet had betrekking op een groot aantal mensen, vooral door het feit dat een langdurig feitelijk verblijf in België (dus ook een volledig illegaal verblijf) in aanmerking kwam voor regularisatie.

In januari 2000 werden 28.808 regularisatieaanvragen ingediend. Daar kwamen nog 7.196 vroeger ingediende dossiers bij, zodat het in totaal uiteindelijk 36.004 dossiers betrof. Die dossiers zouden gemiddeld 1,5 personen betreffen, zodat die 36.004 dossiers betrekking hadden op ruim 54.000 vreemdelingen ⁽²⁴⁾.

Uit het aantal mensen dat vanuit steden een regularisatiedossier indiende, blijkt dat de vreemdelingen zonder wettig verblijf vooral geconcentreerd zijn in de grotere steden. Van de 28.808 regularisatieaanvragen die in januari 2000 werden ingediend, waren er 11.464 (of 39,8%) afkomstig uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ⁽²⁵⁾. Wanneer men dit cijfer verder extrapoleert naar het totaal aantal dossiers en het aantal personen, zou het in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om bijna 21.500 personen gaan.

Het aantal regularisatieaanvragen is echter niet meer dan een momentopname. Er komen alle dagen nieuwe mensen zonder papieren bij die, gezien het éénmalige karakter van de regularisatieoperatie, geen aanvraag kunnen indienen. Bovendien hebben niet alle mensen zonder papieren een regularisatieaanvraag gedaan en waren niet alle aanvragers mensen zonder papieren. Er waren ook mensen bij die hun precair of tijdelijk verblijfsstatuut via deze campagne wilden omzetten in een definitief statuut.

Indien ze worden geregulariseerd, worden de mensen zonder papieren in het vreemdelingenregister ingeschreven en dus zichtbaar in de officiële statistieken. In gans België werden 22.480 personen geregulariseerd in de loop van 2000 en 2001 ⁽²⁶⁾. Die personen zijn uiteraard niet meer van tel om de statistisch onzichtbare bevolking te bepalen.

3.3. Het buitenlandse diplomatiek personeel en de buitenlanders die verbonden zijn aan internationale instellingen (uitgezonderd de instellingen van de EU)

Het buitenlandse diplomatiek personeel dat in België verblijft, en de buitenlanders die verbonden zijn aan andere internationale instellingen dan die van de EU en de niet-Belgische leden van hun huishouden, vormen een derde groep vreemdelingen die niet bij de bevolking de jure wordt geteld. De cijfers met betrekking tot die groep buitenlanders, worden bijgehouden op het Ministerie van Buitenlandse Zaken. In maart 2002 was die groep als volgt verdeeld:

²³ NIS, Bevolking en huishoudens, Buitenlandse bevolking op 1.1.2001, p. 4-5

²⁴ De Nationale Beweging voor Regularisatie van Mensen Zonder Papieren en voor Vluchtelingen, Regularisatie. Stand van zaken maart 2001 en NIS, Bevolkingsvoorzichten 2000-2050 per arrondissement, p.46.

²⁵ FAQ; website van de federale overheid en De Nationale Beweging voor Regularisatie van Mensen Zonder Papieren en voor Vluchtelingen, Regularisatie. Stand van zaken maart 2001.

²⁶ website NIS.

Tabel 17: Het buitenlandse diplomatiek personeel en de buitenlanders die werkzaam zijn bij internationale instellingen in België (cijfers maart 2002)

	Aantal	Niet-Belgische leden van hun huishouden	Totaal
Diplomaten	4.000	6.100	10.100
Expatriates	1.900	2.000	3.900
Huispersoneel	1.200	600	1.800
Consulair	200	300	500
Internationale ambtenaren	16.000	17.000	33.000
Andere categorieën			2.700
Totaal in België			52.000

Bron: Ministerie van Buitenlandse Zaken

De categorie "internationale ambtenaren" is echter onvoldoende uitgesplitst en omvat personen die reeds bij de bevolking de jure geteld zijn, met name niet-Belgische ambtenaren die werkzaam zijn bij de instellingen van de EU. Bovendien ontbreken de gegevens met betrekking tot hun woonplaats, zodat het onmogelijk is exact te bepalen hoeveel buitenlandse diplomaten en buitenlanders die werkzaam zijn bij internationale instellingen, samen met de niet-Belgische leden van hun huishouden binnen de grenzen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verblijven. Wel zou een meerderheid van die groep in het Gewest wonen ⁽²⁷⁾.

Bovenvermelde groep vreemdelingen is evenwel niet verwaarloosbaar. Indien men de categorie "internationale ambtenaren" wegens het gevaar voor dubbelstellingen uitsluit, gaat het nog steeds om 19.000 personen. Veronderstelt men daarbij dat slechts de helft van die groep buitenlanders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woont, gaat het nog steeds om 9.500 personen of 3,7% van de officieel geregistreerde vreemde bevolking in het Gewest.

3.4. Anderen

Naast de drie bovenvermelde groepen, ontbreken volgens sommigen nog andere personen in de officiële bevolkingsstatistieken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Zo zijn er bijvoorbeeld de studenten van het hoger onderwijs en de werknemers die op kot zitten in Brussel, zonder er officieel gedomicilieerd te zijn. Die groep wordt op 15.000 personen geraamd ⁽²⁸⁾. Toch moet men

het belang van dit cijfer relativeren. Vooreerst is er ook een beweging in omgekeerde richting, in die zin dat er ook Brusselaars een kotadres buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben. Die personen worden uiteraard bij de werkelijke bevolking van het Gewest gerekend, zodat er een soort compensatie optreedt. Bovendien verblijven de meeste kotstudenten niet permanent op het grondgebied van het Gewest: tijdens de weekends en tijdens de vakanties wonen zij op hun officieel verblijfadres.

Het aantal daklozen wordt op 2.000 personen geraamd ⁽²⁹⁾. Men kan echter niet zonder meer stellen dat die bevolkingsgroep helemaal niet in de officiële bevolkingscijfers voorkomt. Daklozen kunnen zich immers in de bevolkingsregisters laten inschrijven op een louter administratief adres, waar ze niet echt verblijven of een zogenaamd referentieadres. Het valt uiteraard niet te bewijzen dat de daklozen ook werkelijk in de gemeente verblijven waar ze zijn ingeschreven, maar gezien de beperkte mobiliteit van die groep mensen is die kans wel reëel.

Het referentieadres is het adres van een natuurlijke persoon die ingeschreven is in het bevolkingsregister van de gemeente waar hij zijn hoofdverblijfplaats heeft gevestigd en waar, met toestemming van laatstgenoemde, een persoon zonder verblijfplaats is ingeschreven (...). Het moet noodzakelijkerwijs het adres zijn van een natuurlijke persoon, behalve, in voorkomend geval voor het militair en burgerpersoneel van de krijgsmacht dat in garnizoen is in het buitenland en voor de personen die bij gebrek aan voldoende bestaansmiddelen geen verblijfplaats hebben of meer hebben ⁽³⁰⁾.

3.5. De werkelijke bevolking die niet in het Gewest verblijft

Anderzijds ontbreken er niet alleen personen in de officiële bevolkingscijfers, maar worden er ook personen tot de werkelijke bevolking gerekend die duidelijk niet op het grondgebied van de gemeente of het Gewest verblijven. Het gaat om de volgende vier groepen personen die in de bevolkingsregisters op een referentieadres ingeschreven zijn:

- de personen die minder dan één jaar afwezig zijn voor studie- of zakenreizen buiten de gemeente;

²⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, A71.

²⁸ De demografie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 1977 tot 1996, Overzicht van de bevolking, nr. 1, 1997.

²⁹ De demografie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 1977 tot 1996, Overzicht van de bevolking, nr. 1, 1997.

³⁰ Nieuwe bepalingen van 2 april 1997 betreffende de inschrijving als referentieadres in de bevolkingsregisters (...), Belgisch Staatsblad, 07-06-1997.

- de leden van het burgerpersoneel en het militair personeel van de Krijgsmacht in garnizoenen in het buitenland en hun gezin. Daarbij dient men er rekening mee te houden dat de personen uit deze groep die geen referentieadres hebben bij een natuurlijke persoon, worden ingeschreven bij het Burgerlijk Algemeen Bestuur in Evere en dus wettelijk gezien in het Brussels Gewest verblijven;
 - de leden van het diplomatieke en consulaire personeel en hun gezin;
 - de leden van het personeel van de ontwikkelingssamenwerking en hun gezin.
- Ten slotte kunnen ook personen die in een mobiele woning verblijven, ook op een referentieadres worden ingeschreven. Gedetineerden blijven in principe op hun gewoon adres ingeschreven ⁽³¹⁾.

³¹ Nieuwe bepalingen van 2 april 1997 betreffende de inschrijving als referentieadres in de bevolkingsregisters (...), Belgisch Staatsblad, 07-06-1997.

4. Loop van de bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 1990 tot 2000

De loop van de bevolking in een bepaald jaar (x) komt overeen met de evolutie van de bevolking tussen 1 januari en 31 december van dat jaar (x). De bevolkingscijfers op 1 januari van het jaar (x) geven de beginsituatie aan en de cijfers op 31 december van het jaar (x) of op 1 januari van het jaar (x+1) geven de eindtoestand weer. Het resultaat van de loop van de bevolking over het jaar (x) is dus af te lezen uit de bevolkingscijfers op 1 januari van het jaar (x+1).

De loop of evolutie van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van zijn beide componenten, met name de Belgische en de vreemde bevolking, is het resultaat van:

- het *natuurlijk saldo* of het verschil tussen het *geboortecijfer* en het *sterftcijfer*.
- het *migratiesaldo* of het verschil tussen *immigraties* en *emigraties*;
- het *saldo van de administratieve rechtzettingen*, dit zijn meer bepaald de *schrappingen*, *herinschrijvingen*, *veranderingen van register* en *statistische aanpassingen*;
- het *saldo van de wettelijke ingrepen*, dit zijn meer bepaald de *nationaliteitswijzigingen*.

Het *natuurlijk saldo* en het *migratiesaldo* bepalen de **totale loop** van de bevolking. Daarbij vormen de som van geboortes en immigratie de positieve component en de som van overlijdens en emigraties de negatieve component.

Het saldo van de nationaliteitswijzigingen heeft daarentegen geen invloed op de loop van de totale bevolking, maar enkel op de evolutie van de Belgische en de vreemde bevolking. De nationaliteit is immers het wettelijk criterium om tot de Belgische of de buitenlandse bevolkingsgroep te behoren.

Een laag of hoog saldo geeft enkel informatie over het verschil tussen twee bewegingen (bijvoorbeeld geboortes en sterftes). Een laag saldo wijst enkel op een gering verschil tussen beide bewegingen, maar het kan zowel overeenstemmen met het verschil tussen twee sterke bewegingen (bijvoorbeeld veel geboortes en veel overlijdens) als met het verschil tussen twee zwakke bewegingen (bijvoorbeeld weinig geboortes en weinig overlijdens). Een hoog saldo wijst enkel op een sterk verschil tussen de beide bewegingen.

Derhalve komen de effecten van bovenvermelde bewegingen soms beter tot uiting in grafieken. Die kunnen duidelijk het verloop weergeven van de saldi of het verschil tussen de positieve en de negatieve component van een beweging. Zo wordt de evolutie van het *natuurlijk saldo* bijvoorbeeld weergegeven aan de hand van een grafiek die de positieve component of de geboortes weergeeft en een andere grafiek die de negatieve component of de overlijdens weergeeft. Het *natuurlijk saldo* of het verschil van het aantal geboortes (= positieve component) met het aantal overlijdens (= negatieve component) vormt dan de derde grafiek.

4.1. De natuurlijke bewegingen: geboorten en overlijdens

Het **natuurlijk saldo** of de **natuurlijke aangroei** van de bevolking wordt berekend door het *sterftcijfer* af te trekken van het *geboortecijfer*. Daarbij komt het **geboortecijfer** overeen met het *totale aantal werkelijke levende geboorten van personen van wie de moeder in het Gewest verblijft*. De statistiek van de *werkelijke geboorten* omvat dus ook de kinderen die buiten het Gewest geboren zijn, wanneer de moeder haar gewone verblijfplaats in het Gewest heeft. In tegenstelling tot de statistiek van de *werkelijke geboorten* omvat de statistiek van de *feitelijke geboorten* wel de kinderen die in het Gewest zijn geboren uit een moeder met gewone verblijfplaats buiten het Gewest.

Het **sterftcijfer** is het *aantal overlijdens van de personen die in het Gewest zijn ingeschreven* ⁽³²⁾.

Tussen 1990 en 2000 was het *natuurlijk saldo* van de Brusselse bevolking ieder jaar positief en nam de *natuurlijke aangroei* van de bevolking zelfs toe. Het aantal geboortes volstond dus steeds om het aantal overlijdens te compenseren. Het *natuurlijk saldo* van de Brusselse bevolking klom van 1.392 in 1990 tot 3.413 in 2000, wat bijna 2,5 maal zoveel is. Die positieve ontwikkeling vindt zowel zijn oorsprong in een toename van het *geboortecijfer* als in een daling van het *sterftcijfer*. Vooral vanaf 1996 steeg het *natuurlijk saldo* van de Brusselse bevolking in versneld tempo. Dit was vooral te danken aan het toenemende aantal geboortes. Tussen 1990 en 1995

³² Statistische indicatoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2001, Methodologie, p.24-25.

was het aantal geboortes in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet alleen gestagneerd, maar had men zelfs een lichte terugval van het aantal geboortes opgetekend: in 1990 waren er nog 12.852 geboortes tegen 12.338 in 1995. In 1996 volgde een kentering: het aantal geboortes nam geleidelijk toe en in 2000 tekende men 13.626 geboortes op in het Gewest.

Wanneer men het natuurlijke saldo van de Belgische bevolking en de vreemde bevolking

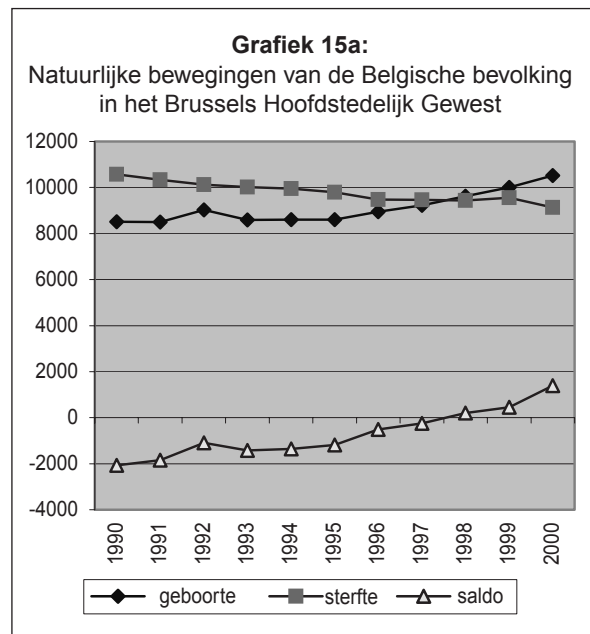
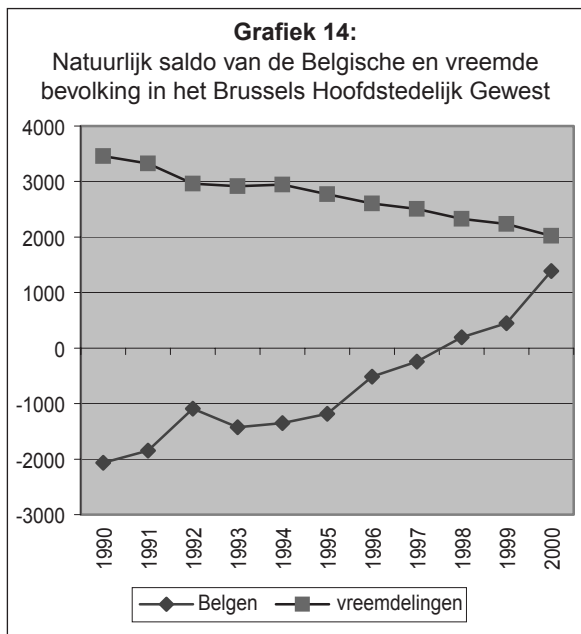
afzonderlijk beschouwt, valt dadelijk de verschillende evolutie bij beide bevolkingsgroepen op.

Van 1990 tot 2000 kenden de vreemdelingen elk jaar een natuurlijke aangroei, terwijl het natuurlijk saldo van de Belgische bevolking van 1990 tot 1997 negatief bleef. Bij de Belgen worden de overlijdens dus aanvankelijk niet gecompenseerd door de geboorten. Het deficit verminderde wel geleidelijk en vanaf 1998 registreerde men ook voor de Belgen een positief natuurlijk saldo.

Tabel 18: **Evolutie van de geboortes, sterftes en het natuurlijk saldo van de Belgische en vreemde bevolking**

	GEBORTES			STERFTES			NATUURLIJK SALDO		
	Belgen	vreemde bevolking	totaal	Belgen	vreemde bevolking	totaal	Belgen	vreemde bevolking	totaal
1990	8.508	4.344	12.852	10.574	886	11.460	-2.066	3.458	1.39
1991	8.493	4.310	12.803	10.338	987	11.325	-1.845	3.323	1.478
1992	9.030	3.900	12.930	10.123	937	11.060	-1.093	2.963	1.870
1993	8.596	3.851	12.447	10.023	936	10.959	-1.427	2.915	1.488
1994	8.598	3.897	12.495	9.949	953	10.902	-1.351	2.944	1.593
1995	8.608	3.730	12.338	9.794	960	10.754	-1.186	2.770	1.584
1996	8.954	3.595	12.549	9.470	990	10.460	-516	2.605	2.089
1997	9.223	3.528	12.751	9.465	1.022	10.487	-242	2.506	2.264
1998	9.628	3.280	12.908	9.431	950	10.381	197	2.330	2.527
1999	10.009	3.232	13.241	9.559	994	10.553	450	2.238	2.688
2000	10.526	3.100	13.626	9.137	1.076	10.213	1.389	2.024	3.413

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken

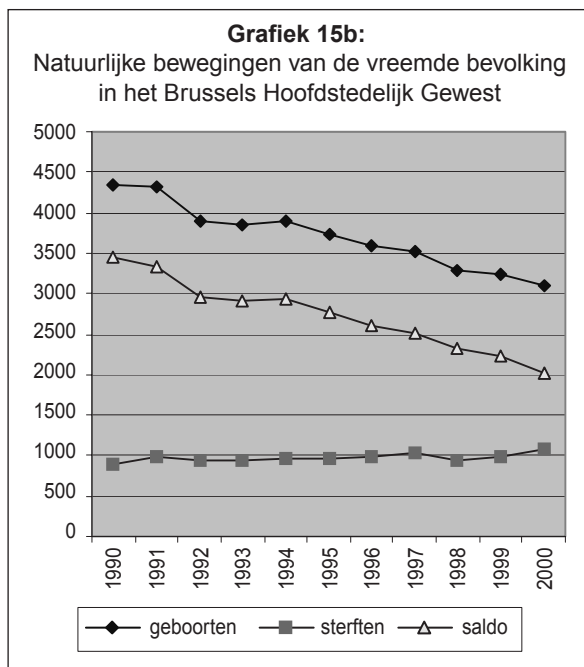

Het negatieve natuurlijke saldo van de Belgische bevolking in het begin en het midden van de jaren '90 was vooral het gevolg van het lagere geboortecijfer en het hogere sterftecijfer, die op hun beurt veroorzaakt werden door de oudere leeftijdsstructuur van de Belgen.

De natuurlijke aangroei van de vreemde bevolking

in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bleef daarentegen steeds positief in de jaren 1990 en in 2000, maar geleidelijk verzwakte die positieve beweging. Die positieve beweging is vooral toe te schrijven aan de buitenlandse bevolking. Door de jongere leeftijdsstructuur van de vreemde bevolking ligt het aantal overlijdens uiteraard veel lager bij de buitenlanders.

Zoals uit tabel 19 blijkt, steeg het aandeel van de Belgische bevolking in het geboortecijfer van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met 11% tussen 1990 en 2000 en zakte het Belgische aandeel in het sterftecijfer in dezelfde periode met 2,8%.

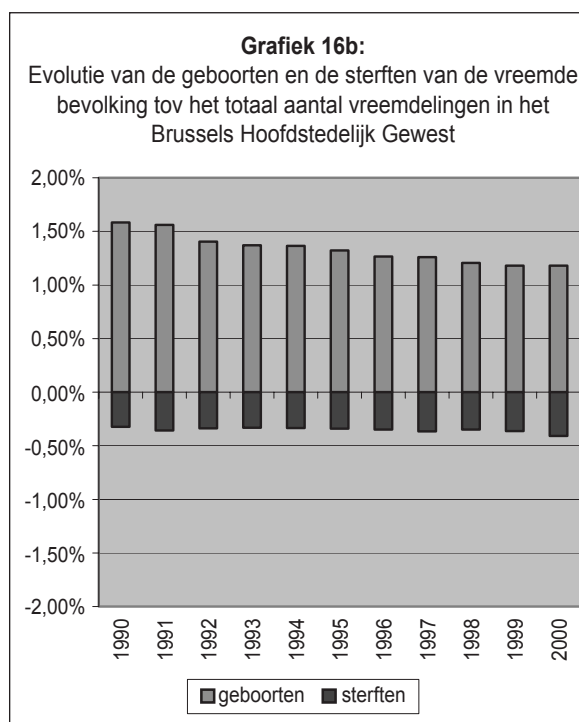
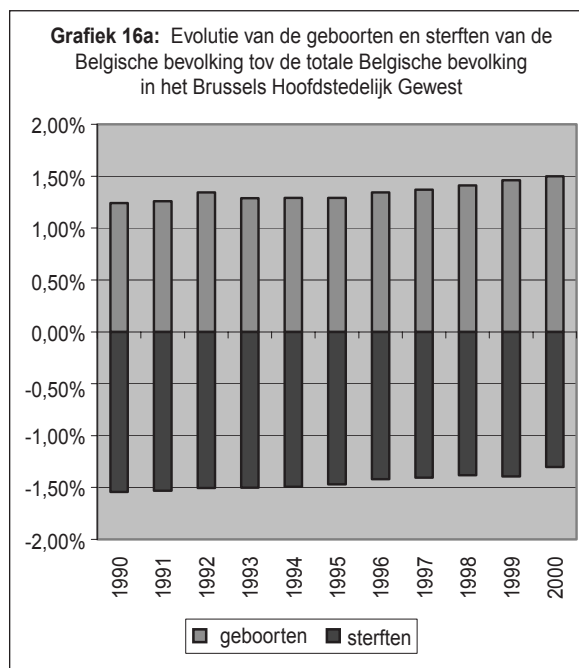

Tabel 19: *Aandeel van de Belgische en vreemde bevolking in de natuurlijke bewegingen (in%)*

	geboortes			overlijdens		
	Belgen	vreemden	totaal	Belgen	vreemden	totaal
1990	66,2	33,8	100,0	92,3	7,7	100,0
1991	66,3	33,7	100,0	91,3	8,7	100,0
1992	69,8	30,2	100,0	91,5	8,5	100,0
1993	69,1	30,9	100,0	91,5	8,5	100,0
1994	68,8	31,2	100,0	91,3	8,7	100,0
1995	69,8	30,2	100,0	91,1	8,9	100,0
1996	71,4	28,6	100,0	90,5	9,5	100,0
1997	72,3	27,7	100,0	90,3	9,7	100,0
1998	74,6	25,4	100,0	90,8	9,2	100,0
1999	75,6	24,4	100,0	90,6	9,4	100,0
2000	77,2	22,8	100,0	89,5	10,5	100,0

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken.

Omdat beide bevolkingsgroepen niet dezelfde omvang hebben en het aandeel van beide bevolkingsgroepen in de totale bevolking enigszins fluctueert in de loop van de jaren '90, is het nuttig tabellen en grafieken op te stellen die het belang van de natuurlijke bewegingen ten opzichte van het totale aantal Belgen en vreemdelingen afzonderlijk weergeven.

Tot 1995 lagen de geboortecijfers verhoudingsgewijs hoger bij de vreemde bevolking dan bij de Belgische bevolking. In 1990 registreerde men bij de vreemdelingen nog 15,8 geboortes per 1000 inwoners tegenover 12,4 bij de Belgische bevolkingsgroep. Geleidelijk aan liep het geboortecijfer van de vreemde bevolking terug en in 1995 waren er

nog slechts 13,2 geboortes per 1.000 vreemdelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In diezelfde periode steeg het aantal geboortes bij de Belgische bevolking slechts van 12,4 tot 12,9 per 1.000 inwoners. Vanaf 1996 begon het geboortecijfer bij de Belgische bevolking sterker te stijgen. In 1996 werden er aan Belgische zijde reeds 13,4 geboortes per 1.000 inwoners en in 2000 zelfs 15. Het geboortecijfer van de vreemde bevolking liep verder terug en in 2000 registreerde men nog slechts 11,8 geboortes per 1.000 vreemdelingen.

Tabel 20: **Aantal geboortes van Belgen en vreemdelingen per duizend personen van de respectievelijke bevolkingsgroep**

	Belgen	vreemde bevolking
1990	12,4	15,8
1991	12,6	15,6
1992	13,4	14,0
1993	12,9	13,7
1994	12,9	13,6
1995	12,9	13,2
1996	13,4	12,7
1997	13,7	12,6
1998	14,1	12,1
1999	14,6	11,8
2000	15,0	11,8

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken

De geboortecijfers van de Belgische en vreemde bevolking

Men moet de geboortecijfers per bevolkingsgroep met de nodige omzichtigheid interpreteren. De rol van de recente wijzigingen aan de nationaliteitswetgeving is onmiskenbaar.

Ten gevolge van de wet Gol van 28 juni 1984 wordt elke geboorte uit een gemengd ouderpaar, dit is een ouderpaar waarvan slechts één partner de Belgische nationaliteit heeft, sinds 1 januari 1985 als een Belgische geboorte ingeschreven. Dit is een belangrijk verschil met de voorgaande jaren, toen de nationaliteit van de vader bepalend was en kinderen van een Belgische moeder en een vreemde vader als vreemdelingen werden geregistreerd. Een aantal geboortes werd dus langs wettelijk weg naar de Belgische zijde overgeheveld. De registratiemethode die sinds 1985 wordt gebruikt, drijft bovendien het geboortecijfer per 1.000 Belgische inwoners kunstmatig op en haalt het geboortecijfer per 1.000 vreemdelingen kunstmatig naar beneden. Alle geboortes uit een Belgische en een vreemde ouder tellen immers mee als een Belgische geboorte, terwijl de partner van vreemde nationaliteit als vreemdeling geregistreerd blijft en dus niet in aanmerking wordt genomen om het geboortecijfer per 1.000 Belgische inwoners te bepalen. De vreemde partner blijft daarentegen wel meetellen om het aantal geboortes van vreemdelingen per 1.000 inwoners van vreemde nationaliteit te bepalen.

In het jaar 2000 publiceerde het Nationaal Instituut voor de Statistiek bijvoorbeeld meer gedetailleerde cijfers over de geboorten in 1995. Daaruit blijkt dat 7.323 van de 13.180 borelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dit is 55,6%, minstens één buitenlandse ouder had. Van die 7.323 borelingen waren er 1.116 met een Belgische moeder en een buitenlandse vader, wat overeenkomt met 8,5% van het totaal aantal geboorten⁽³³⁾. Vanuit het standpunt van de bevolkingsstatistiek is dit een belangrijk gegeven omdat laatstgenoemde categorie voor 1 januari 1985 als buitenlandse geboorten geregistreerd zouden zijn aangezien voor die datum de nationaliteit van de vader bepalend was.

De registratiemethode is niet meer gewijzigd sinds 1 januari 1985 en biedt derhalve geen voldoende verklaring voor de relatieve stijging van het geboortecijfer bij de Belgische bevolking en de relatieve daling ervan bij de vreemde bevolking in de jaren 1990. De veranderde registratiemethode kon hoogstens blijven doorwerken in de jaren 1990.

Wel hebben twee belangrijke wijzigingen van de nationaliteitswetgeving, namelijk die van 13 juni 1991 en die van 1 maart 2000 de toegang tot de Belgische nationaliteit versoepeld. Bij de vreemdelingen die de Belgische nationaliteit verwerven, bevinden zich uiteraard -vroeg of laat - potentiële ouders. In feite hebben die wetswijzigingen een dubbel effect: de "nieuwe Belgen" verhogen het aantal Belgische geboorten en verminderen het aantal geboorten van vreemdelingen. In die zin blijft eigenlijk ook de wet van 28 juni 1984, die aan alle kinderen en jongeren van minder dan 18 jaar met een Belgische moeder automatisch de Belgische nationaliteit toekende, ook in de jaren '90 doorwerken. Een aantal van die jongeren werd volwassen in de jaren 1990 en kreeg kinderen die uiteraard als Belgische geboorten werden geregistreerd.

³³ NIS, Bevolkingsstatistieken, Geboorten in 1995, p. 132-133

Aangezien de levensverwachting bij de geboorte van de buitenlandse en de Belgische bevolking ongeveer identiek is, kunnen de verschillen in mortaliteit enkel het gevolg zijn van de specifieke leeftijdsstructuur van beide bevolkingsgroepen⁽³⁴⁾. De sterfte is veel geringer bij de vreemde bevolking dan bij de Belgische bevolking omdat er minder ouderen van vreemde nationaliteit zijn. Wel daalt de sterfte bij de Belgen in de loop van de jaren 1990 relatief ten overstaan van de totale bevolkingsgroep. De vreemdelingen laten daarentegen hogere sterftcijfers optekenen. Die evolutie is vrij gemakkelijk te verklaren aan de hand van de wijzigingen die zich tijdens het voorbije decennium voordeden in de leeftijdsstructuur van beide bevolkingsgroepen. De grootste verschuivingen in de leeftijdspiramides vonden in de loop van de jaren 1990 plaats bij de groep van de 0 tot 19-jarigen: in 1991 was slechts 19,2% van de Belgische bevolking jonger dan 19 jaar, terwijl dit percentage in 2001 tot 24,4% gestegen was. Anderzijds was in 1991 nog 22,6% van de Belgische bevolking ouder dan 65 jaar, in 2001 was dat nog slechts 20,1%. Bij de vreemde bevolking verminderde het aantal 0 tot 19-jarigen in dezelfde periode van 33 tot 21,1%, terwijl het aandeel van 65+ -ers van 4,6 naar 7,1% steeg⁽³⁵⁾.

Tabel 21: **Aantal overlijdens van Belgen en vreemdelingen per duizend personen van de respectievelijke bevolkingsgroep**

	Belgen	vreemde bevolking
1990	15,4	3,2
1991	15,3	3,6
1992	15,0	3,4
1993	15,0	3,3
1994	14,9	3,3
1995	14,7	3,4
1996	14,2	3,5
1997	14,1	3,7
1998	13,8	3,5
1999	13,9	3,6
2000	13,0	4,1

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken

4.2. Migratiebewegingen

Migratie is de verandering van gewone verblijfplaats. De **migrant** is de persoon die van gewone verblijfplaats verandert.

Op nationaal vlak hanteert men in het Nederlands de termen **emigratie** en **immigratie**. De begrippen **inwijking** en **uitwijking** worden op gemeentelijk vlak gebruikt.

De **inwijking** of **immigratie** komt overeen met de *inschrijvingen in de gemeente van personen afkomstig van een andere Belgische gemeente of uit het buitenland*.

De **uitwijking** of **emigratie** bestaat uit de *schrapingen uit de gemeenteregisters van personen die in een andere Belgische gemeente of in het buitenland zijn gaan wonen*.

Immigratie en emigratie kunnen dus zowel binnenlands als buitenlands zijn. *Binnenlandse migraties noemt men interne migraties en buitenlandse migraties zijn externe migraties*⁽³⁶⁾.

Het migratiesaldo is het *verschil of de balans tussen immigratie en emigratie (of tussen in- en uitwijking)*.

Het begrip migratie kan meer dan één beweging van een persoon gedurende de beschouwde periode -doorgaans één jaar - inhouden.

Gewoonlijk wordt geen rekening gehouden met de migratiebewegingen binnen éénzelfde gemeente. In deze studie wordt evenmin rekening gehouden met de migratiebewegingen tussen de gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onderling, aangezien die geen invloed hebben op de totale bevolking van het Gewest.

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bestaat de *“interne immigratie”* uit de personen die vanuit een Belgische gemeente buiten het Brussels Gewest naar een gemeente binnen het Brussels Gewest verhuizen. De *“interne emigratie”* omvat de personen die vanuit het Brussels Gewest naar een andere Belgische gemeente buiten het Brussels Gewest verhuizen. De *“externe immigratie”* betreft de mensen die vanuit het buitenland naar het Gewest komen wonen en de *“externe emigratie”* de personen die vanuit het Gewest naar het buitenland verhuizen.

Gedurende de jaren 1990 bleef het interne migratiesaldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voortdurend negatief. Dit betekent dat er steeds meer mensen uit de hoofdstad naar andere Belgische gemeenten verhuisden dan omgekeerd. Toch verminderde dit deficit in de loop van het vorige decennium: in 1990 verloor het Gewest nog ruim 13.000 inwoners aan de andere Belgische gemeenten tegenover slechts 5861 in 2000. Dit kleinere deficit was zowel te danken

³⁴ T. Eggerickx, e.a. De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991, p.32-33; NIS, Sterftetafels.

³⁵ Zie ook: Tabel 10b.

³⁶ NIS, Bevolking en huishoudens, Buitenlandse bevolking op 1.1.2001, p. 6 en p. 213..

aan de afname van de interne emigratie als aan de toename van de interne immigratie. Vooral tussen 1992 en 1997 verminderde het negatief

intern migratiesaldo fors, waarna de toestand zich stabiliseerde.

De externe migratie en het saldo van de onbekenden

In tegenstelling tot de statistieken met betrekking tot de interne migraties hanteert het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) niet altijd dezelfde cijfers met betrekking tot de externe migraties. Dit heeft te maken met administratieve rechtzettingen die het NIS moet uitvoeren op het niveau van de externe migraties en die het soms wel en soms niet meteen in de desbetreffende statistieken verrekenen

In principe zijn de migratiebewegingen gekend via de aangiften van wijziging van woonst in de gemeenten. Maar omdat sommige personen verwaarlozen hun verhuizing op te geven, moet het NIS administratieve rechtzettingen uitvoeren. Die administratieve rechtzettingen bestaan uit **“ambtshalve schrappingen”** (dit zijn personen die ambtshalve uit de gemeentelijke bevolkingsregisters worden geschrapt omdat het schepencollege hun vertrek officieel heeft vastgesteld) en **“herinschrijvingen”** (dit zijn personen die minstens één jaar na een ambtshalve schrapping zijn teruggevonden en opnieuw worden ingeschreven in de bevolkingsregisters van dezelfde gemeente of van een andere Belgische gemeente. Personen die binnen het jaar van hun ambtshalve schrapping worden teruggevonden, worden niet als herinschrijving geboekt). Door het verschil te berekenen tussen de ambtshalve schrappingen (personen die niet langer bekend zijn) en de herinschrijvingen (personen die opnieuw bekend zijn), kent men het aantal ambtshalve geschrapte personen dat niet teruggevonden werd en bijgevolg **“onbekend”** blijft. De balans van de ambtshalve geschrapte personen min de heringeschreven personen is dus gelijk aan het **“saldo van de onbekenden”**.

Het Nationaal Instituut voor de Statistiek en vele anderen verrekenen het saldo van de onbekenden in de externe emigratie. Het saldo van de onbekenden komt vrijwel uitsluitend op rekening van de vreemde bevolking. Meestal gaat het immers om buitenlanders die naar hun land van herkomst zijn teruggekeerd zonder dat zij het gemeentebestuur hebben verwittigd en dus ook zonder zich uit de gemeentelijke bevolkingsregisters te laten schrappen. Het gevolg van die methode is dat de externe emigratie van de buitenlandse bevolking toeneemt, wat uiteraard het extern en totaal migratiesaldo van vreemdelingen naar beneden haalt. Het NIS heeft nochtans die methode verkozen boven een andere methode die erin zou bestaan de geschrapte personen bij de emigratie naar het buitenland te voegen en de herinschrijvingen bij de immigratie uit het buitenland. Die laatste voorstellingswijze zou het aantal immigraties op onverantwoorde wijze doen aanzwellen, aangezien de heringeschreven personen niet daadwerkelijk het land zijn binnengekomen ⁽³⁷⁾.

Ten einde coherente cijferreeksen te bekomen, worden verder, waar mogelijk, steeds de netto cijfers van de externe immigratie gebruikt (dit is dus zonder herinschrijvingen) en wordt het saldo van de onbekenden onmiddellijk in de externe emigratie verrekend. Indien dit niet gebeurt, wordt de externe emigratie kunstmatig laag gehouden en stijgt bijgevolg het externe migratiesaldo artificieel. Men dient evenwel op te merken dat het aantal herinschrijvingen en schrappingen zeer variabel is, zodat het saldo van de onbekenden ook een zeer variabel getal wordt. Bijgevolg varieert de invloed van het saldo van de onbekenden op de externe emigratie en het externe migratiesaldo sterk. Zo vertegenwoordigt het saldo van de onbekenden voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen 22,8% (1992) en 55,6% (1991) van de totale externe emigratie vermeerderd met het saldo van de onbekenden. De talrijke ambtshalve schrappingen van 1991 waren het gevolg van het nazicht van de bevolkingscijfers naar aanleiding van de Volkstelling.

³⁷ NIS, Bevolking en huishoudens, buitenlandse bevolking op 1.1.2001, p. 6-7.

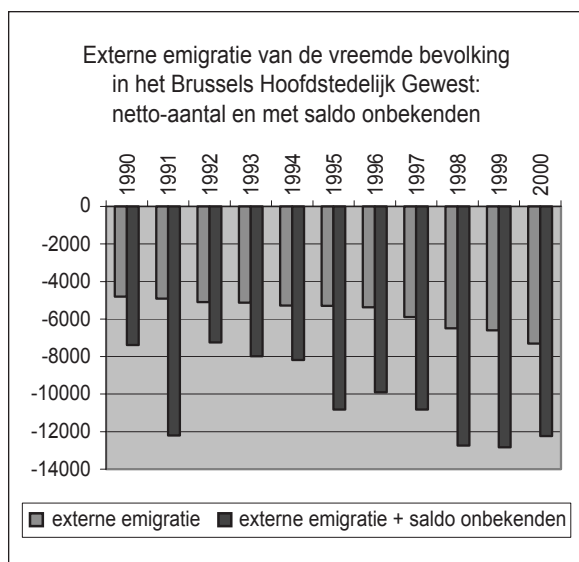
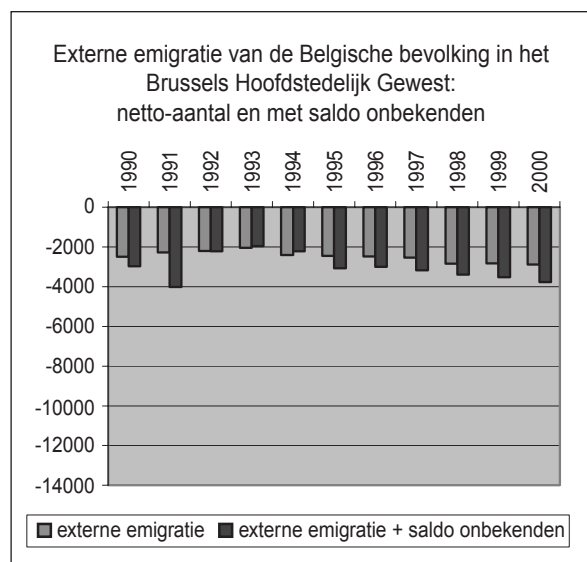
Evolutie van het aantal herinschrijvingen, schrappingen en onbekenden bij de Belgische en vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

	Herinschrijvingen			Schrappingen			Saldo van de onbekenden (= schrappingen – herinschrijvingen)		
	Belgen	vreemden	totaal	Belgen	vreemden	totaal	Belgen	vreemden	totaal
1990	1.460	804	2.264	1.944	3.388	5.332	-484	-2.584	-3.068
1991	1.581	823	2.404	3.298	8.109	11.407	-1.717	-7.286	-9.003
1992	1.927	1.091	3.018	1.932	3.240	5.172	-5	-2.149	-2.154
1993	1.883	956	2.839	1.793	3.823	5.616	90	-2.867	-2.777
1994	1.715	1.048	2.763	1.548	3.957	5.505	167	-2.909	-2.742
1995	1.383	963	2.346	2.004	6.475	8.479	-621	-5.512	-6.133
1996	1.439	1.082	2.521	1.957	5.621	7.578	-518	-4.539	-5.057
1997	2.629	1.575	4.204	3.276	6.503	9.779	-647	-4.928	-5.575
1998	2.910	1.767	4.677	3.473	8.011	11.484	-563	-6.244	-6.807
1999	2.782	1.813	4.595	3.490	8.038	11.528	-708	-6.225	-6.933
2000	2.792	1.704	4.496	3.678	6.634	10.312	-886	-4.930	-5.816

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken

Invoed van het saldo van de onbekenden op de externe emigratie van de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)

	Externe emigratie			Externe emigratie vermeerderd met het saldo van de onbekenden		
	Belgen	vreemden	totaal	Belgen	vreemden	totaal
1990	-2.477	-4.807	-7.284	-2.961	-7.391	-10.352
1991	-2.287	-4.912	-7.199	-4.004	-12.198	-16.202
1992	-2.213	-5.098	-7.311	-2.218	-7.247	-9.465
1993	-2.044	-5.120	-7.164	-1.954	-7.987	-9.941
1994	-2.391	-5.279	-7.670	-2.224	-8.188	-10.412
1995	-2.445	-5.303	-7.748	-3.066	-10.815	-13.881
1996	-2.474	-5.367	-7.841	-2.992	-9.906	-12.898
1997	-2.523	-5.897	-8.420	-3.170	-10.825	-13.995
1998	-2.828	-6.491	-9.319	-3.391	-12.735	-16.126
1999	-2.812	-6.608	-9.420	-3.520	-12.833	-16.353
2000	-2.874	-7.310	-10.184	-3.760	-12.240	-16.000

Tabel 22: *Interne en externe migratiebewegingen van en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)*

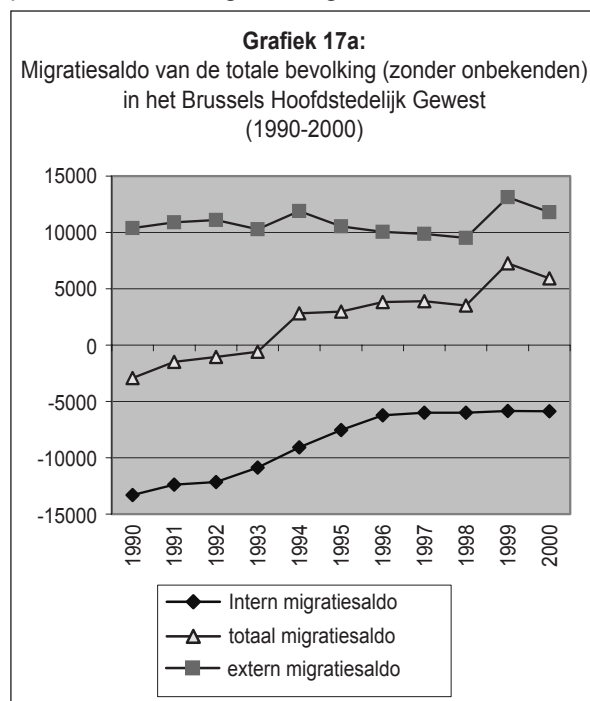
	Interne migraties			Externe migraties					Migratiesaldo	
	immigratie	emigratie	saldo	immigratie	emigratie	emigratie + onbekenden	saldo	saldo (+onbekenden)	totaal (a)	totaal (+onbekenden) (b)
1990	17.431	30.734	-13.303	17.658	7.284	10.352	10.374	7.306	-2.929	-5.997
1991	18.126	30.514	-12.388	18.098	7.199	16.202	10.899	1.896	-1.489	-10.492
1992	20.141	32.293	-12.152	18.413	7.311	9.465	11.102	8.948	-1.050	-3.204
1993	21.022	31.903	-10.881	17.457	7.164	9.941	10.293	7.516	-588	-3.365
1994	22.183	31.264	-9.081	19.580	7.670	10.412	11.910	9.168	2.829	87
1995	22.040	29.585	-7.545	18.274	7.748	13.881	10.526	4.393	2.981	-3.152
1996	22.533	28.760	-6.227	17.883	7.841	12.898	10.042	4.985	3.815	-1.242
1997	22.593	28.590	-5.997	18.302	8.420	13.995	9.882	4.307	3.885	-1.690
1998	22.589	28.593	-6.004	18.828	9.319	16.126	9.509	2.702	3.505	-3.302
1999	23.007	28.859	-5.852	22.541	9.420	16.353	13.121	6.188	7.269	336
2000	21.357	27.218	-5.861	21.976	10.184	16.000	11.792	5.976	5.931	115

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken

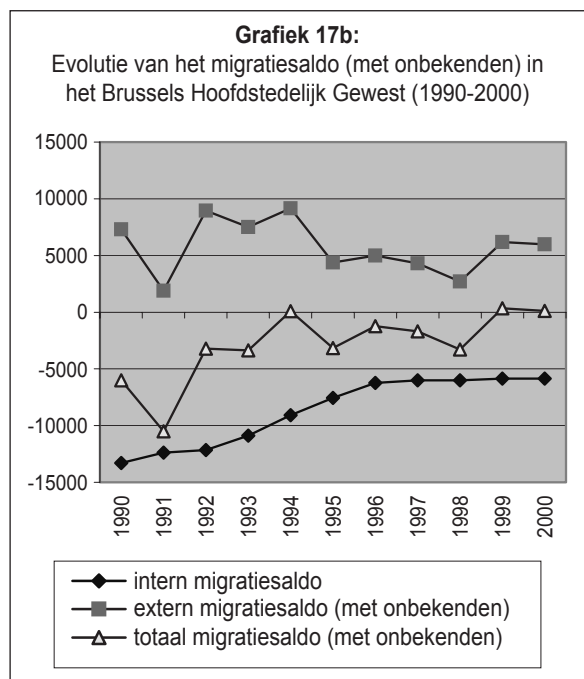
Het externe migratiesaldo en het totale migratiesaldo variëren naargelang van het gekozen scenario. In een scenario van migraties dat geen rekening houdt met de onbekenden blijkt dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest slechts tot 1993 een negatief migratiesaldo had. Het sterk positieve externe migratiesaldo zorgde ervoor dat de bevolkingsafname van het Gewest nog binnen redelijke perken bleef. Vanaf 1994 vertoonde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest steeds een positief migratiesaldo. Dit positief saldo werd geleidelijk sterker tot in 1997. Na een lichte vertraging van de positieve trend in 1998, klom het migratiesaldo fors in 1999. Het positieve migratiesaldo van 2000 lag weliswaar lager dan dat van 1999, maar was nog altijd sterker dan in de jaren 1994-1998. Het "verhoogde" positieve migratiesaldo (tabel 22 kolom (a)) van de twee laatste jaren werd veroorzaakt door een toename van de externe immigratie.

Het tweede scenario, dat wel rekening houdt met het saldo van de onbekenden, vertoont een grilliger verloop, vooral in het begin van de jaren 1990. Dit is eigenlijk te wijten aan het weinig rechtlijnige karakter van de administratieve rechtzettingen. Volgens dit scenario blijft het migratiesaldo van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest altijd negatief, uitgezonderd in 1994, 1999 en 2000. In die drie jaren is het migratiesaldo slechts licht positief. Die evolutie is gewoon te verklaren door het grote aantal onbekenden die de externe emigratie fors doen toenemen en het externe migratiesaldo aldus omlaag halen. Het "verlaagde" externe migratiesaldo (tabel 22 kolom (b)) kan het negatieve interne migratiesaldo nog onvoldoende compenseren, waardoor het totale migratiesaldo ongunstig blijft uitvallen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Opmerkelijk is dat het externe migratiesaldo volgens de twee berekeningsmethoden altijd positief is gedurende de jaren 1990, terwijl het interne migratiesaldo met de andere gewesten in die periode steeds negatief is gebleven

Net zoals bij de natuurlijke bewegingen, kan men veronderstellen dat de migratiebewegingen van Belgen en vreemdelingen verschillen vertonen. Derhalve herneemt tabel 23 de vier migratiebewegingen (inclusief de onbekenden) per bevolkingsgroep.

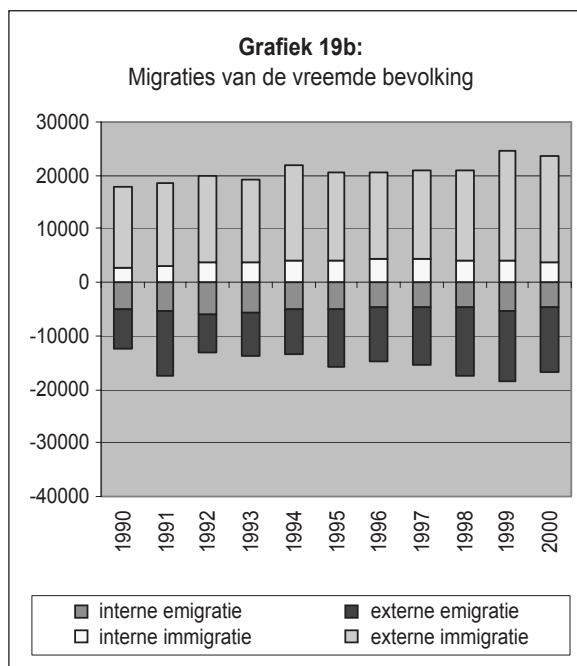
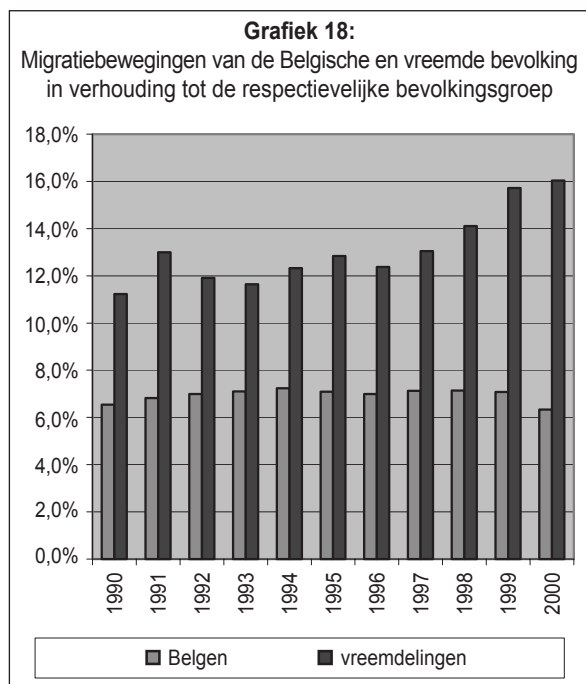
Tabel 23: *Interne en externe migratiebewegingen van de Belgische en vreemde bevolking van en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)*

	interne migratiebewegingen						externe migratiebewegingen					
	immigratie			emigratie			immigratie			emigratie (met saldo onbekenden)		
	Belgen	vreemden	totaal	Belgen	vreemden	totaal	Belgen	vreemden	totaal	Belgen	vreemden	totaal
1990	14.724	2.707	17.431	25.690	5.044	30.734	1.460	15.345	16.805	2.961	7.391	10.352
1991	15.209	2.917	18.126	25.237	5.277	30.514	1.581	15.524	17.105	4.004	12.198	16.202
1992	16.511	3.630	20.141	26.352	5.941	32.293	1.927	16.245	18.172	2.218	7.247	9.465
1993	17.278	3.744	21.022	26.287	5.616	31.903	1.883	15.394	17.277	1.954	7.987	9.941
1994	18.121	4.062	22.183	26.096	5.168	31.264	1.715	17.801	19.516	2.224	8.188	10.412
1995	18.036	4.004	22.040	24.736	4.849	29.585	1.383	16.513	17.896	3.066	10.815	13.881
1996	18.202	4.331	22.533	23.991	4.769	28.760	1.439	16.136	17.575	2.992	9.906	12.898
1997	18.300	4.293	22.593	23.891	4.699	28.590	2.629	16.672	19.301	3.170	10.825	13.995
1998	18.594	3.995	22.589	23.808	4.785	28.593	2.910	16.864	19.774	3.391	12.735	16.126
1999	18.874	4.133	23.007	23.396	5.463	28.859	1.953	20.588	22.541	3.520	12.833	16.353
2000	17.667	3.690	21.357	22.555	4.663	27.218	2.125	19.851	21.976	3.760	12.240	16.000

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken.

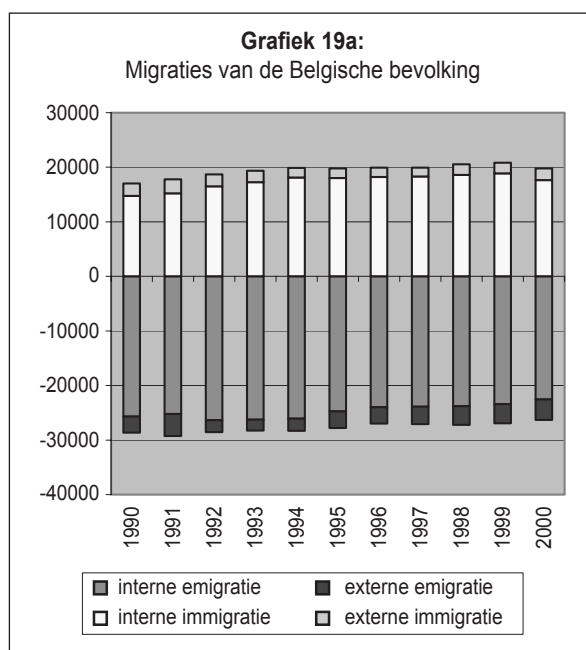
In absolute cijfers uitgedrukt is de belangrijkste migratiebeweging op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de interne uitwijking van de Belgische bevolking. Dit betekent dat de Belgen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wegtrekken naar een ander Belgisch arrondissement. Dat de migratiebewegingen van de Belgen kwantitatief het zwaarst doorwegen, is normaal gezien het numerieke overwicht van die bevolkingsgroep.

Uit grafiek 18 die alle migratiebewegingen (inclusief de onbekenden) procentueel per bevolkingsgroep weergeeft, blijkt echter dat de vreemdelingen proportioneel meer migreren dan de Belgen.

Uit een meer gedetailleerde analyse van de migratiebewegingen per bevolkingsgroep blijkt voorts dat de migratiebewegingen van Belgen en vreemdelingen een verschillend patroon vertonen. De migratiebewegingen van de Belgische bevolking zijn hoofdzakelijk intern, die van de vreemde bevolking zijn overwegend extern. In de jaren 1990 was de belangrijkste migratiebeweging van de Belgische bevolking steeds de interne emigratie of de emigratie uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar andere Belgische gemeenten. Bij de vreemdelingen was de belangrijkste migratiebeweging gedurende het vorige decennium steeds de externe immigratie of de instroom vanuit het buitenland naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest⁽³⁸⁾.

De interne en externe emigratie van de Belgische bevolking werden in de jaren 1990 nooit voldoende gecompenseerd door immigratie, zodat zowel het interne als het externe migratiesaldo van de Belgische bevolking voortdurend negatief bleef. Wel vertoonde het interne migratiesaldo van de Belgische bevolking een kleiner deficit naar het einde van het decennium toe. De uitwijking van de Belgen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd dus geleidelijk aan beter gecompenseerd door de inwijking van Belgen uit de andere landdelen.

Het migratiesaldo van de buitenlandse bevolking bleef steeds positief tijdens het voorbije decennium. Dit positieve resultaat was echter enkel te wijten aan het positieve externe migratiesaldo van de vreemde bevolking. Ondanks het grote saldo van onbekenden bij de vreemde bevolking, blijft er een netto immigratie van vreemdelingen uit het buitenland naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het totaal van de externe emigratie van de vreemdelingen vermeerderd met het saldo van de onbekenden is dus nog steeds kleiner dan de totale externe immigratie van vreemdelingen. Het externe migratiesaldo van de Belgische bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is daarentegen negatief.

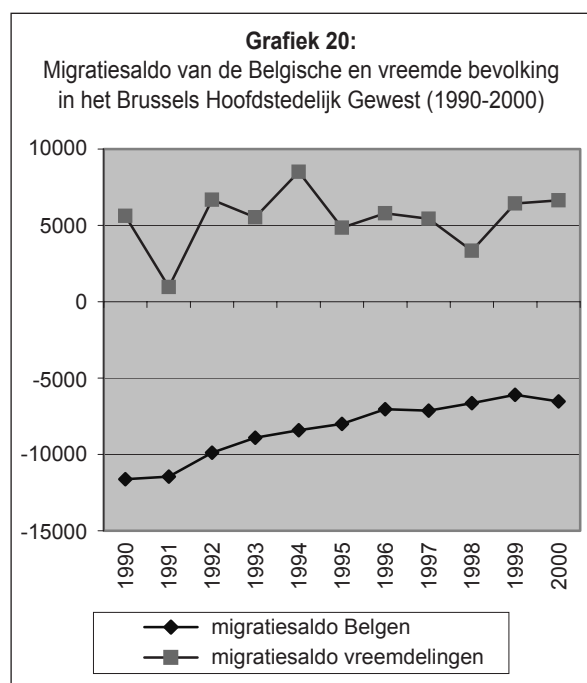
Behalve de externe beweging is er ook een interne beweging van buitenlanders. Net als de Belgische bevolking migreren er meer vreemdelingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar de andere gewesten dan omgekeerd, zodat het interne migratiesaldo van de vreemdelingen eveneens negatief is.

³⁸ NIS, Bevolkingsstatistieken, Loop van de bevolking en migraties.

Tabel 24 *Migratiesaldo van de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2000)*

	Belgen			Vreemdelingen		
	Intern	Extern	Totaal	Intern	Extern	Totaal
1990	-10.966	-648	-11.614	-2.337	7.954	5.617
1991	-10.028	-1.430	-11.458	-2.360	3.326	966
1992	-9.841	-50	-9.891	-2.311	8.998	6.687
1993	-9.009	109	-8.900	-1.872	7.407	5.535
1994	-7.975	-445	-8.420	-1.106	9.613	8.507
1995	-6.700	-1.305	-8.005	-845	5.698	4.853
1996	-5.789	-1.245	-7.034	-438	6.230	5.792
1997	-5.591	-1.540	-7.131	-406	5.847	5.441
1998	-5.214	-1.427	-6.641	-790	4.129	3.339
1999	-4.522	-1.567	-6.089	-1.330	7.755	6.425
2000	-4.888	-1.635	-6.523	-973	7.611	6.638

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken, Loop van de bevolking

Een opsplitsing van de interne immigratie- en emigratiebewegingen vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per provincie toont aan dat de meeste interne migratiebewegingen zich op korte afstand van het Gewest afspelen. Ruim 60% van de mensen die het Gewest verlaten, vestigen zich in de provincies Vlaams en Waals Brabant. Het arrondissement Halle-Vilvoorde trekt 36% van de Brusselse uitwijkelingen. Van de mensen die naar de provincies Henegouwen en Oost-Vlaanderen verhuizen, vestigt de meerderheid zich in de arrondissementen die geografisch het dichtst bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gelegen zijn. Zo vestigt 31% van de personen die naar Henegouwen trekken, zich in het arrondissement Zinnik en komt bijna 49% van de migranten die naar de provincie Oost-Vlaanderen verhuizen in het arrondissement Aalst terecht. In totaal vestigen bijna 68% van de mensen die de hoofdstad verlaten

zich in de provincies Vlaams- en Waals Brabant en in de arrondissementen Aalst en Zinnik. De nabijheid van de hoofdstad is veelal een doorslaggevend argument voor de emigranten. Het blijkt immers dat de emigranten die een baan hebben in Brussel deze ook na hun verhuizing behouden. Aldus zouden zij het aantal pendelaars doen toenemen.

De immigranten die vanuit een ander Gewest naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verhuizen, komen ook grotendeels uit de nabijheid van de hoofdstad. Weliswaar is de factor van de nabijheid minder uitgesproken dan bij de emigraties. De nieuwe inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest komen voor 52% uit de provincies Vlaams en Waals Brabant. De overige 48% immigranten zijn ongeveer voor de helft afkomstig uit het Vlaams Gewest en voor de helft uit het Waals Gewest. Aangezien slechts 32,4% van de totale bevolking in het Waals Gewest woont, kan men stellen dat de Walen gemakkelijker naar de hoofdstad migreren dan de Vlamingen.

Tabel 25: *Interne migraties van de totale bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per provincie (in 2000)*

	Emigratie	Immigratie	Saldo
Vlaams Brabant	10.881	7.249	-3.632
Antwerpen	971	1.029	58
Limburg	192	373	181
Oost-Vlaanderen	1.311	1.252	-59
West-Vlaanderen	1.000	780	-220
Vlaams Gewest	14.355	10.683	-3.672
Waals Brabant	5.821	3.858	-1.963
Henegouwen	3.578	3.417	-161
Luik	1.222	1.562	340
Luxemburg	634	460	-174
Namen	1.608	1.377	-231
Waals Gewest	12.863	10.674	-2.189
Totaal	27.218	21.357	-5.861

Bij de inlandse migraties zijn zowel Belgen als vreemdelingen betrokken. Uit tabel 26 blijkt dat de interne migratiebewegingen van Belgen en vreemdelingen veel gelijkenissen vertonen. Beide bevolkingsgroepen emigreren het meest naar de provincie Vlaams-Brabant. Op de tweede en derde plaats verkiezen beide bevolkingsgroepen naar de provincies Waals-Brabant en Henegouwen te verhuizen. Ook komen zowel de Belgen als de vreemdelingen die vanuit België naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verhuizen, hoofdzakelijk uit de provincies Vlaams-Brabant, Waals-Brabant en Henegouwen. Wanneer men de verhuisbewegingen binnen elke bevolkingsgroep afzonderlijk beschouwt, merkt men dat de vreemdelingen meer uitgesproken kiezen om naar de provincie Vlaams-Brabant en het Vlaams Gewest in het

algemeen te emigreren dan de Belgen. De verhuisbewegingen van de Belgen richten zich in verhouding tot alle verhuisbewegingen van de Belgische bevolking relatief iets meer naar de provincie Waals-Brabant en het Waals Gewest. Van de Belgen die in 2000 van het Brussels Hoofd-

stedelijk Gewest naar een andere Belgische gemeente migreerden, verhuisden er 48,9% naar het Waals Gewest en 51,1% naar het Vlaamse Gewest. De interne emigratie van de vreemdelingen richtte zich daarentegen voor 60,9% naar Vlaanderen en slechts voor 39,1% naar Wallonië.

Tabel 26: *Interne migraties van de Belgische en vreemde bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per provincie (in 2000)*

	Belgen			Vreemdelingen		
	Emigratie	Immigratie	Saldo	Emigratie	Immigratie	Saldo
Vlaams Brabant	8.815	5.992	-2.823	2.066	1.257	-809
Antwerpen	687	690	3	284	339	55
Limburg	136	310	174	56	63	7
Oost-Vlaanderen	985	967	-18	326	285	-41
West-Vlaanderen	892	652	-240	108	128	20
Vlaams Gewest	11.515	8.611	-2.904	2.840	2.072	-768
Waals Brabant	5.028	3.332	-1.696	793	526	-267
Henegouwen	3.033	2.867	-166	545	550	5
Luik	981	1.256	275	241	306	65
Luxemburg	567	409	-158	67	51	-16
Namen	1.431	1.192	-239	177	185	8
Waals Gewest	11.040	9.056	-1.984	1.823	1.618	-205
Totaal	22.555	17.667	-4.888	4.663	3.690	-973

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken, Loop van de bevolking en migraties.

Bij de externe migraties (of de migratiebewegingen met het buitenland) zijn vooral de onderdanen van de andere EU-landen sterk vertegenwoordigd, en dit zowel wat de immigratie als de emigratie betreft. In 2000 namen de vreemdelingen uit de EU in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 47,3% van de externe emigratie en 43,2% van de externe immigratie voor hun rekening. Hoewel het externe migratiesaldo van de buitenlandse EU-onderdanen in totaal positief bleef in 2000, lieten de Spanjaarden, Grieken, Portugezen en Luxemburgers een negatief saldo optekenen. Voorts valt nog de belangrijke externe immigratie van Marokkanen op.

Tabel 27: *Externe migraties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per nationaliteit (in 2000)*

	Emigratie	Immigratie	Saldo
EU-Landen	7.564	9.504	1.940
Turkije	117	744	627
Andere Europese landen	1.105	1.624	519
Totaal Europa	8.786	11.872	3.086
Kongo	131	421	290
Marokko	317	3.087	2.770
Andere Afrikaanse landen	471	1.105	634
Totaal Afrika	919	4.613	3.694
Azië	1.299	1.824	525
Amerika	1.130	1.424	294
Oceanië	48	73	25
Vluchtelingen, vaderlandlozen en onbekenden	58	45	-13
België	3.760	2.125	-1.635
Totaal	16.000	21.976	5.976

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken, Loop van de bevolking en migraties.

Tabel 28: *Evolutie van het externe migratiesaldo van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per nationaliteit*

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Denemarken	112	34	77	59	82	3	8	82	2	-17	20
Duitsland	201	81	196	251	203	160	278	251	78	18	146
Finland	-	-	-	77	43	117	95	83	73	78	86
Frankrijk	1161	244	1196	1179	1087	742	861	1143	730	1217	1570
Griekenland	78	-241	197	159	148	16	-20	-19	-86	-158	-93
Ierland	116	95	135	102	52	2	15	42	-35	36	16
Italië	168	-497	404	234	273	88	339	127	-114	87	113
Luxemburg	-16	-33	6	26	32	41	40	-3	-10	7	-46
Nederland	195	121	174	170	175	103	165	188	-40	6	117
Oostenrijk	-	-	-	31	44	48	58	77	57	31	19
Portugal	807	804	1576	718	719	450	463	135	-61	-152	-88
Spanje	-176	-990	20	-51	-120	-396	-34	-175	-396	-334	-202
Verenigd Koninkrijk	419	214	409	410	332	74	189	124	-7	191	242
Zweden	-	-	-	27	-15	21	57	83	77	15	40
Totaal EU	-	-	-	3392	3055	1469	2514	2138	268	1025	1940
Turkije	503	422	420	485	48	444	134	113	530	428	627
Andere Europese landen	1045	780	804	614	1565	1166	1082	826	721	2361	519
Totaal Europa	4613	1034	5537	4491	4668	3079	3730	3077	1519	3814	3086
Marokko	1088	1104	1331	1488	2182	1409	1716	1744	1864	2297	2770
Kongo	277	102	443	334	594	93	33	147	130	275	290
Andere landen van Afrika	439	335	552	309	622	238	263	316	452	564	634
Totaal Afrika	1804	1541	2326	2131	3398	1740	2012	2207	2446	3136	3694
Azië	945	586	602	415	846	248	138	217	114	457	525
Amerika	531	235	388	276	432	389	306	339	110	352	294
Oceanië	22	-5	15	4	12	19	-1	25	14	30	25
Vluchtelingen, vaderlandlozen en onbekenden	39	-65	53	90	257	223	45	-18	-74	-34	-13
Totaal vreemdelingen	7954	3326	8998	7407	9613	5698	6230	5847	4129	7755	7611
Belgen	-648	-1430	-50	109	-445	-1305	-1245	-1540	-1427	-1567	-1635
Totaal	7306	1896	8948	7516	9168	4393	4985	4307	2702	6188	5976

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken, Loop van de bevolking en migraties.

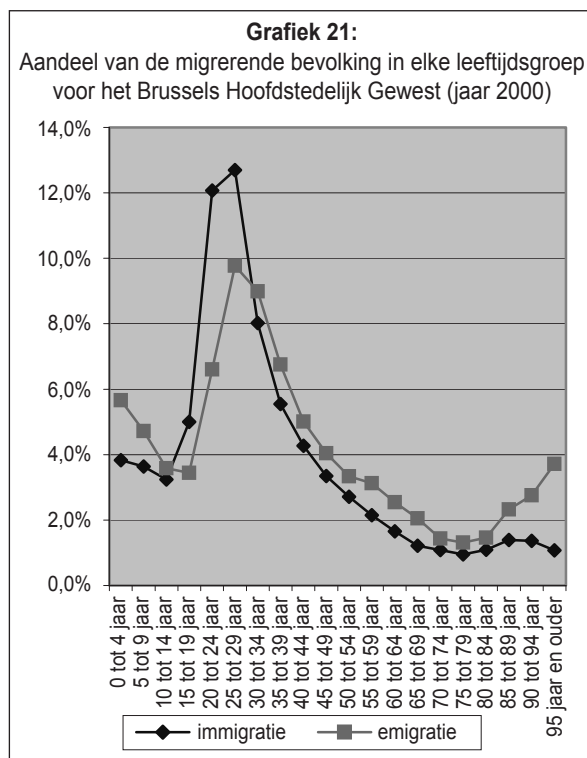
Een opsplitsing van de migratie naar leeftijdsgroepen toont aan dat migratiebewegingen enorm variëren volgens de leeftijd⁽³⁹⁾. Voort de meeste migratiebewegingen vinden plaats bij de jongvolwassenen. Dit fenomeen is uiteraard niet typisch voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De jongvolwassenen bevinden zich immers in een levensfase waarin zich een aantal processen voordoen die aanleiding geven tot een hoge mobiliteit, zoals studeren, alleen gaan wonen of gaan samenwonen, huwen, kinderen krijgen, zijn intrede doen op de arbeidsmarkt. Eens een job gevonden, gehuwd en kinderen gekregen, daalt ook de mobiliteit.

Voorts valt op dat de volwassen immigratie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest iets jonger is dan de volwassen emigratie. Bij de kinderen zijn het

vooral de jonge kinderen, met name de 0-tot 4 jarigen die verhuizen. Dit is logisch aangezien kinderen gewoon met hun ouders mee verhuizen en die ouders ook niet meer verhuizen eens ze ouder worden en zich gevestigd hebben. Bovendien zijn ouders ook veel minder geneigd om te verhuizen eens hun kinderen leerplichtig zijn en een eigen vriendenkring hebben opgebouwd. Ten slotte is er nog een breuk in de dalende mobiliteit van de oudere volwassenen, met name na de leeftijd van 80-jaar. Dit is het gevolg van verhuizingen naar aanleiding van het overlijden van de partner of van het intrekken in een bejaardeninstelling⁽⁴⁰⁾.

³⁹ De cijfers van de migraties per leeftijdsgroep zijn inclusief de herinschrijvingen voor de immigraties en de ambtshalve schrappingen voor de emigraties.

⁴⁰ D. WILLAERT, Migratieprofielen naar leeftijd voor de migratiebekkens en zones in de nieuwe ruimtelijke indeling, p. 1.

Uit tabel 29 en grafieken 22a en 22b blijkt dat de interne en externe migraties van en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ongeveer hetzelfde leeftijds patroon vertonen: zowel bij de interne als bij de externe migraties vinden de meeste bewegingen plaats bij de jongvolwassenen en is de volwassen immigratie iets jonger dan de emigratie.

Tabel 29: *Aantal migraties per leeftijdsgroep van en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (in 2000)*

	interne migraties			externe migraties			totaal migratiesaldo
	emigratie	immigratie	saldo	emigratie	immigratie	saldo	
0 tot 4 jaar	2.577	1.141	-1.436	987	1.272	285	-1.151
5 tot 9 jaar	1.741	896	-845	934	1.164	230	-615
10 tot 14 jaar	1.189	745	-444	737	1.000	263	-181
15 tot 19 jaar	1.133	1.096	-37	688	1.546	858	821
20 tot 24 jaar	2.391	3.764	1.373	1.937	4.151	2.214	3.587
25 tot 29 jaar	4.627	5.053	426	3.398	5.370	1.972	2.398
30 tot 34 jaar	3.946	2.558	-1.388	3.333	3.933	600	-788
35 tot 39 jaar	2.551	1.595	-956	2.501	2.555	54	-902
40 tot 44 jaar	1.683	1.132	-551	1.681	1.736	55	-496
45 tot 49 jaar	1.233	861	-372	1.249	1.197	-52	-424
50 tot 54 jaar	967	659	-308	967	911	-56	-364
55 tot 59 jaar	745	385	-360	698	609	-89	-449
60 tot 64 jaar	597	305	-292	482	398	-84	-376
65 tot 69 jaar	477	245	-232	352	247	-105	-337
70 tot 74 jaar	361	254	-107	207	175	-32	-139
75 tot 79 jaar	338	248	-90	145	103	-42	-132
80 tot 84 jaar	239	171	-68	61	53	-8	-76
85 tot 89 jaar	271	166	-105	67	36	-31	-136
90 tot 94 jaar	123	70	-53	42	12	-30	-8
95 jaar en ouder	29	13	-16	30	4	-26	-42
Totaal	27.218	21.357	-5.861	20.496	26.472	5.976	115

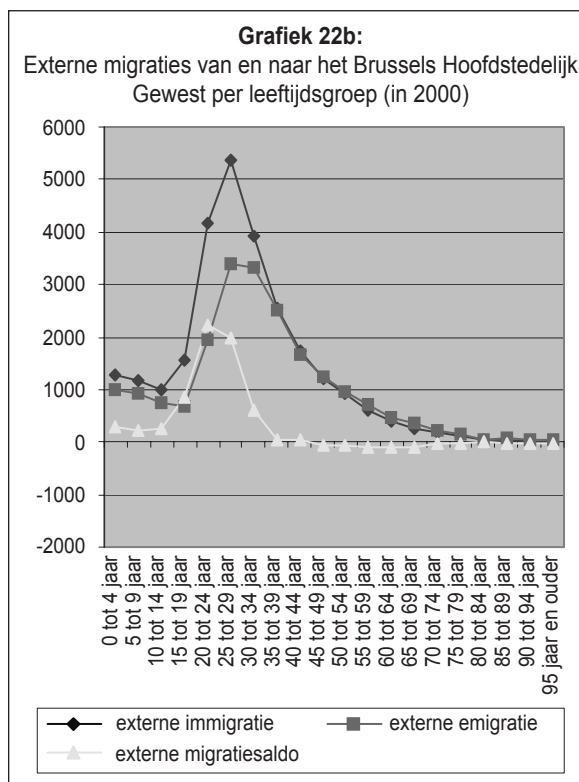
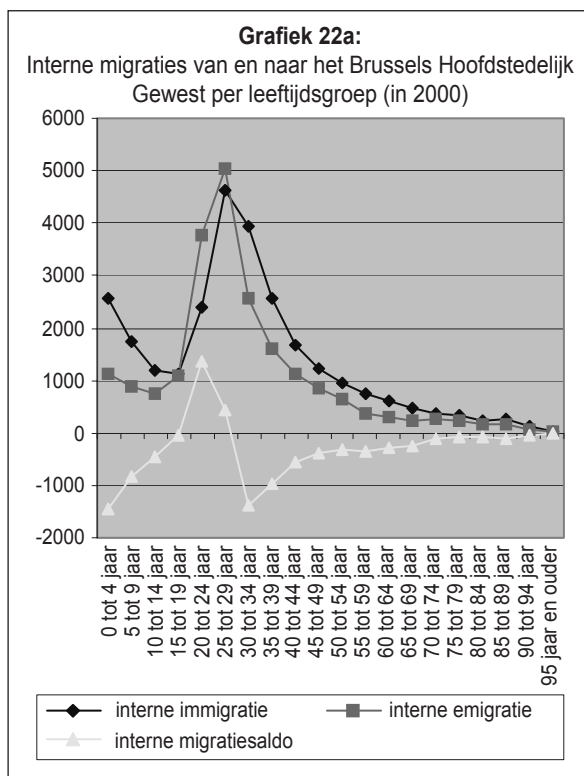
Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken, Loop van de bevolking en migraties in 2000.

De som van de externe immigratie en de externe emigratie per leeftijdsgroep van 5 jaar komen niet overeen met de cijfers van de externe immigratie en externe emigratie in de andere tabellen. In de cijfers van de externe immigratie per leeftijdsgroep van 5 jaar zijn immers ook de herinschrijvingen inbegrepen en in de cijfers van de externe emigratie per leeftijdsgroep van 5 jaar zijn enkel de ambtshalve schrappingen inbegrepen (in plaats van het saldo van de onbekenden).

⁴¹ D. WILLAERT, Migratieprofielen naar leeftijd voor de migratiebekkens en zones in de nieuwe ruimtelijke indeling, p. 2.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest situeert het zwaartepunt van de interne immigratie zich in de leeftijdsgroep van de 20 tot 29-jarigen; dat van de interne emigratie in de groep van de 25 tot 34-jarigen. Ook verlaten veel kinderen (of de leeftijdsgroep van de 0 tot 14-jarigen) het Gewest. Daarbij valt op dat de interne emigratie van kinderen uit het Gewest afneemt met de leeftijd: de meeste kinderen die naar een ander gewest verhuizen bevinden zich in de groep van de 0 tot 4-jarigen. Dit leidt tot de beschouwing dat de personen die naar de hoofdstad verhuizen veelal jongere alleenstaanden zijn, terwijl het meestal gezinnen met jonge kinderen zijn die het Gewest verlaten. De richting van die migratiebewegingen houdt uiteraard verband met de stedelijke structuur van het Gewest. Jongvolwassenen die zich voor het eerst op de woningmarkt begeven, verkiezen eerder een appartement te huren. Bij gezinsexpansie voldoet het appartement niet meer en wordt uitgekeken naar een eengezinswoning: gezinnen met jonge kinderen gaan zich bij voorkeur vestigen in randstedelijke of landelijke gemeenten met een hoog aanbod aan eengezinswoningen of een hoge stock aan bebouwbare percelen (⁴¹).

Het zwaartepunt van de volwassen externe emigratie situeert zich in de leeftijdsklasse van 25 tot 39 jaar. De externe immigratie is iets jonger en vindt hoofdzakelijk plaats in de leeftijdsgroep van 20 tot 34 jaar.

4.3. De administratieve rechtzettingen

De **administratieve rechtzettingen** betreffen de voorschriften voor het houden van de bevolkingsregisters en/of van de werkwijze voor het berekenen van de loop van de bevolking. Er bestaan vier soorten administratieve ingrepen, met name:

1. ambtshalve schrappingen
2. herinschrijvingen
3. veranderingen van register
4. statistische aanpassingen

4.3.1. Ambtshalve schrappingen en herinschrijvingen

De “ambtshalve schrappingen” en “herinschrijvingen” zijn vooral van belang voor de analyse van de migraties en werden derhalve reeds uitvoerig besproken bij de migraties (⁴²).

4.3.2. Veranderingen van register

De rubriek “verandering van register” werd pas in 1998 ingevoerd. Die rubriek betreft personen die

al aanwezig waren in België, maar nog niet in het bevolkingsregister waren opgenomen. In feite gaat het om de kandidaat-vluchtelingen die hun erkenning krijgen en van het wachtregister worden overgeheveld naar het bevolkingsregister. Er is dus geen sprake van natuurlijke loop of immigratie (⁴³), maar het is wel een bewijs dat het officiële bevolkingscijfer onderschat is. In de loop van het jaar (of de jaren) die aan hun overheveling naar het bevolkingsregister voorafgingen, waren de kandidaat-vluchtelingen immers reeds aanwezig in het Gewest. Zo verbleef de persoon die in de loop van het jaar 2000 van register veranderd is, op 1 januari 2000 (of op 31 december 1999) in het Gewest, maar was hij statistisch onzichtbaar omdat hij in het wachtregister was ingeschreven.

Tabel 30: **Veranderingen van register.**

	Brussels Hoofdstedelijk Gewest			Rijk Totaal	% BHG
	Belgen	vreemden	totaal		
1998	62	1.626	1.688	4.985	33,9
1999	117	1.886	2.003	5.275	38,0
2000	130	854	984	1.931	51,0

⁴² Zie: kader onder 4.2: De externe migratie en het saldo van de onbekenden.

⁴³ NIS, Bevolking en huishoudens, buitenlandse bevolking op 1.1.2001, p. 7.

Aangezien het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meer kandidaat-vluchtelingen telt dan de andere gewesten, is het logisch dat de rubriek "veranderingen van register" verhoudingsgewijs belangrijker is voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Meer dan de helft van de personen die in de loop van het jaar 2000 van register veranderden, was ingeschreven in de hoofdstad ⁽⁴⁴⁾.

4.3.3. Statistische aanpassingen

Statistische aanpassingen zijn de positieve of negatieve balans van de wijzigingen die in de loop van een bepaald jaar aan de gegevens van de voorgaande jaren werden aangebracht.

Om de statistiek binnen een redelijke termijn af te hebben, gebruikt het NIS de inhoud van het Rijksregister op het einde van de maand maart volgend op het jaar waarvoor de loop van de bevolking wordt geanalyseerd. Toch kunnen er nog bijstellingen nodig zijn in het jaar dat volgt op een bepaald gebeuren. Alle nodige correcties worden gegroepeerd in de rubriek "statistische aanpassing" en verrekend bij de loop van de bevolking van het volgende jaar, wat beter is dan telkens weer de bevolking op 31 december van het voorgaande jaar te moeten wijzigen.

Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Een overlijden dat in de maand december 1999 plaatsvond, maar pas in april 2000 door het Rijksregister werd opgetekend, wordt verwerkt in de rubriek "statistische aanpassing" van het jaar 2000. Op die manier wijzigt dat overlijden niets aan de bevolking op 31 december 1999 (of op 1 januari 2000), die als basis dient voor de berekening van de loop van de bevolking van het jaar 2000. Het overlijden wordt wel via de rubriek statistische aanpassing verrekend bij de loop van de bevolking over het jaar 2000, zodat het verwerkt is in het bevolkingscijfer op 31 december 2000 (of op 1 januari 2001) ⁽⁴⁵⁾.

Tabel 31: **Statistische aanpassingen aan de Belgische en vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.**

	Belgen	Vreemden	Totaal
1990	9	535	544
1991	-3	-90	-93
1992	30	426	456
1993	71	537	608
1994	-66	896	830
1995	135	-2.025	-1.890
1996	-3	1.631	1.628
1997	-24	2.028	2.004
1998	227	1.833	2.060
1999	-119	-50	-169
2000	-71	646	575

Bron: NIS: Bevolkingsstatistieken

In feite vormen de statistische aanpassingen een zeer variabele rubriek, met over het algemeen een duidelijk overzicht van de buitenlandse bevolking. Hoewel de statistische aanpassingen naderhand worden verrekend in het bevolkingscijfer, schuilt in die rubriek een groot nadeel. Wanneer het aantal "statistische aanpassingen" belangrijk wordt, wordt de impact voor elk van de demografische factoren op de evolutie afgezwakt en wordt de groei of afname van de bevolking moeilijker op te volgen.

Het sterk negatieve cijfer bij de vreemde bevolking anno 1995 is het gevolg van de overheveling van de kandidaat-vluchtelingen uit de bevolkingsregisters naar het wachtregister. De kandidaat-vluchtelingen die naar aanleiding van de invoering van het wachtregister op 1 februari 1995 uit de bevolkingsregisters werden geschrapt, werden opgenomen in de rubriek "statistische aanpassingen" ⁽⁴⁶⁾. Ze konden uiteraard niet worden ondergebracht in de rubriek "ambtshalve schrappingen" omdat ze dan zouden worden verrekend in het "saldo van de "onbekenden", dat naderhand bij de externe migratie wordt geteld. De personen die in 1995 naar het wachtregister werden overgeheveld, zijn echter niet naar het buitenland vertrokken.

⁴⁴ Aangezien de rubriek "verandering van register" enkel de kandidaat-vluchtelingen betreft, zou ze in principe enkel vreemdelingen mogen tellen. Volgens de Dienst Informatica van het NIS is de aanwezigheid van Belgen in de rubriek "verandering van register" mogelijk te verklaren door het feit dat de rubriek "verandering van register" een onderdeel is van de administratieve rechtzettingen die in een bepaald jaar gebeuren. De rubriek "verandering van register" geeft dus een feitelijke toestand weer op 31 december van een bepaald jaar. Het zou dus kunnen dat de Belgen die van register veranderden, personen zijn die in de loop van het jaar x zowel van register als van nationaliteit veranderd zijn.

Een concreet voorbeeld kan dit verduidelijken: een persoon is op 1 januari 1998 ingeschreven in het wachtregister. Op 1 april 1998 wordt hij als vluchteling erkend en wordt hij in de gemeentelijke bevolkingsregisters ingeschreven. Op dat ogenblik verandert hij dus van register. Op 1 augustus 1998 verwerft die persoon de Belgische nationaliteit. Aldus is hij op 31 december 1998 een Belg (dit is zijn feitelijke toestand op dat ogenblik) die in de loop van het jaar 1998 van register is veranderd.

⁴⁵ NIS, Bevolking en huishoudens, Buitenlandse bevolking op 1.1.2001, p. 5.

⁴⁶ Mededeling Dienst Demografie NIS.

4.4. De nationaliteitswijzigingen

Nationaliteitswijzigingen hebben geen invloed op de loop van de totale bevolking, maar enkel op de evolutie van de beide componenten van de bevolking, met name de Belgische en de vreemde bevolking. De **nationaliteit** is immers het *criterium om tot de Belgische of tot de vreemde bevolking te behoren*.

Om tot de Belgische bevolking gerekend te worden, **moet** men uiteraard de Belgische nationaliteit bezitten, maar **mag** men daarnaast ook een buitenlandse nationaliteit hebben. Personen met de zogenaamde dubbele nationaliteit worden dus bij de Belgische bevolking gerekend. Derhalve is **enkel de verwerving of het verlies van de Belgische nationaliteit relevant** voor de evolutie van de Belgische en de vreemde bevolking.

Vanuit het *standpunt van de Belgische bevolking* is het **saldo van de nationaliteitswijzigingen** dus het verschil tussen het aantal personen die de Belgische nationaliteit verwerven en deze die de Belgische nationaliteit verliezen. Vanuit het standpunt van de *vreemde bevolking* is het saldo van de nationaliteitswijzigingen het verschil tussen het aantal personen die de Belgische nationaliteit verliezen en deze die de Belgische nationaliteit verwerven.

Algemeen gesproken hebben de wijzigingen aan het Wetboek van nationaliteit de evolutie van de Belgische en buitenlandse bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest grondig ontregeld. De nationaliteitswijzigingen verliepen bijna uitsluitend in de richting van vreemdeling naar Belg. Zonder nationaliteitswijzigingen zou het aantal Belgen dus minder hoog liggen en zouden er proportioneel meer vreemdelingen zijn.

Vanaf de tweede helft van de jaren 1980 nam het aantal nationaliteitswijzigingen sterk toe. In het begin van de jaren 1980 verwierven jaarlijks ongeveer 1.500 personen de Belgische nationaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De demografische impact van die nationaliteitswijzigingen is uiteraard afhankelijk van de wetgeving betreffende de nationaliteit en de wijzigingen daarin. De evolutie van de nationaliteitswetgeving is dan ook duidelijk te volgen in de statistieken en de curven van de nationaliteitswijzigingen. Drie recente wetwijzigingen lieten alvast hun invloed gelden, met name de wijzigingen van 28 juni 1984, 13 juni 1991 en 1 maart 2000. Bij de vrijwillige nationaliteitsverwerving komen de laatste jaren de mensen met nationaliteiten van landen buiten de EU heel duidelijk naar voor.

De nationaliteitswetgeving

Tot en met 31 december 1984 werd de Belgische nationaliteitswetgeving geregeld door het Koninklijk besluit van 14 december 1932 houdende coördinatie van de wetten op de verwerving, het verlies en de herkrijging van de Belgische nationaliteit. De regeling steunde in zeer grote mate op het *jus sanguinis*: men was Belg door afstamming van een Belg en slechts in veel mindere mate omdat men geboren was op het Belgische grondgebied. Door de opeenvolgende wijzigingen die aan het Wetboek van nationaliteit werden aangebracht, werd de toegang tot Belgische nationaliteit gemakkelijker. Het *jus sanguinis* verviel als voornaamste criterium. Er is nu een meer gemengd systeem waarbij de territoriale binding, het *jus soli*, centraler is geworden. Ook zijn de procedures om de Belgische nationaliteit te verwerven geleidelijk aan eenvoudiger en goedkoper gemaakt.

Het Wetboek van nationaliteit maakt een onderscheid tussen de toekenning en de verkrijging van de Belgische nationaliteit. Bij de toekenning bekomt men de nationaliteit *zonder enige handeling* te moeten stellen. Men verwerft de nationaliteit krachtens de wet of ingevolge een specifieke verklaring door een ander persoon afgelegd ten gunste van de verwerfer.

De verkrijging van de nationaliteit veronderstelt daarentegen een *vrijwillige handeling*, dit is een uitdrukkelijke wilsuiting van de betrokkene. Voor buitenlanders bestaan er *drie manieren* om de Belgische nationaliteit te verkrijgen, met name de *nationaliteitsverklaring*, de *nationaliteitskeuze* en de *naturalisatie*. Volgende voorbeelden kunnen de drie vormen van verkrijging van nationaliteit enigszins verduidelijken:

- nationaliteitsverklaring: een vreemdeling, die in België geboren is en er steeds heeft gewoond;
- nationaliteitskeuze: de echtgeno(o)t(e) van een Belg(ische);
- naturalisatie: de vreemdeling die sedert drie jaar in België verblijft

Het verschil tussen de drie vormen van nationaliteitsverkrijging zit dus in de banden die de aanvrager al met België heeft: de logica wil dat hoe intenser de band van de aanvrager met België wordt geacht, des te eenvoudiger en korter de te volgen weg is om Belg te worden. De nationaliteitsverklaring is traditioneel de meest gemakkelijke manier om de Belgische nationaliteit te verkrijgen, de

naturalisatie de moeilijkste. Naturalisatie is immers een gunst, die alleen maar kan worden toegeestaan door de wetgever, in casu de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Tussen deze twee uitersten ligt de procedure van de nationaliteitskeuze ⁽⁴⁷⁾.

Op te merken valt dat de Belgische wetgeving op het punt van de dubbele nationaliteit een dubbelzinnig antwoord geeft. Enerzijds verplicht het Wetboek van nationaliteit niemand om afstand te doen van zijn vreemde nationaliteit wanneer hij de Belgische nationaliteit op vrijwillige wijze wenst te bekomen, maar anderzijds voorziet de Belgische wetgeving wel dat de Belg die vrijwillig een vreemde nationaliteit verwerft, de Belgische nationaliteit automatisch verliest. Misschien verklaart dit waarom er weinig Belgen een vreemde nationaliteit aannemen en het saldo van de nationaliteitswijzigingen zo sterk in het voordeel van de Belgen overhelt.

De eerste versoepeling van het Belgische nationaliteitsrecht dateert van 1984. Door de wet van 28 juni 1984, die ook wel de wet Gol wordt genoemd, kregen alle kinderen die geboren zijn uit één Belgische ouder de Belgische nationaliteit. Het belangrijkste verschil met de vroegere wetgeving bestond erin dat het niet meer alleen de vader was die de Belgische nationaliteit aan zijn kind doorgaf. Voortaan volstond het dat één van beide partners, ongeacht het geslacht, de Belgische nationaliteit bezat opdat het kind dat geboren werd uit hun relatie Belg zou zijn. Voornoemde wet kende automatisch de Belgische nationaliteit toe aan kinderen van minder dan 18 jaar met een Belgische moeder. De wet werkte niet alleen de discriminatie tussen man en vrouw weg, maar ook tussen wettige en natuurlijke kinderen. Ten slotte neutraliseerde de wet van 28 juni 1984 ook de invloed van het huwelijk op de nationaliteit: het huwelijk volstond dus niet langer om de Belgische nationaliteit te verwerven. De wet van 28 juni 1984 werd van kracht op 1 januari 1985 ⁽⁴⁸⁾.

De tweede versoepeling van de nationaliteitswetgeving kwam er met de wet van 13 juni 1991 tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit en van de artikelen 569 en 628 van het Gerechtelijk Wetboek, die ook bekend staat als de wet Wathélet. Voornoemde wet, die van kracht werd op 1 januari 1992, bevat een aantal bepalingen waardoor migranten van de tweede en derde generatie gemakkelijker de Belgische nationaliteit kunnen verwerven. Migrantten van de tweede generatie zijn personen van buitenlandse afkomst die in België geboren zijn maar van wie de ouders in het buitenland geboren zijn. Migrantten van de derde (en volgende) generatie zijn personen van buitenlandse origine die in België geboren zijn en van wie de ouders in België geboren zijn.

De wet Wathélet kent automatisch de Belgische nationaliteit toe aan de migrantten van de derde generatie die jonger zijn dan 18 jaar en die in België geboren zijn uit een ouder die zelf in België geboren is. Die ouder moet in de loop van de tien jaar die aan de geboorte van het kind zijn voorafgegaan, gedurende vijf jaar zijn hoofdverblijf in België hebben gehad.

De migrantten van de tweede generatie kunnen quasi automatisch de Belgische nationaliteit verwerven door een verklaring van toekenning of door een nationaliteitsverklaring. De verklaring van toekenning moet worden afgelegd door de ouders voordat het kind twaalf jaar is. Die ouders moeten hun hoofdverblijf in België hebben gehad gedurende de tien jaar die aan de verklaring zijn voorafgegaan en het kind sedert zijn geboorte. De nationaliteitsverklaring gebeurt door de belanghebbende zelf. Die moet tussen 18 en 30 jaar zijn, in België geboren zijn en er sinds zijn geboorte wonen. De wet voorziet dus niets voor migranttenjongeren van de tweede generatie tussen de 12 en de 18 jaar ⁽⁴⁹⁾.

Bij wet van 6 augustus 1993 werd het onderscheid tussen de gewone en de grote naturalisatie afgeschaft. Er werd een eenvormige naturalisatieprocedure ingevoerd, waarbij het vervullen van de voorwaarden voor de gewone naturalisatie recht geeft op de uitoefening van alle politieke rechten. Voor de wet van 6 augustus 1993 verleende enkel de grote naturalisatie alle politieke rechten. Daarom golden voor de grote naturalisatie vrij strenge voorwaarden. De voorwaarden voor het verkrijgen van de Belgische nationaliteit door de vreemde echtgenoot van een Belg werden evenwel strenger, vooral om schijnhuwelijken tegen te gaan. Bij wet van 13 april 1995 en van 22 december 1998 werd de

⁴⁷ J. De Nolf, Overzicht van de wetgeving en rechtspraak over nationaliteit, p. 2-4 en website Ministerie van Buitenlandse Zaken

⁴⁸ J. De Nolf, Overzicht van de wetgeving en rechtspraak over nationaliteit, p. 3-4.

⁴⁹ Wet van 13 juni 1991 tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit (...), Belgisch Staatsblad, 03-09-1991 en Vechten voor Rechten. Jaarverslag 2000 van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, p. 217.

naturalisatieprocedure vereenvoudigd. Laatstgenoemde wetten traden respectievelijk in werking op 31 december 1995 en op 1 september 1999 ⁽⁵⁰⁾.

Een belangrijke versoepeling van de wet van 13 juni 1991 kwam er echter pas met de wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit. Die wet, die ook de 'snel-Belg-wet' wordt genoemd, werd van kracht op 1 mei 2000

De 'snel-Belg-wet' van 1 maart 2000 heeft de voorwaarden versoepeld en de termijnen verkort voor de drie procedures van verkrijging van nationaliteit, zijnde de nationaliteitsverklaring, de nationaliteitskeuze en de naturalisatie. Voortaan kunnen drie nieuwe categorieën vreemdelingen de Belgische nationaliteit verkrijgen door een nationaliteitsverklaring, met name:

- de vreemdeling die in België geboren is en die er sedert zijn geboorte zijn hoofdverblijf heeft,
- de vreemdeling die in het buitenland geboren is, maar van wie één ouder op het tijdstip van de verklaring de Belgische nationaliteit bezit,
- de vreemdeling die sedert ten minste zeven jaar zijn hoofdverblijf in België heeft gevestigd en die op het tijdstip van de verklaring gemachtigd is of toegelaten werd tot een verblijf van onbeperkte duur of tot vestiging in het Rijk.

Voor wat de naturalisatie betreft, vermindert voornoemde wet de vereiste duur van het hoofdverblijf in België, voorafgaand aan het verzoek tot naturalisatie van vijf jaar tot drie jaar en van drie jaar tot twee jaar voor de staatlozen en erkende vluchtelingen. Alleen personen van 18 jaar en ouder kunnen een nationaliteitsverklaring afleggen of de naturalisatie aanvragen ⁽⁵¹⁾.

Een van de belangrijkste wijzigingen is dat de vraag naar de integratiebereidheid van de kandidaat-Belg niet meer gesteld wordt. De wet heeft een 'onweerlegbaar vermoeden' gecreëerd dat iemand die de Belgische nationaliteit aanvraagt, voldoende geïntegreerd is. Tot de wet van 1 maart 2000 was de integratiewil het belangrijkste criterium voor de nationaliteitsverklaring. Sedert 1 mei 2000 bestaat die voorwaarde niet meer. De integratiewil wordt vermoed aanwezig te zijn door het afleggen van de verklaring zelf. Voordien werd het onderzoek naar de integratiewil uitgevoerd door het parket. Weliswaar geschiedde dit onderzoek in de praktijk slechts oppervlakkig, bijvoorbeeld via een eenvoudige rapportering door de wijkagent, of werd het zelfs helemaal niet uitgevoerd, wat meteen «gunstig» advies veronderstelde. Bovendien werd het begrip «integratiewil», bij gebrek aan een duidelijke wettelijke omschrijving, door de onderscheiden parketten dikwijls verschillend ingevuld, wat de rechtszekerheid niet ten goede kwam ⁽⁵²⁾.

De wet van 28 juni 1984 werd van kracht op 1 januari 1985. In het jaar 1985 werden er 9.619 nieuwe Belgen geregistreerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of 10.8% van de jonge buitenlanders. De verwerving van de Belgische nationaliteit door verwantschap is nauw verbonden met gemengde huwelijken. Het nationaliteitsvoorschrift heeft specifiek betrekking op kinderen uit een relatie tussen een Belgische vrouw en een buitenlandse man. Het aantal gemengde huwelijken varieert naargelang de nationaliteit van de bruidegom. Buitenlanders uit een land van de Europese Unie trouwen gemakkelijker met Belgische vrouwen dan Turken of Marokkanen. De wet Gol heeft dus

meer invloed gehad op jonge buitenlanders uit een buurland of uit Italië ⁽⁵³⁾.

Eind jaren 1980 werden jaarlijks gemiddeld 2.500 vreemdelingen Belg. In 1990 en 1991 bekwamen respectievelijk 2.804 en 2.334 vreemdelingen de Belgische nationaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De wet Wathelet, die in werking trad op 1 januari 1992 heeft het aantal geregistreerde nationaliteitswijzigingen in 1992 uiteraard sterk beïnvloed. In 1992 werden 46.368 buitenlanders Belg, waarvan er 8.892 (of 19%) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woonden ⁽⁵⁴⁾.

⁵⁰ Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, Gewone zitting 1997-1998, 5-10-1997 (1765/1-1997/98); Belgisch Staatsblad, 23-09-1993, 10-06-1995 en 06-03-1999.

⁵¹ Wet van 1 maart 2000 tot wijzigingen van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit, Belgisch Staatsblad, 06-04-2000.

⁵² Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, Gewone zitting 1997-1998, 5-10-1997 (1765/1-1997/98); Omzendbrief van 25 april 2000 inzake de wet van 1 maart 2000 (...), Belgisch Staatsblad, 06-05-2000.

⁵³ T. Eggerickx, e.a. De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991, Monografie, nr. 3. Brussel, NIS, 1999, p. 33-34.

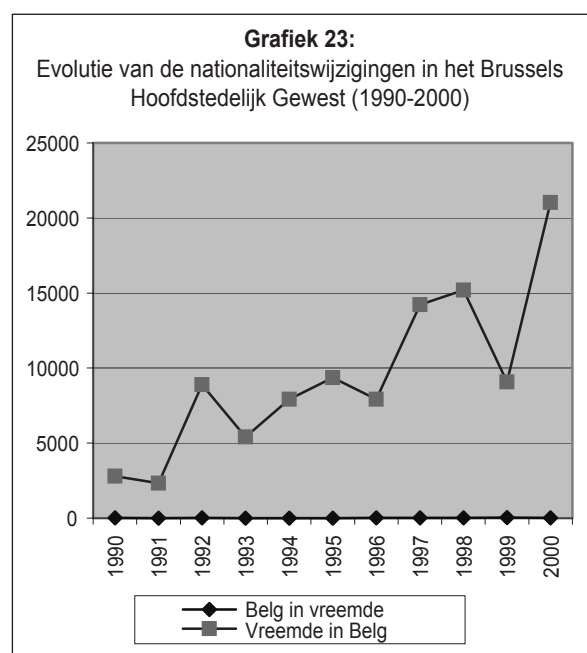
⁵⁴ NIS, Bevolkingsstatistieken.

In de loop van de jaren 1990 steeg het aantal jaarlijkse nationaliteitswijzigingen fors. Van 1992 tot 1999 werden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 77.978 buitenlanders Belg, wat overeenstemt met een jaarlijks gemiddelde van 9.747 personen. De snel-Belg-wet van 1 maart 2000, die in werking trad op 1 mei 2000, had een enorme invloed op het aantal nationaliteitswijzigingen in het jaar 2000. In dat jaar alleen bekwamen 21.030 vreemdelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de Belgische nationaliteit, wat meer dan tweemaal het jaarlijks gemiddelde is van de periode 1992-1999. Verder vertegenwoordigt dit aantal 33,9% van alle nieuwe Belgen in het Rijk, wat ongeveer overeenkomt met het aandeel van de vreemde bevolking dat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woont.

Tabel 32: **Evolutie van het aantal nationaliteitswijzigingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**

	Belg in vreemde	Vreemde in Belg	Saldo
1990	15	2.804	2.789
1991	4	2.334	2.330
1992	12	8.892	8.880
1993	9	5.406	5.397
1994	8	7.929	7.921
1995	3	9.356	9.353
1996	13	7.919	7.906
1997	14	14.217	14.203
1998	26	15.192	15.166
1999	35	9.067	9.032
2000	26	21.030	21.004

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken, Loop van de bevolking en migraties.

⁵⁵ De wetswijziging van 1993 was eerder een technische ingreep dan een echte versoepeling van de naturalisatiewetgeving.

Toch houden niet alle nationaliteitswijzigingen in de jaren 1990 en in 2000 verband met de twee belangrijkste wijzigingen van de nationaliteitswetgeving in die periode, met name die van 13 juni 1991 en die van 1 maart 2000. Zo klom het aantal nationaliteitswijzigingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest fors na 1996. Die stijging werd niet veroorzaakt door een vertraagde uitwerking van de wet van 1991, maar eerder door het aantal naturalisaties die de Kamer van Volksvertegenwoordigers de laatste jaren stemde. Naturalisaties zijn immers een conjunctureel verschijnsel dat te maken heeft met het al dan niet stemmen van naturalisatiewetten in de Kamer en een eventuele vertraging kan makkelijk worden overgedragen van een jaar naar een ander. Bovendien werden de naturalisatieprocedures met ingang van 31 december 1995 vereenvoudigd, hetgeen theoretisch zichtbaar kan worden vanaf 1996 (⁵⁵). In 1997 waren er bijna 3,4 maal meer naturalisaties dan in 1996 en in 1998 zelfs viermaal meer. Het hoge aantal naturalisaties in 2000 en 2001 vindt allicht wel een grond in de wet van 1 maart 2000, aangezien die de vereiste duur van het hoofdverblijf in België voor naturalisatie terugbracht van vijf jaar tot drie jaar en van drie jaar tot twee jaar voor staatlozen en erkende vluchtelingen. Ten slotte blijkt ook dat in 2000, na de stemming van de "snel-Belg-wet", het aandeel van de vreemdelingen die de Belgische nationaliteit door naturalisatie (dit is de moeilijkste manier) verwierven, toch nog één vierde bedraagt

Tabel 33: **Naturalisaties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**

	Aantal door de Kamer verleende Naturalisaties	Aandeel nationaliteitswijzigingen door naturalisatie (in %)
1996	1.293	16,3
1997	4.370	30,7
1998	5.195	34,2
1999	3.726	41,1
2000	5.241	24,9
2001	4.504	

Bron: Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, Statistiek van de naturalisatiedossiers

Een meer gedetailleerde vergelijking van de nationaliteitswijzigingen voor de jaren 1992 en 2000 is interessant omdat die jaren de twee meest recente mijlpalen zijn in dat verband. In die jaren traden immers belangrijke wetswijzigingen met betrekking tot de nationaliteit in werking.

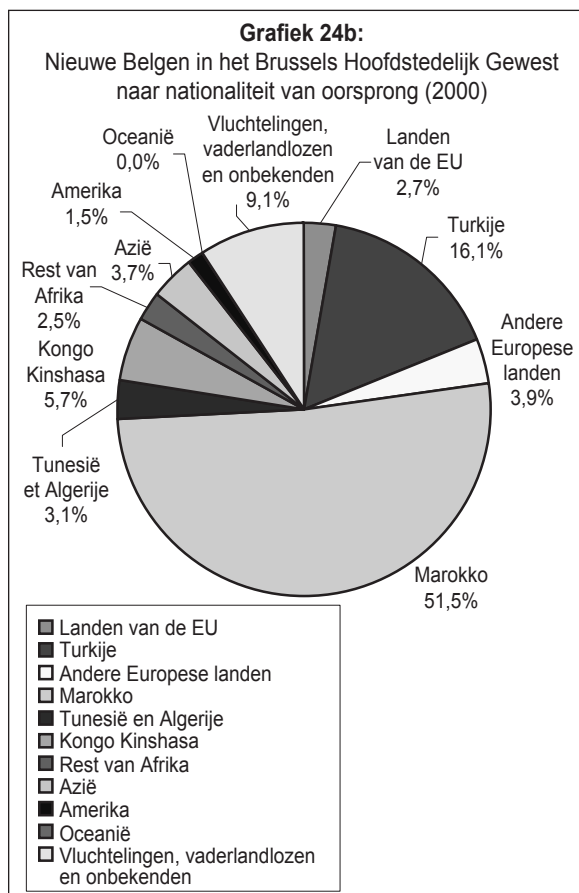
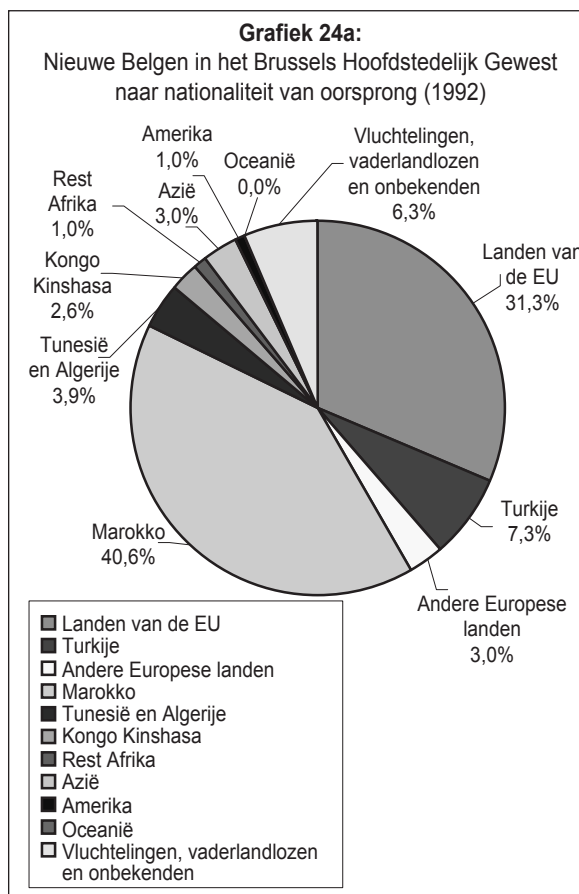
Aangezien er in 2000 bijna 2,4 maal meer mensen de Belgische nationaliteit aannamen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in 1992, zeggen de absolute cijfers per nationaliteit eigenlijk niet zoveel. Tabel 34 geeft daarom ook het aandeel weer van elke nationaliteit in de nieuwe Belgische bevolking van het Gewest voor beide jaren.

Tabel 34: Nieuwe Belgen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar nationaliteit van oorsprong in 1992 en 2000

	Aantal		In % van de nieuwe Belgen	
	1992	2000	1992	2000
Landen van de EU	2.789	564	31,3	2,7
Turkije	651	3.391	7,3	16,1
Andere Europese landen	263	830	3,0	3,9
Totaal Europa	3.703	4.785	41,5	22,8
Marokko	3.623	10.839	40,6	51,5
Tunesië en Algerije	350	649	3,9	3,1
Kongo Kinshasa	231	1.204	2,6	5,7
Rest Afrika	85	530	1,0	2,5
Totaal Afrika	4.289	13.222	48,1	62,9
Azië	271	785	3,0	3,7
Amerika	86	315	1,0	1,5
Oceanië	1	4	0,0	0,0
vluchtelingen, vaderlandlozen en onbekenden	565	1.919	6,3	9,1
Total	8.915	21.030	100,0	100,0

Bron: NIS, Dienst Demografie

Tabel 34 toont aan dat in het jaar 2000 alle nationaliteiten, met uitzondering van de EU-landen, in absolute aantallen meer "nieuwe Belgen" leverden dan in 1992. Relatief gezien waren enkel de onderdanen van de EU-landen, Algerije en Tunesië minder vertegenwoordigd onder de "nieuwe Belgen" in 2000 dan in 1992. In 2000 leverden de vreemdelingen van Marokkaanse oorsprong 51,5% van de "nieuwe Belgen" van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, tegenover 40,6% in 1992. Het aandeel van de Kongolezen in de nieuwe Belgische bevolking was meer dan verdubbeld in 2000 ten opzichte van 1992. In totaal zorgde de bevolking van Afrikaanse origine in 2000 voor 62,8% van de nieuwe Belgen in het Gewest tegen 48,1% 1992. Ook is het aandeel van de Turken in de nieuwe Belgische bevolking meer dan verdubbeld. Terwijl in 1992 nog bijna één derde van de "nieuwe Belgen" afkomstig waren uit de landen van de EU, vertegenwoordigden ze in 2000 slechts 2,7% van de "nieuwe Belgen" ⁽⁵⁶⁾.

⁵⁶ Omwille van de homogeniteit van de cijfers werden Zweden, Finland en Oostenrijk in 1992 ook meegeteld bij de "landen van de EU", hoewel die drie landen pas in 1995 toegetreden zijn.

⁵⁷ Zie ook: 2.4.Leeftijdsstructuur van de Belgische en vreemde bevolking.

De nationaliteitswetgeving heeft een belangrijke invloed gehad op de leeftijdsstructuur van de Belgische en vreemde bevolking. De wetswijzigingen bewerkstelligden eigenlijk een verjonging van de Belgische en een veroudering van de buitenlandse bevolking. Dit is vrij logisch, gezien de oorspronkelijke samenstelling van de vreemde bevolking en gezien de nationaliteitswetten van 1984 en 1991 zich toch duidelijk toespitsten op de jongere migranten beneden de 18 jaar ⁽⁵⁷⁾.

In principe hadden de nationaliteitswijzigingen zich moeten vertalen in een daling van het aantal vreemdelingen. Dat het aandeel van de vreemde bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet noemenswaardig gedaald is ondanks de talrijke nationaliteitswijzigingen, wijst er dus op dat er nog steeds een belangrijke immigratie van buitenlanders in het Gewest is. Het betekent ook dat de bevolking van vreemde afkomst blijft toenemen.

Men kan met zekerheid stellen dat zonder de ingrijpende wijzigingen in de nationaliteitswetgeving het aantal Belgen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kleiner zou zijn en dat het aantal vreemdelingen er hoger zou zijn dan nu uit de bevolkingsstatistieken blijkt. Het is evenwel moeilijk in te schatten hoeveel vreemdelingen er zonder de wijzigingen van de nationaliteitswetgeving in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zouden wonen. De statistiek van de nationaliteitswijzigingen kan daarbij onmogelijk uitsluitel bieden. Men moet zich dus met simulaties behelpen.

Mogelijke simulaties

Men kan eenvoudige simulaties maken door het saldo van de nationaliteitswijzigingen jaar na jaar te verrekenen in de Belgische en de vreemde bevolking. Men moet daarbij gewoon het aantal vreemdelingen dat in de loop van het jaar (x - 1) Belg geworden is, opnieuw bij de vreemde bevolking op 1 januari van het jaar x tellen en het aantal Belgen dat in de loop van het jaar (x - 1) de Belgische nationaliteit verloren heeft opnieuw bij de Belgische bevolking op 1 januari van het jaar x tellen. Omdat meer vreemdelingen Belg worden dan er Belgen de Belgische nationaliteit verliezen, is het saldo van de nationaliteitswijzigingen positief voor de Belgische bevolking. Bij een simulatie moet het saldo van de nationaliteitswijzigingen dus opnieuw bij de vreemde bevolking worden opgeteld en van de Belgische bevolking worden afgetrokken.

De berekening van deze eenvoudige simulatie gebeurt als volgt:

- aantal vreemdelingen op 1 januari van het jaar x = aantal vreemdelingen op 1 januari van het jaar x + saldo van de nationaliteitswijzigingen in het jaar (x - 1)
- aantal Belgen op 1 januari van het jaar x = aantal Belgen op 1 januari van het jaar x - saldo van de nationaliteitswijzigingen in het jaar (x - 1)

Aangezien het saldo van de nationaliteitswijzigingen sterk in richting van buitenlander naar Belg overhelt, vertrekt men jaar na jaar van een situatie met een te laag aantal vreemdelingen. De buitenlanders die in het jaar (x - 1) de Belgische nationaliteit verworven hebben, zijn op 1 januari van het jaar x niet meer als vreemdeling maar als Belg geregistreerd. Indien er geen nationaliteitswijzigingen hadden plaatsgevonden in het jaar (x - 1), waren die vreemdelingen op 1 januari van het jaar x uiteraard nog als vreemdeling geregistreerd.

Een andere mogelijkheid is het volledig jaar na jaar consequent negeren van de statistiek van de nationaliteitswijzigingen. De berekeningswijze is dan de volgende:

a) voor de vreemde bevolking :

- aantal vreemdelingen op 1 januari van het jaar x = aantal vreemdelingen op 1 januari van het jaar x + saldo van de nationaliteitswijzigingen in de loop van het jaar (x - 1);
- aantal vreemdelingen op 1 januari van het jaar (x + 1) = aantal vreemdelingen op 1 januari van het jaar (x + 1) + (saldo nationaliteitswijzigingen jaar (x) + saldo nationaliteitswijzigingen jaar (x - 1))
- aantal vreemdelingen op 1 januari van het jaar (x + 2) = aantal vreemdelingen op 1 januari van het jaar (x + 2) + (saldo nationaliteitswijzigingen jaar (x - 1) + saldo nationaliteitswijzigingen jaar (x - 2) + saldo nationaliteitswijzigingen jaar (x - 3) + ... + saldo nationaliteitswijzigingen jaar (x - 1)).

Die berekeningswijze wordt aldus jaar na jaar herhaald en vervolledigd.

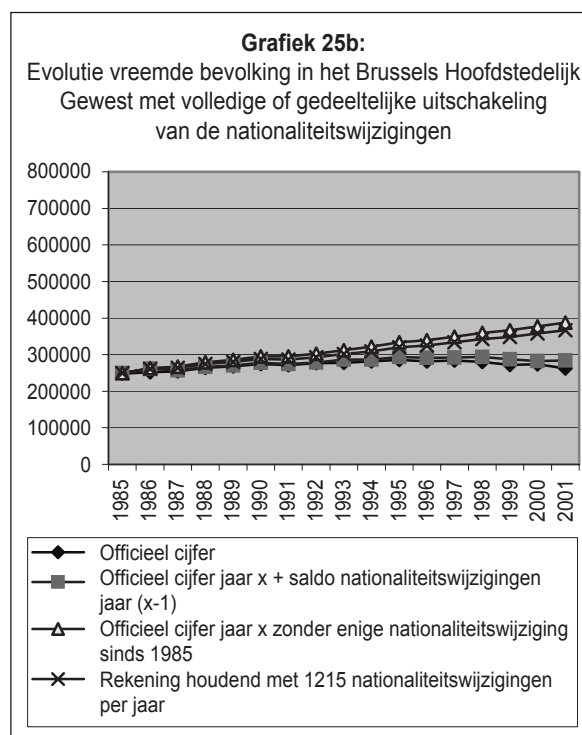
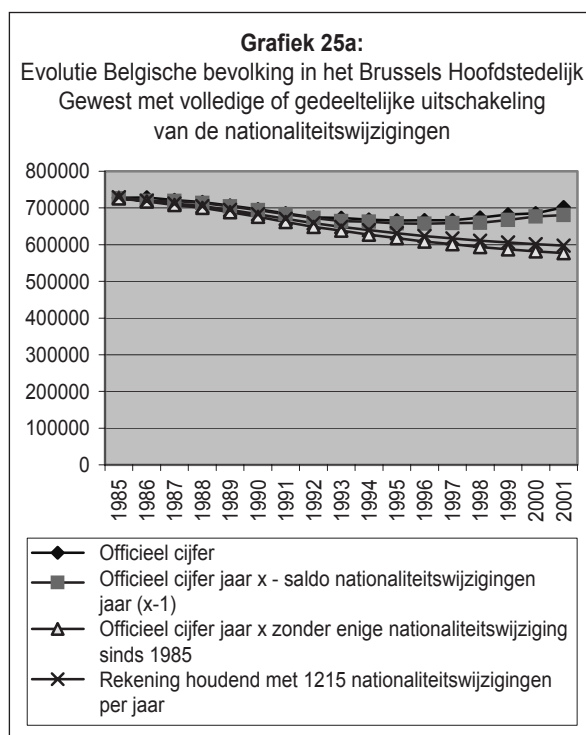
b) De potentiële Belgische bevolking met een volledige uitschakeling van de nationaliteitswijzigingen kan men berekenen door het saldo van de nationaliteitswijzigingen jaar na jaar op de hierboven beschreven wijze af te trekken.

Aangezien er tot 1984, dit zijn de jaren voor de ingrijpende veranderingen aan de nationaliteitswetgeving, ook altijd nationaliteitswijzigingen geweest zijn, moet die tweede simulatie noodzakelijkerwijze leiden tot een onderschatting van de Belgische bevolking en een overschatting van de buitenlandse bevolking. Van 1971 tot 1984 bedroeg het saldo van de nationaliteitswijzigingen van vreemdeling naar Belg in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gemiddeld 1.215 per jaar. Het beste is dus een simulatie te maken waarbij men rekening houdt met een jaarlijkse aangroei van 1.215 nieuwe Belgen. Bij die simulatie moet men eerst de effectieve nationaliteitswijzigingen jaren uitschakelen en vervolgens consequent rekening houden met een jaarlijks saldo van 1.215 nieuwe Belgen.

Dergelijke simulaties geven uiteraard een onvolmaakt beeld. De nationaliteitswijzigingen vormen immers geen geïsoleerde statistiek binnen de loop van de bevolking, maar er is een wisselwerking met de andere factoren die de loop van de bevolking bepalen, zoals de natuurlijke bewegingen en de migraties. Niet alle "nieuwe Belgen" uit de statistiek van de nationaliteitswijzigingen wonen nog in het Gewest. Omgekeerd zijn er in de loop der jaren "nieuwe Belgen" naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verhuisd, die niet op te sporen zijn in de statistiek van de nationaliteitswijzigingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Verder zijn een aantal "nieuwe Belgen" ondertussen overleden.

Bovendien genereren de nationaliteitswijzigingen feitelijk meer Belgen dan uit de statistieken blijkt. Er zijn sinds 1985 immers Belgische kinderen geboren die, zonder een nationaliteitswijziging van één van hun ouders, even goed als vreemdeling door het leven hadden kunnen gaan. Die kinderen hebben uiteraard nooit een nationaliteitswijziging ondergaan en zijn bijgevolg niet terug te vinden in die statistiek.

Grafieken 25 a en b brengen de drie simulaties van de evolutie van de Belgische en vreemde bevolking in het Gewest in beeld:

Uit de officiële bevolkingsstatistieken blijkt dat de samenstelling van de Brusselse bevolking grondig verschilt van die van de andere gewesten. De aanwezigheid van de vreemde bevolking is veel meer uitgesproken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in de rest van het land. De belangrijke aanwezigheid van buitenlanders in het Gewest is een vrij recent fenomeen, dat zich in de jaren 1960-1970 heeft ingezet. Op 1 januari 2002 telde de hoofdstad 26,6% vreemdelingen. De buitenlandse bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vertegenwoordigt meer dan 30% van de vreemde bevolking van het Rijk, terwijl het aandeel van de totale Brusselse bevolking in de totale bevolking van het Rijk maar 9,4% bedraagt. Meer dan de helft van de vreemdelingen heeft een buitenlandse EU-nationaliteit. De Marokkanen vormen met ruim 20% van de vreemde bevolking de grootste groep vreemdelingen van het Gewest.

De laatste jaren hebben zich demografische verschuivingen voorgedaan in de hoofdstad. Einde jaren 1990 is er namelijk een kentering opgetreden in de langdurige bevolkingsafname van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Uit de loop van de bevolking kan men afleiden dat de bevolkingsgroei voornamelijk te wijten is aan een immigratie uit het buitenland. Het saldo van de interne migratie, of de bevolkingsuitwisseling tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de rest van het land blijft negatief voor de hoofdstad. De Brusselse bevolking wordt in feite aangevuld met mensen uit het buitenland, terwijl de bevolking die er zich vanuit België vestigt kleiner is dan het aantal dat wegtrekt naar Vlaanderen en Wallonië. Dit negatieve interne migratiesaldo is wel verminderd in de loop van de jaren 1990. De geleidelijke groei van het natuurlijk saldo is vooral toe te schrijven aan het geboorteoverschot van de bevolking met buitenlandse nationaliteit, temeer daar de oudere in Brussel woonachtige Belgische bevolking die overlijdt maar nauwelijks wordt vervangen door Belgische geboorten.

Ook vond er op het einde van de jaren 1990 en in 2000 een ombuiging plaats in de evolutie van de beide componenten van de Brusselse bevolking. De trend dat de Belgische bevolking jaar na jaar verminderde en de vreemde bevolking jaar na jaar toenam, zowel in absolute aantallen als in relatieve aantallen, werd doorbroken. In feite is die evolutie hoofdzakelijk een papieren evolutie, die op wettelijke ingrepen, definities en interpretatie van de statistieken steunt, en niet op fysieke wijzigingen in de Brusselse bevolking. De groeifactoren, met name het natuurlijk saldo en het

migratiesaldo, vallen immers in het nadeel van de Belgische bevolking en in het voordeel van de vreemde bevolking uit. De dominante factor in de toename van het aantal Belgen en de vermindering van het aantal vreemdelingen zijn de talrijke nationaliteitswijzigingen van vreemdeling naar Belg, die het gevolg zijn van het versoepelen van de nationaliteitswetgeving sinds 1984. Door de snel-Belg-wet bereikte het aantal nationaliteitswijzigingen een hoogtepunt in 2000 met meer dan 21.000 vreemdelingen die Belg werden. Ondanks een positief extern migratiesaldo daalde het aantal vreemdelingen dat jaar met bijna 9.000 eenheden.

Men mag bijgevolg het belang van de "woorden achter de statistieken" of de definities niet onderschatten. Aangezien de indeling van de bevolking in Belgische en vreemde bevolking enkel op het criterium van de Belgische nationaliteit steunt, verliezen analyses en conclusies over de structuur en loop van beide bevolkingsgroepen aan betekenis en waarde tengevolge van de talrijke nationaliteitswijzigingen.

Ten slotte geven de officiële bevolkingsstatistieken geen volledig beeld van de demografische werkelijkheid, aangezien bepaalde groepen personen, zoals de buitenlandse diplomaten, de mensen zonder papieren en de asielzoekers, per definitie niet in de statistieken zijn opgenomen. De statistisch onzichtbare personen vormen wel een probleem: officieel zijn ze er niet, maar in werkelijkheid zijn ze wel aanwezig en maken ze ook gebruik van diverse voorzieningen. Bovendien zijn de statistisch onzichtbare personen bijna uitsluitend vreemdelingen, waardoor de officiële cijfers eigenlijk een vertekend beeld geven van het aandeel Belgen en vreemdelingen in de totale bevolking. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het probleem van de statistisch onzichtbare personen groter dan in de andere gewesten. Indien men enkel rekening houdt met de statistiek van het wachtregister blijkt dat er op 1 januari 2002 meer dan 34.000 personen extra in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waren ingeschreven, wat overeenkomt met 3,5% van de totale Brusselse bevolking en 13,3% van de officieel geregistreerde vreemde bevolking in het Gewest. Aangezien de statistiek van het wachtregister afkomstig is van het Rijksregister en dus een officiële en betrouwbare bron is, zou het eigenlijk niet meer dan logisch zijn dat die statistiek in de officiële bevolkingsstatistieken opgenomen werd. De Directie Studiën en Regionale Statistiek zal dit cijfer zo goed mogelijk opvolgen.

Bibliografie

BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS. Handelingen van de plenaire vergaderingen.

BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS. Statistiek van de naturalisatiedossiers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (niet gepubliceerd).

Het Belgisch Staatsblad.

BURNET, P. Het ABC van de procedure tot erkenning van de staat van vluchteling

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING. *Vechten voor Rechten*. Jaarverslag 2000. Brussel, 2001.

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING.
<http://www.antiracisme.be/nl>

DEBUISSON, M., EGERICKX, T., HERMIA J.-P en POULAIN, M (met medewerking van Dal, L., en Foulon, M.) *L'évolution de la population, l'âge et le sexe, Recensement Général de la Population et des Logements au 1er mars 1991*, Monographie, n° 1, Brussel, NIS en DWTC, 2000.

DE LANNOY, W., LAMMENS, M., LESTHAEGE, R. en WILLAERT, D. *Brussel in de jaren negentig en na 2000: een demografische doorlichting*. Steunpunt Demografie (VUB), Working Paper 1999-1.

DE NOLF, J. Overzicht van de wetgeving en rechtspraak over nationaliteit. (<http://www.ipr.be>)

De demografie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 1977 tot 1996. Brussel, DSRS.

De demografie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 1977 tot 1996, Overzicht van de bevolking, nr. 1, Brussel, CRU (ULB) m.m.v. DSRS, 1997.

EGGERICKX, T., KESTELOOT, C., POULAIN, M., PELEMAN, K., ROESEMS, T. en VANDENBROECKE, H. (met medewerking van Dal, L., Debuissou, M., Foulon, M. en Juchtman, G.). *De allochtone bevolking in België, Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991*, Monografie, nr. 3, Brussel, NIS en DWTC, 1999.

GRIMMEAU, J.P. *De vreemdelingen in België volgens de tellingen*, Statistische Studiën, nr. 92 (NIS, 1991).

IRIS CONSULTING . De sociaal-economische impact van de Europese en internationale instellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, verleden en toekomst. Brussel, 1998.

IRIS CONSULTING. EU- Impact, Actualisatie (2001).

KESTELOOT, C., PELEMAN, K. en VAN DER HAEGEN, H., *Vreemdelingen in België: de ruimtelijke evolutie in de jaren negentig*, Acta geographica Lovaniensia, 37, Louvain-la-Neuve, p. 273-294.

KLEIN KASTEELTJE. <http://www.petitchateau.be/nl>

LONDERZEEL. <http://www.londerzeel.be/welkom/vreemdelingen/htm>

De migratieloop van de Brusselse gemeenten in 1996 en 1997, Overzicht van de bevolking, nr. 3, Brussel, CRU (ULB), 1999.

Mini-Bru. Statistisch overzicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Brussel, DSRS, 2001.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN. *Algemene onderrichtingen betreffende het houden van de bevolkingsregisters.*

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN. <http://diplobel.fgov.be/>

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. *Onthaalbeleid voor nieuwkomers.* (<http://www.wvc.vlaanderen.be/minderheden/ICEM>)

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK . *Bevolkingsstatistieken*, jaren 1981 tot 1993.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK , (Bevolkingsstatistieken), *Geboorten in 1995*. Brussel, 2000.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK , (Bevolkingsstatistieken), *Loop van de bevolking in 1993*.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK , (Bevolkingsstatistieken), *Loop van de bevolking en migraties in (...)*, jaren 1994 tot 2000.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK , (Bevolking en huishoudens), *Buitenlandse bevolking op 1.1.(...)*, jaren 1994 tot 2001.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK , (Bevolking en huishoudens), *Totale en Belgische bevolking op 1.1.(...)*, jaren 1994 tot 2001.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK, (Bevolking en huishoudens), *Sterfte in 1995*. Brussel, 2001.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK, *Sterftetafels 1991-1993*. Brussel, 1994.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK. *Volkstelling op 31 december 1970*. Deel 4: Bevolking naar nationaliteit. Brussel, 1974.

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK. *Volkstelling op 1 maart 1981*. Brussel, 1983- .

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK en FEDERAAL PLANBUREAU, (Mathematische demografie), *Bevolkingsvoorzichten 2000-2050 per arrondissement*. Brussel, 2001.

DE NATIONALE BEWEGING VOOR REGULARISATIE VAN MENSEN ZONDER PAPIEREN EN VOOR VLUCHTELINGEN. Regularisatie. Stand van zaken maart 2001. (www.ociv.org/pdf/evaluatie.pdf)

RIJKSREGISTER. Statistiek van het wachtregister (niet gepubliceerd).

ROUSSEAU, S. *Atlas van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op het einde van de 20ste eeuw*. Dossiers, nr. 37 (DSRS, 2000).

Statistische indicatoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (DSRS).

VRIND 2001. Vlaamse Regionale Indicatoren. Brussel, 2002.

WILLAERT, D. *Een nieuwe ruimtelijke indeling voor de studie van interne migratiebewegingen*. Steunpunt Demografie (VUB), Working Paper 1999-2.

WILLAERT, D. *Migratieprofielen naar leeftijd voor de migratiebekkens en zones in de nieuwe ruimtelijke indeling*. Steunpunt Demografie (VUB), Working Paper 1999-6.